ŊAIT O ...

(Ka kot parom ïoŋ PNAR)

A Novel in PNAR

by

D. R. Michael Buam

ŊAIT O ...

(Ka kot parom ioŋ PNAR)

Da u D. R. Maikhæl Buam

This is an original work of fiction in Pnar.

Kani ka parom toh kawa mutdur don hi da u noŋthoh na ki jiŋjia wa da tip wei wachem u.

Email: drmbuam@gmail.com, ☎: +91 9612389453

Published by Mrs. Joptimon Dkhar for TechLife.

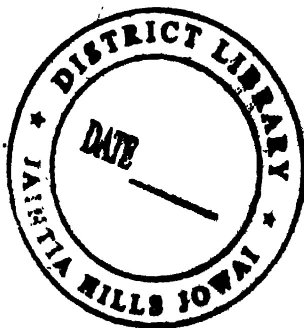

TechLife
Kiang Nangbah Road, Iawmusiang, Jwai,
Jaintia Hills, Meghalaya, India - 793150.
☎: +91 9774029693, 8014910431
Email: techlife.jwai@gmail.com

Layout and Design by DENISILIA DIGITAL LAB, Jwai.
Front cover image - *Taxus baccata* (Kseh Blei)
Back cover image - *Potentilla fulgens* (Lynñiang, Wathāŋ)

Printed at:
Don Bosco Press
Shillong, Meghalaya, India - 793003.

Minimum Retail Price (mRP): ₹ 100.00

Any profits from the sale of this book will be contributed to DENISILIA FOUNDATION a non-profit aimed at promotion of Jaintia culture, tradition and literature.

***

Acknowledgements

At the very outset, I acknowledge God's grace for making this dream come true. I am also indebted to my father, (Late) Denis Dkhar and my mother, Sumer Sisilia Buam for igniting in me the desire for knowledge and learning at an early age.

It would be near impossible for me to mention the names of all those who have contributed in the process of writing this book; so, I will mention a few at the risk of offending others.

Being a Var-Jaintia by birth, my association with the Pnar people, with whom I'm constantly in touch with, particularly, my wife, Mrs. Joptimon Dkhar, and friends, Mr. Riquoma Rq Laloo, Mr. R. Konel Phira, Mr. Sajeki Passah and many others have enriched my Pnar vocabulary and emboldened me to write this novel in Pnar.

I also put on record the guidance I received from Dr. B. Myrboh, Dr. B. Kharbuli, Dr. H. Kayang, Dr. Don Syiem and Dr. B. S. Khongwir and all my colleagues at North Eastern Biodiversity Research Cell, NEHU. The experience I gained there helped me in writing this book.

The support and 'ego massage' given by friends and relatives has always reaffirmed my faith in myself and goaded me. Thank you Ioannis Thamar, Samson Pohthmi, Blassius Buam, J. Joseph Buam, K. S. Lyngdoh, Rimiki Ksoo, E Nangbah, S. Kharpuri and others.

I am deeply grateful to the efforts of Mr. S. Q. Sumer, Mr. Riquoma Rq Laloo and Mr. Ioannis Thamar for proofreading the manuscripts and enriching the novel with their suggestions. Any flaws in this book are mine.

Thank You all. Chihajarŋōh.

(D. R. Michael Buam)

Chi kyntien

Kat naŋ puræ o ïa kani ka Parom wa thoh wa pynbait da u Ma D. R. Maikhæl Buam, u khynrō na ka thaiñ Ri War Jaintia, kattæ naŋ pynsakhiat ko ïei ŋait o, wa "U Bru næ Ka Bru wēm dam ki u chynthut næ takhōh hei manbru loŋbru ïoŋ ki wow khyrŋiat wow oŋ ki "Ŋait o!"

Kamtæ, kyntu o ïa waroh wow puræ ïa kani ka kot Parom wada pynchoŋ pynthiah bha da u noŋthoh sarin pa sarin, ïa waroh i wa "Tip, wa ïō, wachem u" iwa em ki noŋrim wa sakhiat ha ka.

Khublei.

Chihajarŋōh.

(S. Q. Sumer)

I Pynwandur Ïa Ki
DAK THOH NÆ PURÆ
Hei Ïoŋpnar
(Da chim na ka kot wa thoh da u waheh Riquoma Rq Laloo)

a ā b k ch d e ē æ ŋ h i ï j l

m n ñ ɳ o ō p r s t u ũ w y

Ki nuksa ïong ki dak wa pynpsiah thymme:

ā - kām; Rām; Sahnām; ïām.

ch - chān; chdōh; chukor; chkæh.

æ - æ; tæ; puræ; slæk; chakæ.

ē - slēiñ, kēiñ, wēiñ.

ŋ - ŋa; ŋait; ŋam; ŋiah; ŋiat.

ɳ - ɳia; ɳiaw; ɳiām; sɳiaw; ɳiaŋloŋ.

ō - thōh; ō wow da; sōm; dōh.

ũ - ũ ē; ũ lai; ũ dam; ũ oŋ; ũ khana.

1

Harōd kawi ka chnoŋ kawa pyrtuit Mōlaiñ, nei liaŋ mihsŋi, em kawi ka khlō. Harōd itæ i khlō, em kawi ka par mō-ïoŋ. Heitæ em lē ŋut ki bru wa thāp mō-ïoŋ ha ka Shaktiman.

Hajan itæ, em iwi i krem mōïoŋ wa khian. Na itæ i krem mō-ïoŋ, mih uwi u khynnah wa daŋ 13 snem i r'ta deiwa patah ïa ka synduk deiñ wakhian wa dap mō-ïoŋ.

Uni u khynnah, uwa tip ki bru kām u Lamchwa næ, em u i riam wa jæt wa tŋit. Manda mih u na krem, li theh u utæ u mō-ïoŋ harōd, heiwa da em chwa i wa da theh u, tæ li choŋ u hajan ka muna u kawa em pyn hajan itæ i krem. Na katæ ka muna, sai u ïa ka kot ïoŋ ō kawa ē u pa'u ïa ō. Kani ka kot toh ka **'Model English Translation'.**

Jōh hikai u pa'u ïa ō ha ïuŋ, kammon u puræ wow thoh mynda ïoh por u. U pa'u leh u wa tip hi u puræ wow thoh khajak khajak; kwah u leh u pynstad ïa ki khon, taŋ du nei daw wa ban ka dōh, ũ ïoh u, u pyŋlai skur ïow Lamchwa.

Choŋ noh u Lamchwa heitæ i thaw tæ pyllai jiŋmut bha u hei wa khreh ïa katæ ka kot. Katwa daŋ puræ u ïa kani ka kot, phōh i khmut i khmat u dei wa sōhrkhai.

U Lamchwa toh u khynnah uwa chalak wa buit; uwa thraŋ ïei stad. Kwah bha u, u lai skur, kamwa lai kiwi ki khynnah. Taŋwa, du neidaw wa dōh ka ïuŋ ka sem, ū ïoh ka bei-u pa u, u pynlai skur ïa ō nei por daŋ khian u. Taŋwa ki diah u pyn-arŋut ki, ïoh ki u lai puræ ha ka skur kawa em ha chnoŋ ki.

Kamtæ, ō, ïarap khih u wow pa'u katcha wa lai u. Em ki sŋi li mylla mait deiñ ki cha khlō ki bru. Hei por thuŋ-kba-ah-kba, li mylla rep ki cha pynthor-hali ki bru. Kam ynne ka sŋi wan, mylla tih mō-ïoŋ ki ha ka par uwi u malik.

Katwa naŋlai ki por, ha pyrdi itæ i khrehkot ïoŋ ō, sñiaw u ïei wa sawa 'rrrrrmmmmm! rrrrrmmmmm! uuuurrrrrr! bbbhhhhppp!'. Khyr-uiñ u cheitæ wa ky'an wa sawa tæ kbai u dei wa khyrŋiat, "Pa! Pa!"

Ïēiñ u joit na wa choŋ tæ phet u cha khmut itæ i krem mō-ïoŋ. Heitæ ïō u wa da chah kset katæ ka krem dei khyndaw wei mō. U pa ïoŋ ō, u ma Riaŋ wa daŋ tih mō-ïoŋ hapoh itæ i krem da sah kut u heitæ! U Lamchwa dem u heitæ tæ khloh u ïeitæ i khyndaw i mō da ki kti ïoŋ ō deiwa ïām khyrŋaŋ, "Pa! hu-hu-hu! Pa!"

Ki bru wa thāp mō-ïoŋ leh da poi ki heitæ. Ki leh da sñiaw ki ïei jōh i sawa wei wa ïō ki leh ïei wa phet u Lamchwa cha krem dei wa ïām. Uwi na kitæ chim u

ïa u Lamchwa na kti tæ oŋ u. "Ileh doŋ ?"

U Lamchwa, khlem tip de u klam dei wa che, dei ïām khyrŋaŋ wei kdaw kti cha krem, oŋ u, "U pa ! U pa ! hu-hu-hu" klam u dei wa ïām.

Kitæ ki bru leh da sñiawthōh ki ïei wa jia. U wa da klam chwa ynne, oŋ u ïa u lok u, "Dieh ne, li chim kitai ki belcha neitai!". Utæ u lok u leh da lai u lura lura.

Pait wan u cha'u Lamchwa tæ klam u. "Me ham pynjōr dei ïām. Dieh li pyntip cha ka bei mi, dieh. Oŋ ïa ka u khut bru chōh ko, ïow ïarap ki i heini. Ieh, i wa naŋ ïaleh u pyllait ïow pa mi. Dieh, dieh, smat u lai deptæ wan leh lura lura."

U Lamchwa daŋ hei wa ïām, phet u dei phet ïow li khana cha ka bei u.

Kitæ ki bru da sdaŋ ki u tih ïa katæ ka krem da ki lyŋka wa ki belcha wa da rah utæ u lok ki na ka trok Shaktiman.

2

I ïuŋ ka bei u Lamchwa toh iwa chna da ki dēiñ wa ki praw. Ha tnōm, da sap da ki phlaŋ saiñ. Em leh du sō kāmra itæ i ïuŋ. Iwi i kāmra chet wei bam, iwi i chyŋkōh, wei ar kāmra ki thawthiah. Em ka tyŋkoŋ um wa p'teiñ neitæ'i ïuŋ. Ka bei u Lamchwa, ka Koŋ Rida daŋ pynsum ko ïa ka diah u Lamchwa, ka Salan, heitæ i tyŋkoŋ um.

U Marbōd, uwa bōd ïow Lamchwa, daŋ sap sulapatlun u hajan heitæ. Ō leh da dep sum u. Wan poi u Lamchwa ha p'chem ïuŋ dei wa noh mynsien ïoŋheh ïoŋheh. Pait khyrŋiat ka bei u cha ō tæ oŋ ko, "Lamchwa! Ileh me kāmtu! U pa mi cheiwon u?"

Pait u Lamchwa cha ka bei u dei khmat wa jŋem wei sō nei wa ïām. Oŋ u ïa ka, "Ōr ka krem mō bei!"

"Ha!" Khyrŋiat ka bei u dei wa ïēiñ syndet neiwa pynsum khon. Ka Salan da ïām wa jhia um sabon ha khmat ko. "Kammon oŋ mi itæ, khon?" Lai ko hajan u tæ ksoh ka ō ha tūpha dei wa dem.

Oŋ biaŋ u Lamchwa dei sur wa jem wei sōhïām. "Wa ōr ka krem mō-ïoŋ stæ bei. U pa daŋ chapoh krem u. Oŋ kitu ki bru wa wan rap ïa i, ïow khut bru chōh ïow pyllait ïow pa."

Klam ka bei u dei wa choh kti ha khlieh, "A Blai! Ka

pap saŋ ïa ŋa!" Da pynhiar ko ïa ka kti na khlieh tæ ksoh biaŋ ko ha kti u Lamchwa, dei wa tān ō ïow lai tæ oŋ ko, "Pi khon, lai i cheitæ".

Katwa daŋ lai ki, oŋ ko ïow Marbōd, "Pynsum noh da me ïa ka diah mi, mo khon." U Marbōd dep u u ky'i ïa ka bei u tæ lai wot u cha tyŋkoŋ um.

Ka bei wa u Lamchwa da ïa lai lura lura.

3

Kat wow poi u Lamchwa, ka bei u, wei sa san ŋut ki waheh para chnoŋ ïoŋ ki heitæ i thaw wa tih mō u Ma Riaŋ, chem ki da ki bru rew ne ki wa ïēiñ sōdoŋ kawi ka met kawa da pynthiah ha madan dei wa tũmoh da ka that phlalen.

Ka bei u Lamchwa, mar syn ïō ïeitæ, da phet cheitæ dei wa kbai "Pa'u Lam!"

Kitæ ki bru wa ïēiñ heitæ pyllait luti ki ïa ka u lai. Dem ko ha ka met ïap u Ma Riaŋ-tæ klām ko deiwa ïām sñiawsih, "A Blai! Ileh jia ïa ŋa kāmni? Ki yi de wow pusai ïa kini ki khon i? Kiyi wan u kyrsu thiah ïa ŋa man i step? A Blai! Ileh chem pap saŋ o kat deini? Ka ske ki ïe wa toh ha ŋa? U.... hu hu hu...u...hu hu..." U Lamchwa leh da ksoh ïa ka bei tæ da ïām sñiawsih laŋ u wa ka.

Uwi na kitæ ki bru u wa pyllait ïa ka met u Ma Riaŋ neitæ i krem klam u ïa ka, "Koŋ Rida, sñiawsih i u oŋ.... wa.... ũ ïe i u pyllait pynsmat ïa ō. Kattæ leh, u oŋ i, choŋ hei mon u Blai Kynrad. Pi rah noh i ō cha ïuŋ."
Kiwi tawan ki bru kiwa emlaŋ heitæ leh klam pyntŋen ki ïa ka. Da khreh ki u rah ïa ka met ïap u Ma Riaŋ. U Lamchwa leh chdōh u ïa ka bei u ïow liwan noh ki cha ïuŋ.

4

Kat naŋ lai ki por ki sŋi, u Lamchwa da ïaleh u u khih u kreh chitom ïow pyndap ïa ka yuŋ ka sem. Ka bei u leh da sdaŋ ko u li mylla sŋi cha ïuŋ ki bru para-chnoŋ. Hadien wa ïap u pa ki, mut ko u pyndam skur ïow Marbōd wa ka Salan. Taŋwa oŋ u Lamchwa ïa ka, "Bei, da mylliñ pho mo ïei wa thraŋ u pa u pynstad ki, ïow suk ka mynried ïoŋ ki?"

Klam u Lamchwa ïa ka bei, dei sñiawkhia bha ha mynsēn u, "To bei, ich, ynlai bait ki kam wa mut u pa. Ŋa wa da dōh ïa kani ka lad, ũ sñiawsuk o u pyndōh ïa ki leh. To bei, ieh lai bait ki. Ŋa u khih chitom o nei bynta ïoŋ ki ïoh u pyndep o ïei wa thmu u pa."

Myn da klam u Lamchwa kāmtæ, jem i mynsien ka bei u tæ mih ki umkhmat ko dei wa tōid ha ŋab ïoŋ ka.

Dem tæ kdup ka ō u Lamchwa ha rupai ïoŋ ka tæ oŋ ka ïa ō, "Da heh syndet mi, mo khon. Ŋa mut o wũ em kyrmen de ïa ŋa. Hanpaïa daŋ em uni u khon phraŋsŋi ïoŋ i."

Pyllait ko nei wa kdup ïa ō tæ chim ko ki kti u ha ki kti ïoŋ ka tæ klam biaŋ ko dei wa pait ha ki khmat ïoŋ ō, "Toh hi, i wa oŋ mi, wa u pa phi kwah u, u pynstad pyn puræ ïa phi ïow suk ka mynried

ïoŋphi. A næ khon! Katwon sñiaw budnōd i, u pa phi wa ŋa, toh nei daw i duk ïoŋ i, wū ïoh lad i u pynlai skur ïa me daŋ hei por ïoŋ mi. To, ŋa leh u khih mylla noḥ o, ïow ïe i u pyndap ha ïuŋ wa ïa ki diah mi."

Kamtæ, u Lamchwa khih u kat cha wa ïoh u i jait kreh. Ynne ka sŋi, li mylla rah um u ïa ki dukan ja cha sụrok heh. Heipor wa mut u u theh ïa ka um na ka tin wa rah u ha ka top um wa em ha thaw sait tiar itæ i dukan ja, toh ïōh u hei sabon tæ pat u heitæ. Chah ah ka sla kti tidiaŋ u ha ka tin um neiwa ïaleh u u ïada ïei pran ïoŋ´ō. Waroh kiwa em heitæ i dukan da ïapait cha ō du wa sñiaw ki ïeitæ wa pat u. Oŋ katæ ka tre dukan, "To pait o ka kti mi heini" wa da ïō ko ïei wa mih snam ko.

"Ū pher doi koŋ" Jubab u Lamchwa. Sait u katæ ka sla kti u kawa mih snam da ka um wa em heitæ tæ kli u ka dei tana wa sai u na kata ïoŋ ō. **Dep neitæ** li rah um biaŋ u.

5

Ka sŋi da sep, da sdaŋ u kem ïoŋreiñ. Hapoh ïuŋ, ka bei u Lamchwa daŋ chet ja - chet tyę ko ha kamra chet. Ki diah wan u daŋ choŋ khreh kot ki ha chyŋkōh. Ha pyrdi wa ka Salan daŋthoh kot, sñiaw ko ïei sawa wa kieh ki juti 'kdup kdup' ne. Khai khlieh ko tæ pait ko cha'u Marbōd tæ klam ko dei ïōkmen, "Pundæh, ap itæ! Da wan u sanpun!" Ō leh ieh u ka kattæ ka kot wa khreh u tæ pyn arŋut ki da ïapait ki cha ka dwar wa ïōluti ki ïow sanpun ki. I mynsēn ki da dap chwa dei kmen wei kyrmen.

Du wa sñiaw ki wa da poi u ha dwar, u Marbōd da lai lura u ïow wai ïa ka dwar. U Lamchwa da ïēiñ hakhmat ka dwar tæ choh dwar u, khlem pait cha dwar. Toh wũ em u pynboh ki ïa ka dwar, u Marbōd tān u chi tān tæ wai ka dwar. Tne u u wai ka dwar heipor wa tied dwar u sanpun u tæ chah tied u ha khmut u.

Heitæ, da ïakhyrŋiat ki pyn arŋut ki katwa ka Salan wan naŋ rkhai ïa ki hadōh wa ksoh kpoh. U Lamchwa wow Marbōd leh da ïarkhai laŋ tæ li choŋ ki ha ki mura wa da em chwa heitæ'i kāmra.

Ka bei ki na kāmra chet da sñiaw ko ïeitæ wa awri ki tæ kbai ko. "Iyi ïoh phi u rkhai itæ?"

Oŋ ka Salan "Ma ïoh phi'u ïō tæ bei... ïō chutia saŋ...

Mut u sanpun u choh dwar tæ toh choh u ha khmut u pundæh. Ha! Ha! Ha!"

"Ō...ō..." oŋ ka bei dei sohhrkhai. Ka leh da poi ko ha chyŋkōh.

U Lamchwa da sai u ïa ka tin jommetri napoh ka muna-kēiñ ïoŋ ō tæ ē u ha'u Marbōd uwa chim ïa ka dei wa sōh-rkhai wei oŋ khyrŋaŋ "Khublei Chibōn Pun!" U Lamchwa leh pait u cha ō dei sōhrkhai tæ kyndæh maïa u ïa ō na sñiuh u.

Ka Salan leh da ïēiñ tæ pait ko cḫa'u sanpun ko kam u ksaw wa ïaŋ bam na u trē. La di em tdoŋ ko tæ, da kaweh bha ka ō. Klah biaŋ u Lamchwa napoh muna-kēiñ ïoŋ ō tæ sai u da uwi u jrikdohsñiuh wa ïōsuk bha, wa u ribon sō, tæ ē u ki cha ka. Da chynna bha wa kmen ka Salan du wa ïō ko ïeitæ. Thap kti ko dei wa kynthih khyrŋaŋ tæ chim ko ki na ki kti u sanpun ko tæ kdup ka ō. Ō leh doh u ka ha thŋa ko tæ ïēiñ wot u. Ka bei ki hawa ïō ko ïei wa kmen ki khon ko, dap i mynsien ko dei maïa wei kmen.

Lai u Lamchwa cha ka bei tæ ē u katæ ka muna-kēiñ ïoŋ ō cha ka tæ oŋ u: "Bei, pait; ki chini, ki blōh wow piat em ki hapoh kani ka muna; hei jhan o'u poi ïuŋ tæ mylliñ noh o'u thied sei sabon sum."

"To khon, thied wan ka mynstep leh," oŋ ka bei u.

Ka bei u, heipor wa chim ko katæ ka muna na kti u, ïō ko ïei wa kli u dei tana ïa ka sla kti u tæ kylli ko dei wa tēiñsar mynsēn, "Ileh katu ka kti mi, khon? Diaŋ mot pait o!"

Oŋ u Lamchwa, "Wũ em doi bei! Khajiak eh takha o." Khana u ïa ka kāmwa jia hapoh dukan ja.

Ka bei ũ em u ŋait ko khlem ïoh u pait ïei tæ i kha u tæ ïah ka ō cha kāmra chet tæ phah choŋ ko ō ha knor. Chim ko ïa ka dabor plastik na almari tæ theh um thnam ko na ka katli wa em harōd tpai.

Katnaŋ bōn kām ka bei u kāmtæ, u Lamchwa pait maïa heh u ïa ka bei u dei wa pynbōd u ïa ki khmat u cha ki kti ko kām wa khih wa kreh ki. Dep bær blōh ko khajiak heitæ ha um thnam ha dabor, chim ko sa ka thad wa khōid tæ rah ko katæ ka um ha thaw wa choŋ u Lamchwa.

Loit ko ïeitæ i tana wa kli u ha sla kti tæ wieh ko da katæ ka thad wa khōid ha um thnam tæ sait ko ïeitæ i kha u. Mynda dep sait ko, chim ko sow chyrmit u wa dadep tylliat tæ tap ko heitæ i kha u. U Lamchwa, sa du pait heh u ïa ka bei u dei wa phalaŋ ki khmat u dei maïa i wadap wachlai ha mynsēn ïoŋ ō.

6

HADIEN 12 SNEM

Ki bnai ki snem da lai. U Lamchwa leh, kat naŋ lai ki bnai ki snem, naŋ heh i bor i ryniëiñ u. I buit i budia leh naŋ che ki. Da tip u leh u khih bōn jait ki khih ki kreh toh wa lai mylla bait u kat cha waïoh. Wat wow ïah kari leh da stad bha u.

Kamtæ dei khih chitom, da ïoh u, u chna dei ïuŋ tin ïa ki.

Ki diah u leh naŋ ku klass ki man u snem wūjōh sah klas ki uwi wot u snem leh. U Marbōd kattæ da lai B.Com u, katwa, ka Salan wan da khreh XI ko. Hawa kamtæ dap ka ïuŋ ki du'i kmen. Taŋwa ka bei ki, ha kini ki snem wa da lai, da sdaŋ ko u khai kjut. I kjut leh toh ha ki mat chyēiñ. Kamtæ, duk ki u li thōh dawai ïa ka chisien chibnai. Han la kattæ leh, pynchkæh ko u sumar ïa ki khon wow pynbiaŋ ïei bam ïei dih ki ha ïuŋ.

Ynne ka sŋi, toh ka sŋi wa dap 12 snem wa da ïap u pa ki. Tæ da wan li bōh syntu ki ha lōm jiŋtep u pa ki deiwa pynlut por ki leh u duwai u phirat heitæ. Kamtæ li kreh u mynda chitēiñ sŋi. Ynne ka sŋi kynmō u sa du ïow pa bait u wei riñ dur biaŋ u ïa ki por wa da lai, ki por wa daŋ im u pa ki, ki por wa li kreh mylla laŋ u wa ō.

Da sep ka sŋi, u Lamchwa leh da dep kām. Tæ katwa naŋ liwan u dei kjat cha ïuŋ ha surok kawa lai cha chnoŋ ki, chem u ïa u Ma Kiaŋ, uwi na ki malik mō-ïoŋ, uwa da jōh kreh mylla bha u ha ki par mō ïoŋ ō.

U Ma Kiaŋ, mut u, u lai cha Mōlaiñ, cha ïuŋ uwi u para-malik u, toh wa em ka khawai dap snem ïa ka ksu ïoŋ utæ u malik. Da riam u leh ynne ka sŋi dei sut wei but. Daŋ hawa ïah kari Olto u ha katæ ka surok chnoŋ kawa sih wei dap da ki thlu suda, paŋchor ka kari u ha pyrdi surok.

Da hiar u Ma Kiaŋ na kari u tæ pait u ïa katæ ka taïar wa da paŋchor. Mai sih u ïa katæ ka taïar wa ka surok, taŋ wū em ki wa sñiaw ïeitæ. Dei wū ïohsa, duk u'sai ïow jek wa ka taïar spær na poh bhen. Klam u samen samen, "Sep-ai itæ i riam sut. Hanpaïa ēiñ heh ko ŋa heini!"

Daŋ hawa mut u'khynroŋ jeк, poı u Lamchwa heitæ tæ klam u dei wa tipmit, "Ieh, Ma Kiaŋ, ynleh da ŋa kitu ki kām... ïa tŋit pathan ka sut phi. Ē leh da ŋa uwa da tŋit chwa, jait daw sum hi o mynda poi ïuŋ o."

Mut u Ma Kiaŋ u kyrŋah, taŋwa da chim u Lamchwa ïow nar rah jek na kti u. Kamtæ ē lad u ïow Lamchwa u leh katwa ŋait u. Sñiawŋōh u leh ïei wa lait u nei pyntŋit ïa ka sut khamtam toh u lai u cha

wa khawai dawai u lok. Klam u hapoh mynsēn dei sōhrkhai samen samen, "*Hanpaïa, daŋ eh daw hi kini ki sut thũme o mo*!"

Pait u Ma Kiaŋ ïei wa kreh kām u Lamchwa wut-wut næ. Pait beit u ïei wa stiñ kti u, u kreh. Klam u ïow Lamchwa, "Ũ toh wa kheiñ poh næ leh heh o sæ... ïō mi Lam.. wa mut o'u lai bam khawai cha wa dap snem ka ksu u Dame, tæ riam ka leh kāmni. Wa sih bhah kani ka taïar ïōm. Da bōn sien paŋchor ko ŋa. Toh u panaŋ ka cha khlō ïow sñiawthōh ko."

U Lamchwa, rkhai u ïei wa klam´u Ma Kiaŋ, taŋwa ũ em u jubab u iyi iyi leh. Ïaleh u'pyndep pynsmat ïei kām. U Ma Kiaŋ lai mih lait u cha khlō harōd surok. Kat u wan u, chem u wa da dep pyndait taïar u Lamchwa. U Lamchwa leh da dep thap jek thap taïar u hapoh bhen.

Oŋ u Ma Kiaŋ, "Khublei chibōn mo Lam; tæ... ku hapoh kari na-oŋ, ŋa leh cha chnoŋ hi phi u lai o."

"Toh hi," oŋ u Lam tæ lai wot u na dwar liaŋ tidiaŋ.

Katwa naŋïah kari u Ma Kiaŋ, ïō kām wa bōn pyrkhat u. Kylli u ïow Lamchwa, "Tæ Lam, yi ïoh mi u khih u kreh katni?"

"Mylla sŋi heh ka næ Ma Kiaŋ, kat cha waïoh ka," jubab u Lamchwa.

U Ma Kiaŋ da klam ha mynsēn u, "*Ïō bha, ïō smat, ïō stiñ o uni'u Lam. Tharai, hoi hi u bōh da ō ha dukan hei thaw utu uwa dalai liwan chnoŋ.*" Oŋ biaŋ u ïow Lamchwa, "Hawa kamtæ, biēn hi mi næ u kræh noh ha dukan ïoŋ ŋa heitai ha Mō-Suwe?"

"Ũ toh da bōn ki noŋkreh phi heitæ?" Kylli kylla dow Lamchwa ïa ō.

"Ha o stæ," oŋ u Ma Kiaŋ ïa ō. "Ïō mi, wa liwan chnoŋ u menejar ïōm, tæ la chi bnai khlem wan dē u. Kobsar da ksoh ka kurim u ō cheitæ. Tæ... lada biēn mi tæ, da suk o sæ, lait o'u thōh bru cheiwi, wei wa eh u ïoh bru dei toh rukom katni ta om."

U Lamchwa khlem jubab syndon u. Pyrkhat chwa u tæ hadien chipor arpor, oŋ u ïow Ma Kiaŋ, "Ïeitæ na ai tæ hap klam chwa o wa ka bei, ïōw ap kāmmon oŋ ko. Lada chah ka bei tæ u wan bait o ha dukan phi mynstep 8 baje, mo ma."

"To meitæ. Ŋa u ïō luti o ïa me mynstep, toh ŋait o, ka bei mi leh ũ tharai o u khaŋ ko me," jubab u Ma Kiaŋ dei ïōkmen wei sōhrkhai.

7

Ka bei u Lamchwa daŋ ah salah pharæŋ ko da ka wait tyŋkroŋ hapoh kāmra chet. I ja dajan ih wei wa daŋ sy-iñ ko ki hajroŋ diñ. Wan u Lamchwa tæ pait ko cha ō. Em i bam dih cha iwa da thied u nei dukan wa em pynhajan ïuŋ ïoŋ ki. Ē u ïeitæ ha ka bei u tæ choŋ u ha ka knor kawa em hajan ïoŋ ka.

Ka bei u da ïēiñ ïow bōh kitæ ki bam dih cha hapoh duli. U Lamchwa sñiaw u wa laŋam i ïuŋ kiaw-kiaw kaw-kaw tæ kylli u ïa ka bei, "Cheiwon lai ka Salan wow Marbōd ini?"

Khyr-uiñ ka bei na ka duli tæ jubab ko, "Lai ïaseiñ ki na-oŋ. Wa man ïaseiñ ïuŋ ki ha ïoŋ ka Bombai ynne."

"O sakhiat! Ŋa leh mylliñ o kiaw ne! Lada ũ toh wa ïarap o ïow Ma Kiaŋ ynne tæ daŋ ïoh hi o sæ u lai laŋ wa ki," oŋ u Lamchwa.

Ka bei da choŋ biaŋ ïow ah salah. Pait ko cha ō tæ kylli ko, "Iyi ïoh mi u ïarap ï'u Ma Kiaŋ?"

Jubab u Lamchwa, "Wa paŋchor ka taïar u na oŋ. Ïō budnōd o ïa tŋit ki sut ki but u tæ oŋ o ieh da ŋa leh ne." Saŋeh u, u klam chipor tae p'teiñ biaŋ u, "Seiwi leh, mut o'u oŋ ïa phi wa khut u ŋa u kreh ha dukan ïoŋ o ha Mō-Suwe."

Rap ktien pynsmat ka bei u, "Tæ lai na-oŋ, khon. U Ma Kiaŋ pathan u wa smat bha u ïarap ïa kiwi. Ūtoh u wa saroŋ kam kiwa bōn ki Malik."

Pait u Lamchwa cha ka tæ oŋ u, "To bei. Du wa da monjur da phi, tæ ŋa leh da bait o'u lai nadōh mynstep." Ïēiñ khyrŋaŋ u nei wa choŋ tæ klam biaŋ u ïa ka, "Tæ, ŋa u khreh sum noh o kattæ, mo bei."

"To khon. Da tyrtah hi katu ka um mi wa tu ka Salan ïa me nadōh ynne," jubab ka bei.

Ō lai wot u. Ka bei leh da ah pyndep ïa ki jhur wa em ha dabor.

8

Ka ïuŋ u Ma Kiaŋ toh kawa heh bha ha ka chnoŋ Mō-Suwe kawa em harōd National Highway. Em ko ar mala hi eh taŋwa kawa heh wei miat dur toh wa da disaiñ da ki arkitek na Shilloŋ. Ka thaw bōh kari leh kawa kyllōid. Em wan ka dukan Hardware kawa bōh u harōd surok kāmwa 5 minit u lai dei kjat na ïuŋ u.

Ynne ka step, u Kiaŋ wa ka khon u, ka Maïa, daŋ dih cha step ki ha kāmra bam. Em ki ruti ha piris, wow makhon wa ka tari, wa ki pyllćiñ 4 tylli ha kawi tawan ka piris. Ka Maïa choŋ ko hajan u pa na liaŋ tidiaŋ u. Ka naŋ khlæh makhon ko h'u ruti tæ ē ko h'u pa. Ka, toh ka khon samen; ka bei ko, ka koŋ Rimon, da khlad ko nadōh daŋ 5 snem ko. Kamtæ, duk u pa ko u ri ïa ka samen samen. Ō leh, ũ em u thōh kurim de u chawi, toh wũ ïē dē u'myllïñ ïa ka bei ka Maïa. Ō toh u khon wa dōh wa duk na ka chnoŋ Kremkhli napoh thaiñ war.

Daŋ hei por khynrō u, mih u na chnoŋ ïow thōh mylla sŋi u cha kini ki chnoŋ pnar wa em mōïoŋ. Kamtæ, kreh u chibet wow wi u malik, chibet dow wi tawan, katcha wa khut mylla ō. Hawa kut tæ kreh u wa u pa ka koŋ Rimon ha ka chnoŋ Mō-Suwe. Neitæ ïatipmit u wa ka koŋ Rimon.

Nei tipmit poi ki chei ïamaïa hadōh wa poi syndon

ki hei ïachoŋkha. Ka bei u Pa ka Koŋ Rimon leh sñiawsuk ki u kam pyrsa ïa ō toh wa da ïō ki ïei jiŋloŋ akor u toh u wabha wa khōid. Kamtæ da sah u wa ki, tæ kreh u leh wa ki. Kamtæ naŋroi ka khih ka khan ki toh wa stad u'khih. Mynda dap ka Maïa 2 snem, da chna noh u jar i ïuŋ tæ sah ki leh heitæ.

Heipor wa da em ka Maïa 5 snem, khlad ka bei ko nei wa aksiden kari pasenjar wa choŋ ko ha Riat Hapmasi hei por wa lai ko cha Shilloŋ. Ha katæ ka jōh ka aksiden, khlad leh ka beipun wow papun ka Maïa kiwa ïachoŋlaŋ ha katæ ka kari. Ka Maïa da lai skur ko heitæ i por. U Ma Kiaŋ da ïām piah mynsiēn u heipor wa ïoh u ïeitæ i khubor wa sñiawsih. Da raikut hi'u leh wa ũ biēn dē u'thōh kurim chawi taŋwa u thehlut u ki i maïa u ha ka khon ïoŋ ki, ka Maïa, kawa syriem dur wei miat kynthai kām ka bei hi ko.

Kattæ i por da dep ki'u dih cha tæ oŋ ka Maïa ïow pa, "Pa, ŋa mut o'u lai cha NEHU myntu. sñiaw o wa oŋ ki lok mynstep u mih ka result i."

U ma Kiaŋ da bōh ïa ka khuricha ha piris tæ pait cha ka dei sōhrkhai. "Kamtæ sakhiat? Boi u ïalai laŋ i sæ? Ŋa leh jhan bha o'u tip ïa ka result ïoŋpha."

Rap ktien ka Maïa, "Lada lai phi tæ, kiyi wan u pait cheini ha dukan?"

U Ma Kiaŋ da ïēiñ na wa choŋ tæ oŋ dei wa kāp khyrŋaŋ cha kāmra pdeiñ, "Chæ! Emhi u wa da phah o. Ŋait o jan u wa biaŋ hi u bru, toh wa dadep takit o chaphaŋ ïoŋ ō daŋ ha ki por wa jōh kreh u wa ŋa. U bru tæ uwa khih chitom wei bha jiŋloŋ. Nadōh wa ïap u pa'u tæ, ō wot sæ wa ri wa sumar ka bei u wa ki diah u."

Ka Maïa kawa bōd nadiēn nadiēn u pa da kylli ko, "U *yi* utæ ma-ai?"

"U Lamchwa," jubab u Ma Kiaŋ. "Uwa na Mōlaiñ, neini marjan chnoŋ hi."

Oŋ ka Maïa dei kmen, "To Pa, du wa daïoh bru hi phi, ŋa leh kmen o, ïoh phi'u lai laŋ wa ŋa."

U Ma Kiaŋ da khyrñiun cha ka dei sōhrkhai tæ kdup u ïa ka dei wa oŋ, "Lad'm pynkmen o ïa pha, ïei yi thiēj? Lad'm em sa pha, wym em jiŋmut hi dē u im o leh! Pha, toh ka daw ïei jiŋim o heini ha pyrthai. Tip hi pho ïeitæ, wa, pha man pho kawa kordortam ïa ŋa heini ha pyrthai; neibhah, pha toh u soh i maïa ïoŋ i - wa ŋa wa ka bei pho."

"I love you too, Dad," kylliaŋ ktien ka Maïa dei pharæŋ. U pa da pyllait nei wa kdup ïa ka tæ oŋ u ïa ka, "Pha naŋ khræh, ŋa ïow lai batai kām chwa o ïow Lamchwa. Tæ... wan bait ha dukan myn da dep pho, mo!"

"To Pa," jubab ka Maïa tæ ku wot ko cha kāmra ïoŋ ka kawa em ha jroŋ armala. U Ma Kiaŋ leh da mih na ïuŋ ïow lai cha dukan.

9

U Lamchwa na jŋai da chynna ïei wa wan ka kari u Ma Kiaŋ tæ da ïēiñ u dei wa bait tæ pynbait u leh ïa ka sula u. Da riam u leh ynne ka sŋi dei sula wei patlun thũme kiwa e uwi u malik ïa ō da slem. Dabōn ki patlun ki sula wa ē sñiawbha ki malik - kiwa jōh kreh u - ïa ō por Khrismas, taŋwa du neibhah wa sñiaw sarom u'riam deiwa thũme tæ bōh heh u ki hapoh syndup, næ ē u ki ï'u Marbōd kat kiwa ïatoh wa ō.

Ō leh, daŋ itæ wot chibet poi u hakhmat dukan u Ma Kiaŋ. Em ar ŋut ki noŋkreh dukan u Ma Kiaŋ leh da ïaŋ ki ïa ō heitæ toh wa u chabi dukan leh em u ha ō.

Pynïēiñ kari u Ma Kiaŋ harōd dukan tæ mynda hiar u na kari da lai u wi na ki noŋkreh ïow chim chabi dukan na ō. Mar syn ïō u Ma Kiaŋ ïow Lamchwa, da sōhrkhai ïa ō tæ oŋ u, "Da slem wan mi?"

"Daŋ itu wot chibet," jubab u Lamchwa.

Ka dukan da dep wai ki noŋkreh u. Kamtæ, khut u ïow Lamchwa chapoh. "Alæ psiah i chapoh ïoh u batai kām o ïa me."

Psiah wot ki hapoh dukan tæ lai ki hei thaw choŋ u menejar tæ ïa ïēiñ ki hajan chuki u menejar. Kitu ki

noŋkreh da leh ki jar i kām. Khut u Ma Kiaŋ ki tæ pyntipmit u ki ïow Lamchwa deiwa oŋ ïa ki, "Pait cheini... nadōh myntu, u Lamchwa u man u Menejar heini. Tæ... kāmtæ, ïōluti ō wow ïakreh laŋ phi wa ō deiwa leh phi ïei wa oŋ u."

"To, malik," jubab ki noŋkreh tæ ïa ē khublei kti ki ïow Lamchwa uwi hadien uwi dep tæ ïa lai leh wot ki jar i kām.

Sai u Ma Kiaŋ ïa ki kot rejistar tæ oŋ u ïow Lamchwa dei wa kdaw khyrŋaŋ, "Pait kini ki rejistar wa da thoh ïei dor i mur ki tiar waroh wa em heini. Tæ lada duna tiar leh ïow phone mi cha kini ki Mahajon ïow phah tiar ki. Da em lut ki phone nambar ki heini."

Neitæ, da sai u Ma Kiaŋ ki chabi wa toh kām ha dukan na kata ïoŋ ō tæ ē u ki h'u Lamchwa. "Chim kini ki chabi duli chabi almari ïoŋ ka dukan. Wan ē ki deilaŋ wa ka poisa walaŋ wa ki kot jiŋkheiñ ha ïuŋ mynda dep khaŋ dukan mi... " Taŋ i ktien u Ma Kiaŋ leh ũ pu kut da psiah ka Maïa hapoh dukan. Waroh da ïapait ki cha ka.

Pait u Ma Kiaŋ cha'u Lamchwa tæ oŋ u, "Lam, pait kani ka khon o, ka Maïa. Lada jia wũ em o, tæ ka wot sæ wow tip ïei kām wa me." Khyruiñ u cha ka Maïa tæ oŋ u, "Khon, pait uni utæ u Lamchwa, u Menejar ïoŋ i heini nadōh myntu." U Lamchwa wa

ka Maïa da ïa pait ki dei kyrŋōh khlieh wei sōhrkhai khajiak.

Pait ka Maïa cha'u pa tæ kylli ko, "Dahoi u lai i, Pa?"

Ky'i eḥ u Ma Kiaŋ ïa ka tæ mih u nei thaw wa ïēiñ u tæ klam biaŋ u ïow Lamchwa, "Tæ, Lam, me naŋ pait deimiat næ mo!"

"To ma. Phi ham khuslai. Da jōh kreh hi o kam kini ki jait kām leh nachwa" jubab u Lamchwa.

U Ma Kiaŋ wa ka Maïa da mih ki na dukan ïow lai cha ka kari. U Lamchwa naŋ chim u kitæ ki rejistar tæ khyndaŋ u ki sla kāmwa spær khyrŋaŋ.

Ka Maïa da em ko hapoh kari, choŋ ko ha khmat hei liaŋ ïoŋ pasenjar. U Ma Kiaŋ leh daŋ mut u u start kari, pait chwa u cha ka Maïa tæ klam u, "U li pait chwa i cha stok mōïoŋ leh khajiak mo, boi wan kitu ki dkhar wow su poisa bai mō tæ ï'u chim o ka poisa na u Rokki?"

Jubab ka Maïa, "To, Pa. Taŋ mynda poi heitæ, hiar noh du phi mo. Ŋa ũ hiar o."

Oŋ wan u Ma Kiaŋ, "Toh u hiar laŋ i na oŋ, ïow tip pho ïa ka khih ka kreh. Lada'm pait da pha, kiyi de u pait mynda lai o neini na pyrthai?"

"Æ.. u Pa, ham klam kāmtæ, wũ sñiawsuk o. Pi lai i." Klam chrai kyndæh ka Maïa ïow pa katwa ō wan rkhai heh u ka.

"Ïō, pho khon," klam u Ma Kiaŋ dei jai ne. "U Menejar ïoŋ i, u Rokki, uwa pynlai ïei mōïoŋ i, suba o, wa leh tōh u. Taŋwa ũ em u ïoh sabut o'u pyntikna ïeitæ toh bōn kiwa teiñ ïa ō. Neitæ i daw kwah o ïow tipmit pho ïa ki bru kiwa toh kām wa i ïow suk pho mynried."

Stat u ka ka kari tæ lai wot ki na surok heh.

10

Da em kattu katni ki khyllōd puræ kiwa pait Result ha 'Notice Board' ïoŋ ka 'Exam Department' ïoŋ ka skurheh NEHU ha Shilloŋ. Dei ïō choŋchit hi eh ki, toh wa ïa bōn ktien wei awri bha ki. Ïa pait ïa pynbōd ki dei kti ha katæ ka sla kot kawa da chon ki rōl nombar ïoŋ kiwa da pas.

Kawi na kitæ ki khyllōd toh ka Pynhun, ka paralok ka Maïa. I chnoŋ ïoŋ ka toh na Kmawan cha thaiñ sepsŋi ha ri Khasi. Ka leh ïaleh MSc (Botany) ko tæ da pass ko hei First Division. Da ïō kmen bha i dur ko. Sei wa da miat kynthai chwa ko, mynda rkhai pathan ko, naŋ miat chōh-chōh ko. I rynïëiñ i pran ko leh i wa da dap da biaŋ.

Ha pyrdi wa ē khublei kti ko ïa ka paraklass ka wa em laŋ heitæ, ïō ko wa wan ka Maïa wow pa ïoŋ ka. Da tipmit ko ïa ō toh wa da jōh ïachem ki heipor wan pait u ka ka Maïa ha hostel wa sah laŋ ki heipor lai MSc ki.

Ka Maïa, na jŋai da ïō ïei wa phōh i dur ka Pynhun deikmen deirkhai tæ da tip ko wa da pass bha ka lok ko. Kamtæ mynda ïapoi ki hajan oŋ ko ïa ka, "Tip hi o, wa ïoh First Division pho" tæ kynrup wot ko ka tæ ïakdup ki pynar ŋut ki.

"Tæ, pha leh na-oŋ... i jōh hi!" ē ktien ka Pynhun ïa

ka. Tip ko'u klam pnar leh toh da ïalok bha ko wa ka Maïa nadōh i por lai kolej ki deilaŋ.

U Ma Kiaŋ leh dei kmen wei sōhrkhai nei bynta ïoŋ ki wa da pass bha ki tæ tyrwa u, "Pi ïa lai dih cha pass i meitæ. Kat ka MSc pass phi tæ toh u khawai cha pun chnoŋ!" Ïa rkhai ki ïci tæ i klam u tæ ïalai laŋ ki cha ka kari ïow lai dih cha ki.

11

HADIEN AR SNEM

La arsnem datam wa khih u Lamchwa wa u Ma Kiaŋ. Toh wa khih hok u, tæ budnōd u Ma Kiaŋ u dōh ïow Lamchwa tæ da pynku u dei tulop ïoŋ ō ïoh u u neh-u sah, ïow dam u u li kreh wa kiwi.

U Lamchwa leh sñiawsuk u u khih wow Ma Kiaŋ toh wa chem u wa u Ma Kiaŋ ũ toh u wa saroŋ næ u wa chrai biēj. Heipor wa chitom poisa u ha ïuŋ leh da smat u Ma Kiaŋ u ïarap ïa ō. Katnu sñiawŋōh - sñiaw dapram u Lamchwa ïow Ma Kiaŋ hawa lait u u synta u pyrwa ïei wa duna ha ïuŋ ha sem. Hei por chitom ka bei u leh da ïoh ïarap u na'u Ma Kiaŋ, hei por toh u su bai college ïa ki diah ïoŋ ō leh da ïarap biaŋ u Ma Kiaŋ ïa ō. Kamtæ sñiaw u ïow Ma Kiaŋ kām u ma u woh ïoŋ ō hi.

Ka Maïa wa ka paralok ko, ka Pynhun leh da bteiñ ki ïei puræ ïoŋ ki taŋwa jar ka laiñ. Ka Maïa da lai puræ Ph.D ko ha ka laiñ 'Genetics', katwa ka Pynhun, btein ko ïa ka puræ PhD ïoŋ ka ha ka laiñ 'Environmental Science'. Pyn-ar ki puræ PhD ki hapoh NEHU hi wot. Chisien chi taïaw, man ka sŋi thohdeiñ, da wan ïuŋ bait ka Maïa ïow ïoh ko'u emlaŋ wow pa ko. Teiñ-teiñ, sah ko ïoŋ taïaw ha ïuŋ hawa em kām u pa ko ïa ka. Ka lai puræ PhD ũtoh kawa kdoh hadōh kattæ-kattæ; ïoh lad hi ki u lai khih lai kreh leh, choŋ hei samlai ki jar i por.

12

Ha kawi ka diphu mōïoŋ, ïoŋ u Ma Kiaŋ, em 5 tylli ki trok wa ïēiñ thāp mō heitæ. U Menejar ïoŋ ō, u Rokki, em u hajan itæ ha kawi ka dukan ja daŋ ïaklam u wa ki malik dkhar wa thied mō. Uwi na kitæ ki malik dkhar sai u ïa 5 soŋ ka poisa da ki kot hajar bait tæ ē u ha u Rokki ïa katæ ka poisa dei wa oŋ u ïoŋ dkhar, "Ye tin gari ka pēment hei. Baki do gari ka paisa, do din me milega."

"Thik hei," oŋ u Rokki dei wa tam ïei kti u chim katæ ka poisa.

Heitæ i por, psiah u Lamchwa hapoh dukan dei wa mut u dih cha heitæ toh wa daŋ wan bōh tiar wot u cheitu wa phah u Ma Kiaŋ ō. U Rokki ũ em u ïō u toh wa khyruiñ u dei dēn. Kamtæ, u Lamchwa choŋ u ha ka ben wa em hajan dwar tæ pan cha u. Ïō hi u ïa ka poisa wa pyllaŋ u Rokki wei thāp u hapoh jeket snēh u. Taŋwa ũ biēn u, u klam ïow Rokki toh wũ jōh ïāmain bha ki han lada jōh ïachem hi ki ha ïuŋ u Ma Kiaŋ leh.

U Rokki wa kitæ ki dkhar naŋbōn ktien ki katwa u Lamchwa dadep wow dih chā wei dep su pyn heitu. Da lai u khlem klam ïow Rokki toh u Rokki leh ũ em u bna u ō, wei ũ em hi u jōhkhe u leh wa em u heitæ.

13

U Ma Kiaŋ wow Rokki daŋ ïachoŋ ïaklam ïei kām ha kāmra choŋke. Daŋ ha wa sai poisa u Rokki ïow ē ch'u Ma Kiaŋ, wan poi u Lamchwa heitæ dei wa rah ïa ki chabi dukan, wa ka poisa wa ki rejistar kiwa mut u u e h'u Ma Kiaŋ.

U Rokki da ē ka poisa 4 soŋ donhi da ki kot hajar h'u Ma Kiaŋ dei wa oŋ, "Chim, ma, kani ka 4 lak wa su u dkhar ynne. Sa chi lak, u su pyndep u mynkawi oŋ u."

U Lamchwa da khyrŋiat heitæ toh wa da ïō u dei khmat ïoŋ ō wa su u d'khar 5 lak tyŋka hapoh katu ka dukan wa dih cha u ynne. Sñiaw chrai u ïei wa nōd u Rokki u bamsap ïow malik u. Kamtæ, klam pyrchah u, "Ũ toh 5 lak su utu u d'khar ynne? Ŋa tip hi o!"

U Ma Kiaŋ pait u cha'u Lamchwa tæ ïō u ïei wa chynna i sakhiat ha ki khmat ïoŋ ō, katwa u Rokki wan dei wa sō kyr'aŋ ki chkōr u pait u liap næ chow Lamchwa deiwa ïō-chrai taŋwa ũ nud u u kiēh kat i em leh. Oŋ heh u dei chyoh wa jem ïow Ma Kiaŋ, "Kani wot ma wa e u ynne."

U Ma Kiaŋ da pait ch'u Rokki tæ pait wan ch'u Lamchwa tæ kylli u, "Kammon tip mi ïei tæ?"

Pynche u Lamchwa, "Ŋa em o pyn hajan ki tynne, por wa ē poisa u tu'dkhar ïa ō ha dukan ka Biar. Lada klah phi ki kata u, daw chem phi wa em sa chi soŋ ka poisa ha ō."

Heitæ da pait sō u Rokki ïow Lamchwa.

U Ma Kiaŋ toh da slem hi wa suba u ïow Rokki tæ da sñiawŋait u ïei wa oŋ u Lamchwa. Oŋ u ïow Rokki, "Sai waroh iwa em na katu ka jaket mi ïow tip i ïei wa sakhiat!"

Heitæ, u Rokki da kiñ i pyrkhat u, ũ tip dē u kammon u leh. Em katæ ka mynsēn ksuid u kawa oŋ ïa ō u pynïap noh ïa kini arŋut taŋwa i chē ïoŋ bru wan u artatien ko boi ũ ïe bor u ki pyn-ar. Kamtæ, dei wymïohsa u, sai u ka poisa wa da murieh u chisoŋ hapoh kata jaket u tæ ē u h'u Ma Kiaŋ, taŋwa na itæ i soŋ leh da duna ki kot hajar 20 tylli kiwa da pynemkām u hei leh sñiawbha wa ki lok u. Ïa katæ u tip ki myn da lakha ki ïa ka poisa. Kattæ chōh wym em u johkhe ki ïeitæ.

U Rokki ïaleh u'ïada burom dei wa oŋ ïow Ma Kiaŋ, "Daŋ mut o'u oŋ ïa phi, ma, wa emkām poisa o ha ïuŋ, tæ ksoh o kani ka poisa cha ŋa. Sñiawbha map ïa ŋa."

Jubab u Ma Kiaŋ ïa ō dei wa khor, "Da slem ki por suba o wa murieh poisa mi na ŋa. Ynne ïoh o ka

sabut kawa biaŋ. Nadōh myntu, me li kreh noh wa·kiwa ïatoh jiŋmut mi, wa ŋa hi tæ... ũ chah dē o. Get out!" Klam u ïeini i kyntien pharæŋ dei wa kdaw kti khyrŋaŋ chalait.

U Rokki da sñiawthōh u wa da kut ka ïaw ïoŋ ō heini tæ ïēiñ u tæ kam wa lai cha dwar ïow mih, klam pasiaw u ïow Lamchwa dei sur wa maham dei wa pynïō kti, "Daw ïō a me."

U Lamchwa sōhrkhai heh u ïa ō, taŋwa em hi i sñiaw ma hapoh i nōd ïoŋ ō.

U Ma Kiaŋ da pyllaŋ ïa ka poisa wa ē u Rokki dep tæ pait u ch'u Lamchwa uwa da choŋ mar pyrchah ïoŋ ō ha jroŋ sofa. Sōhrkhai u ïow Lamchwa tæ oŋ u ïa ō, "Sñiawŋōh o ïa me chibōn, wa da ïoh o'u beh khih ïow Rokki. Da slem leh u ïeini i kām taŋwa ũ em u ïoh sabut a ō. Embhah sakhiat o ynne wa chem sabut mi ō. Tip dei yi u su kylliaŋ ō ïa me?"

U Lamchwa leh ũ tip u kāmmon u jubab ïei tæ tæ oŋ heh u, "Æ... to, ma, ũ pher ïei tæ. Pait kani ka jiŋkheiñ ïoŋ ka dukan ynne, wa kani ka poisa wa laŋ," deiwa bōh khyrŋaŋ ïa kitæ ki poisa wa ka rejistar hajroŋ miaj hakhmat u Ma Kiaŋ.

U Ma Kiaŋ khlem pait cha katæ ka poisa ne ka rejistar klam biaŋ u ïow Lamchwa, "Sñiawkmen o wa me man mi u wa daŋhok daŋkhōid. Kamtæ...

kwah o, wa me u man mi u Menejar ïoŋ ŋa ha waroh ki khih ïoŋ ŋa nadōh myntu ka sŋi. Ki khih ki khan ïoŋ ŋa da tip hi mi."

U Lamchwa naŋ ky'i katwa naŋ klam u Ma Kiaŋ, "Tæ... pynlai noh da me ki. Ŋa da noh i r'ta kamni da sñiaw tlot o'u pait waroh i jait. Tæ me pait ki deimiat næ. Lada chem jiŋeh mi, khana wan ïa ŋa."

U Lamchwa da sñiawkhia ïei tæ i wa oŋ u Ma Kiaŋ tæ jubab u dei wa oŋ, "Khublei chibōn ma, ïei wa chaniah phi ha ŋa. Ŋa, hadōh katni leh wym em u myllìñ o ki, ïei waleh bha phi ïa ŋa dei wa khut phi ŋa u kreh laŋ waphi wei ïarap phi ïa ŋa ha ka liaŋ ka bei wa ki diah o. Kamwa da chaniah phi ïa ŋa, ŋa leh u khih chitom o ïow naŋ hoi ki khih ki khan phi."

Oŋ wan u Ma Kiaŋ, "To meitæ, me wan ïachem wan wa ŋa daŋstep mynstep ïoh u batai kām o ïa me wei wow e syndon o leh ïa ki kot ki sla wa ki chabi ha me waroh ïoh mi u pait bait dame nadōh mynstep."

"To meitæ ma. Khublei chibōn" oŋ u Lamchwa.

"Ileh u oŋ mi khublei?" oŋ u Ma Kiaŋ ïa ō. "Kani toh ka bainoŋ mi, ïei wa kreh hok mi." Khyruiñ khlieh u cha ka kamra bam tæ kbai u, "Maïa !"

Napoh itæ i kamra bam wan ka sur ka Maïa kawa

jubab, "ōi... Pa!"

Oŋ biaŋ u Ma Kiaŋ dei sur wa jōh klam hi u, "Rah katu ka chā cheini."

Mih ka Maïa napoh itæ i kamra bam deiwa rah ïa ka Trē kawa em chi khuri ka cha wei chi piris i biskit. Bōd khmat u Ma Kiaŋ ka katwa daŋbōh ko ïa ka cha wei tæ ki biskit ha jroŋ miaj. Dap i mynsien wei khmat u dei kmen wei sōhrkhai.

U Lamchwa wan pait heh u cheini cheitai. Dei wa sñiawbēij, oŋ u ïow Ma Kiaŋ, "Ŋa da hoi u lai o, na-oŋ ma?"

Pait u Ma Kiaŋ cha ō tæ kylli u, "Ũ biēn mi u dih cha wa i?"

Jubab u Lamchwa, "Ieh chwa myntu mo ma, wa da'u lai emkām chwa o heitai, ïa slem pathan o'u poi ïuŋ. Ŋa mynstep daŋstep da wan o. Mo ma meitæ, lai o. Mo! koŋ Maïa ."

Pyn-ar ki da oŋ ïa ō, "To dieh."

Katwa daŋ lai u Lamchwa, u Ma Kiaŋ pynbōd khmat u cha ō dei wa ïō bōn pyrkhat bha. Pait wan u cha ka Maïa tæ dei wa kdaw kti cha ka poisa wa ka rejistar oŋ u ïa ka, "Pha bōh wan kini ki kot ki sla wei poisa hapoh almari, mo. Tæ pait, da beh a ō'u

Rokki yntu, toh wa daïoh sabut o ō ïei wa leh tōh u ïa i da slem ki por. Wa chem sabut ō leh toh u Lamchwa hi. Tæ nadōh mynstep, u Lamchwa u pynlai ki ki khih ki khan wa ka dukan."

Ka Maïa mynjur ko dei wa oŋ, "To pa, kat wa ïōbiaŋ phi."

Hadēn chibet kylli u ïa ka, "Tæ khon, kāmmon sñiaw pho ïei rai ïoŋ ŋa, ïei bhah u Lamchwa?"

Oŋ biaŋ ka Maïa, "Ŋa da dep oŋ o ïei tæ - kat wa sñiawbiaŋ phi pa."

Hadien chipor kylli biaŋ u Ma Kiaŋ ïa ka dei wa sōhrkhai, "Hawa kāmtæ, lada pynbia o pha wa ō wan?"

"Ha!" Khyrŋiat ka Maïa. "U pynbia phi ō wa ŋa? Kat ïeitæ tæ... ŋa ũ ïe o'u pdiaŋ."

Daŋ dei sōhrkhai oŋ u Ma Kiaŋ ïa ka, "Heh khon oŋ pho kāmtæ wạn. Ŋa klam pynjaw heh o pha leh. Hei pait hei chem ïoŋ ŋa, u Lamchwa man u, u bru wabha wakhōid mynsien bha, ban ïa kiwi ki chynraŋ kiwa da tip o. Wei toh leh uwa khih chitom. Ŋait o u pynkmen u pha chir'ta."

"Toh hi wa man u kāmtæ, taŋwa ŋa wan wym sñiaw ïahāp kyrdan o wa ō. Sei wi leh ŋa daŋ kwah

chōh o'u pyndep ïei puræ," oŋ ka Maïa.

Heitæ oŋ wan u Ma Kiaŋ, "Ïō pho khon, u Blai chna u i saman hei manbru. Ïei kyrḍan - i ki bru wa bōh. Ka bei phi leh chim ko ŋa hei jiŋloŋ duk. Dei khih chitom wei kyrchan ki bei ki pa, hoi bru o hadōh katni. Sñiawsih, sñiawbudnōd heh o wa ka bei pho wymïoh ko u em laŋ wa i katni, numa em ko da ka, deiwi tawan u man ka ïuŋ ka sem i ū toh du kamni don."

Saŋeh u u klam chipor toh wa dap i mynsēn u mynda kynmō u ïa ka bei ka Maïa. Ka Maïa leh da lai i pyrkhat ko cha ka bei. Hadien kattu katni klam biaŋ u Ma Kiaŋ, "To. Pha pyrkhat wan ïei wa da oŋ o. Ki por daŋbōn ïa pha, ŋa leh kwah o'u pyndep chwa pho ïei puræ ïoŋ pha, tæ ïapait wan i."

Dep u klam ïei tæ, lai biaŋ i pyrkhat u cha ka bei ka Maïa. I khmat da ïō pait jŋai. Ka Maïa leh da dem hei pyrkhat i ïoŋ ka hi. U Ma Kiaŋ da sai napoh kata ïow loket wa jōh rah u kat cha wa lai. Howtæ u loket, em i dur ka koŋ Rimon, ka bei ka Maïa. Pait u ïei dur ïoŋ ka dei mynsien wa dap dei silet wei sñiawsih. Klam u ïa ka hapoh mynsēn u, *"Kammon u pynsñiaw thōh o ïa ka khon i de bei ka Maïa?"*

14

Ka bei u Lamchwa ha kamra chet daŋchet tye ha diñ. Da sñiaw ko ïei wa wan u Lamchwa toh wa sñiaw ko ïei wa sait kti sait kjat u cha lait ha tyŋkoŋ um kawa em hajan itæ i kamra chet ki.

Mar synpsiah u Lamchwa ha kamra chet tæ oŋ wot u, "Ade! 'yi ïoh phi'u chet ynne bei, sñiaw bih baŋ saŋ itæ!"

"Ka syrwa doh masi ne khon." jubab ka bei u tæ kylli ko ïa ō, "Tæ bōn kām mi ynne?"

"Ũ em de bei" Oŋ u. Chim u ïa ka knor tæ choŋ u hajan ka bei. Jŋieh u cheini cheitai cha wa em kiwi tawan ki kamra tæ kylli u ia ka, "Cheiwon ki, kitu ki diah o? Lai kē ki mo?"

"Daŋ kattæ tæ khreh kot ki na-oŋ. Me leh; cheiwon u ïoh ki u lai ke?" oŋ ka bei u.

"Wa sñiaw laŋam heh ka ïuŋ na-oŋ te kylli o," rap ktien u dei wa kynjoh ïow khri pathi wa em hajan ka bei u.

Poi wot ka Salan heitæ tæ klam ko, "Hai Sanpun! Wym sñiaw taŋ wa wan phi leh. Da slem mo wan phi?"

"Daŋ ite wot doŋ" Oŋ u, tæ kylli u ïa ka, "Kammon i puræ pho ynne? Da ïe kot pho?"

Oŋ ka Salan, "Daŋ dep thoh 'homework' heh o, wei ynne bōn 'homework' saŋ i."

"Ileh kini ki noŋhikai leh phah thoh warē ki cha ïuŋ? La kāmtæ ï'w krum u lai cha skur? Pyndep ka ka puræ ha ïuŋ leh na oŋ?" klam danda u sanpun ko ïa ka.

Heitæ i por wan sa u Marbōd tæ oŋ u dei wa kap khyrŋaŋ, "O... Sanpun! Da wan phi mo? Ileh wymsñiaw i phi?"

"Kobsar me thiah mi jēi ne hei thaw u khreh kot mi" jubab u sanpun u.

"Toh hi sanpun. Wa ïaleh sport i ynne ha kolej tæ ŋiah ware o, lai khmat o daŋ hawa khreh kot" khana u ïei sakhiat.

U Lamchwa da klam dei sñiawmaïa ïa ki, "To, pynar ŋut phi toh u pynchkæh phi hei puræ i ïoŋphi. Ŋa wa ka bei kwah i u hoi bru manbru phi ha kani ka pyrthai. Tæ ũtoh u swē phi. Katwon ïoh bor o'u khih, hawa ïō o wa minot ki diah o, wei wa leh bha ki."

Ka bei u leh naŋ ky'i ïei wa oŋ u. Dep u Lamchwa u

klam, pait ko cheitæ i doh syrwa wa daŋ chet ha diñ tæ ïō ko da hoi hi u rah noh tæ oŋ ko, "Salan, wanrah ki pliaŋ wa ka siaŋ ja heini ïow bam ja noh i."

Ka Salan da li chim ïa ki pliaŋ wa ka siaŋ ja na duli tæ bōh ko haphraŋ ka bei. U Marbōd da rah u ïa ka dabor um ïow sait kti ki. Ka bei dapieh ïeija ïeitye tæ dep ki u ŋōh Blai, ïa bam ja laŋ ki heitæ.

15

Katæ ka sŋi toh kawa chit bha ha sor Jwai. Ũ jōh sñiaw ki kām katæ ka jiŋchit ha waroh ki snem wa da lai. Em kiwa oŋ da kylla ka pyrthai, em leh kiwa oŋ dajan wai ka pyrthai, em wan ki wa batai deiwidei ar. Utæ u wa deiñ ïitkhmat p'than oŋ u wa da pynjæt ware u bru ïa ka spah wa-im ka pyrthai myndær tæ man kāmni.

U Lamchwa ap eh u ïei tæ i wa ïaklam kiwi katwa daŋ choŋ dih cha u hapoh ka dukan cha kawa em mar pyrchah State Bank. Toh wa dap bru katæ ka dukan cha, wei khian ko, cha ō sñiaw u wa chit katæ ka pyrthai du nei daw wa ïa awri wara ki bru heitæ. Kamtæ dih pynsmat u ïa ka cha tæ dep u u su bai cha, lai wot u cha ka kari Olto u Ma Kiaŋ kawa da pynyēiñ pyn hakhmat State Bank.

Ynne ka sŋi, toh wa lai em kām u Ma Kiaŋ cha Laban tæ da phah u da ō u lai ïaw wa ka Maïa cha Jwai toh kwah ko u thied præsen ïa ka lok ko, ka Lana, kawa khawai sŋikha myntu ka janmiet. Mynda psiah u hapoh kari da sñiaw u wa naŋjōr itæ i chit tæ wai lut u ki ïit ïoŋ ki dwar kari. La kattæ leh toh wa daŋ sñiaw lyŋ-a u, kbai wot u ïa u khynnah dai kot khubor uwa ïēiñ pyn hajan itæ. Thied u kawi ka kot khubor taŋ wow ïoh u u kawæh lyer ïa ō ïow sñiaw pyŋŋad u.

Kat daŋchoŋ u heitæ pyrkhat u ïei wa da leh bha u Ma Kiaŋ ïa ō uni u snem. Hadien wa da ē kti u Ma Kiaŋ ha ō wow pyllai ïei khih ïei kreh waroh, nadōh ka dukan, ki par mō-ïoŋ wa ki trok ki ïoŋ ō, da bōh u da uwi tawan u Menejar u pait ha dukan. Da thied leh u ïa ō da ka thuk-thuk ïow suk u u lai kreh wan kreh. Ka oŋthai(mobile) leh da thied u ïa ō da kawa syad dor, taŋwa chimpor ko ïa ō da ki taïaw u tip bha u pynemkām ka. Sñiawŋōh u chibōn ïow Ma Kiaŋ wa da chaniah tylli tylla u ha ō.

Ïa ka Maïa leh, khein burom u kam ka diah (toh ō wa heh ïa ka chisnem). Ũ jōh pait u ïa ka dei khmat khlem akor. Leh u leh kat i wa phah kām ka ō. U ïaklam ïakhana wa ka leh ũ tip wara u lait nei kām, toh ō, sñiaw sarom u wei burom u ïa ka kawa da heh i kyrdan puræ. Em ki chynraŋ para chnoŋ, ki paralok u kiwa pynjaw ō wa ka, taŋwa ō ũ em u kam itæ i mynsien ïa ka.

Katwa da ŋam wara u hei pyrkhat, ũ sñiaw dē u ïeitæ i chit, taŋwa da mih chit ha thŋa ha radaŋ u. Taŋwa wan ka Maïa leh ũ em u sñiaw u. Manda wai dwar ko tæ khyrŋiat u kruj næ. Ka Maïa da wai ko ïa ka dwar dien tæ bōh ko ïa kitæ ki ar tylli ki beg plastik wa rah laŋ ko hajroŋ sit tæ psiah kḥyrŋaŋ ko.

Pait u cha ka tæ kylli u, "Su lai noh i mo, kammon mo?"

"Su lai wot na-oŋ," oŋ ko ïa ō. Pteiñ wan ko deiwa oŋ, "Kat kani ka chit wei sma kani ka ïaw, ũ sñiaw neh chah dē. Lah u liwan ka cha chnoŋ." Choŋ ko tæ khaŋ dwar wot ko.

U Lamchwa leh da pynim ïa ka kari tæ bek u ïa ka ïow mih noh u. Heitæ wan wot u noŋïaŋ ïa katæ ka thawïēiñ tæ pan bai ïēiñ u. U Lamchwa da ē da ka kot chipaw kawa da bōh khnaŋ u ïei tæ, tæ pyns'uiñ u ka kari tæ lai wot ki.

Toh wa chynna u wa blok ka surok ha neiñ lad surok Laban, lai u na Kynrōhsaphlaŋ. Mynda lait ki ïa ka Ladthadlaboh tæ kylli ka Maïa, ïa ō, "Ileh ũbien mi u lai shoppiŋ laŋ wa ŋa næ?"

Khyruiñ khlieh u Lamchwa cha ka tæ oŋ u, "Yiw krum o?" Pait biaŋ u chakhmat deiwa kylliaŋ ïa u kiar tæ pteiñ biaŋ u, "kat u pait pynsahnōd heh, ha wym em poisa ka u thied!"

Rap wot ka Maïa, "Ileh? Da lut wot ka poisa mi? Boi waïah khyllōd ware mi cha restaurant sæ?" klam danda ko ïa ō.

U Lamchwa khlem jubab ïei tæ. Sōhrkhai heh u dei sñiawdiaw tæ klam u hapoh mynsien u, *"Klam kat wa ŋait pho. Yiw tip pho ïei jiŋeh ïoŋ i kiwa tymbuiñ wa duna? U pynlut poisa o cha kitæ ki khyllōd mo, cha ka bei wa ki diah ïoŋ ŋa mo?"*

Lai ki kattæ khlem klam. Da ŋam ki hei jar-jær i pyrkhat. Mynda sdaŋ ki u poi ha Mō-Suwe ïō ka Maïa ïa 3 ŋut ki lok ko, kiwa lai kjat narōd narōd surok heh. Da rah ki leh ha kti ki mar iwi i beg plastik. Oŋ ko ïow Lamchwa u pynsaŋeh kari hajan wot ki tæ da saŋeh u. Pynhiar ko ka ïit dwar tæ klam ko ïa kawa em hajan dōh, "Hei Saka! Cheiwon ini?"

"O, da ka Maïa," jubab ka Saka. "U lai i cha ïoŋ ka Lana na-oŋ! Pha leh kam wymtip! Ũ lai pho mo?" kylli wan da ka.

"Dawlai o stæ! Le, psiah hapoh kari, ïow lai laŋ i mynda dep sum o. Wym slem o, chibet hi eh!" oŋ ka Maïa ïa ka.

Kitæ le ŋut da psiah laŋ hapoh kari tæ lai laŋ ki cha ïuŋ ka Maïa .

16

I ïuŋ ka Lana em i cha wa kut ka chnoŋ Mō-Suwe. I ïuŋ leh iwa heh hi wei bōn kāmra. Ki bru wa chah khut cha katæ ka khawai sŋikha da ïa sdaŋ ki u poì ha ïuŋ ko. Ka bei wow pa ko ũ em ki ha ïuŋ. Em kām ki cha Shilloŋ.

Kat u poi ka Maïa wa ki lok ko ha ïuŋ ka Lana, da rap em ki bru heitæ. Ki kari wa ïēiñ chalait leh da bōn. Ka Maïa wa ki lok ko da hiar na kari tæ lai ki chapoh ïuŋ. U Lamchwa da bek ïa ka kari tæ pynïēiñ u cha wymwit ki kari u lai-u wan. Da kwah liwan bha u taŋ wow ïoh u sum toh da ŝma chit ka pran u, taŋwa hap ïaŋ u hadōh wa dep libōh u ïa ka Maïa cha ïuŋ. Kamtæ pynthiah u ïa ka sit choŋ u tæ pynbait u ïei pran u heitæ.

Ka Maïa wa ki lok da dep ē khublei sŋikha ïa ka Lana dep tæ ē wot ki wa ki presen wa da rah ki ïa ka. Oŋ ka Lana ïa ki, "Ileh slem saŋ phi? I da dep ah wow cake."

Jubab ka Maïa, "Ham sñiawpher doi, ïaleh hi i u pynsmat taŋwa u leh kāmmon. Da slem chwa na ïuŋ."

Rap ktien wot ka Lana, "To, ũpher, læ. Dih chwa da ka cha."

Kat naŋlai ki cha ka kāmra wa da pynkhreh cha, kylli ka Maïa ïa ka, "Tæ cheiwon ki? Ka bei wow pa phi?"

"Bōn kām ki cha Shilloŋ," jubab ka Lana. "To pha yiw krum pho ki. Ha wym em wot ki sæ, ïoh i'u enjoy phull...næ!" klam ko dei sōhrkhai. Ïarkhai laŋ wot ki heitæ.

I por da lai i. U Lamchwa da sñiaw ptai u ïaŋ heitæ wei da sñiaw thŋan u tæ mih wot u neitæ da ka kari ïow li dih cha ha dukan wa em charōd surok heh. Neitæ i daw, u bru u wa phah ka Lana ïow khut bamja ō u Lamchwa ũ chem u ō. Pait u heitæ i thaw ïēiñ kari, tæ ũ ïō u ïa ka kari ka Maïa leh. Kamtæ li-uiñ biaŋ u chapoh ïuŋ.

Hapoh ïuŋ ka Lana daŋ choŋchit katæ ka khawai. Toh wa bōn ki khynrō khyllod wa wan heitæ, da ïatem ïachād. Kitu kiwa ïawan chijur, da chād ki deilaŋ. Ka Maïa choŋ khana parom heh ko wa ki lok ha kawi ka kyndoŋ deiwa pait khyrŋaŋ ïa kitæ kiwa chād.

Em ki khynrō chynraŋ wa em buit sih. Da rah ki ïei kyiad 'Rum' ar kloŋ. Lai ki sia næ hei thaw wa da bōh umsoh ki ïow dih ki noŋwan. Uwi na ki uwa pyrtuit u Soni næ chim u iwi i Pepsi ha kloŋ wa daŋ dap tæ dei wa dem hapoh miaj, theh u ïa itæ i Rum heitæ.

Theh u ïeitæ i umsoh wa da dep khlæh ha ki klat plastic wa da bōhlaŋ ki heitæ, tæ dep u u theh ha ki sō tylli ki klat, Oŋ u ïa u lok u dei ïa kdaw cha wa choŋ ka Maïa, "Dieh, li ē cha kitai ki kynthai wa choŋ cha kdoŋ cheitai. Ŋa ïa katai em jiŋthmu o ïōm." Kdaw khyrŋaŋ u dei khlieh cha ka Maïa.

Utæ u lok u da rah kitæ ki klat ha ka Trē tæ li tyrwa ha ka Maïa wa ki lok ko. Ki leh dei wym jōhkhe da dih ïeitæ i pepsi wa dep khleh kyiad.

Cha lait, u Lamchwa da wan na dukan tæ da pynïčiñ biaŋ u ka kari heijōh i thaw. Choŋ u ha sit deiwa wai dwar kari. U 'nai khatsōsynñïaw chynna u na khap ki lōm kseh hajan. Pait bēij u Lamchwa ïei wa lai u na khap ki lyoh. Ki ñiaŋ rukdoŋ naŋ kieh hajan ïoŋ ō. Itæ i kieh ïoŋ ki da khlæhlaŋ wa ka sawa wa wan na ïuŋ ka Lana nei wa tem sur chād ki. Rhkai u samen samen toh kitæ ki ñiaŋ rukdoŋ wymïe ki u pynïatoh wa kitæ ki sur wa sawa na ïuŋ.

Wan ka Lana hei wa choŋ ka Maïa tæ tān ko ka wa kiwi leh ïow ïachād ki. Ka Maïa taŋ wow pynkmen heh ïa ka Lana tæ da chād ïabor heh ko. Katwa naŋchād ko da sdaŋ itæ i kyiad u pynchit ka tæ da sñiaw choŋchit i mynsien ko. U Soni leh mar synïō u wa da chād ka Maïa wa ki lok ko, da sōhrkhai u tæ da tia ki cha jan ïow chād laŋ ki.

U Lamchwa da dem khlieh u ha steriŋ toh wa sñiaw

synthiah u. Khai khlieh u tæ pait waje u ha ka oŋthai (mobile) ïoŋ ō. Klam u samen dei wa pait cheiliaŋ ïuŋ ka Lana, "Ileh slem ka Maïa itæ? Oŋ ki u li bam ja heh leh, kattæ kattæ saŋ slem ki? Ka bam ïoŋ raikot yi kat kattæ? Halor wa da oŋ u ma ham pynslem leh. Chish!" Kyrŋah khlieh u heitæ dei wa ïō silet ïei wa sep ai itæ i por u.

Heitæ wot kieh ka oŋthai now Ma Kiaŋ tæ rap wot u. "Hoi Ma," klam u.

"Pait ŋa da poi o ha Jwai kattæ. Tæ ïaŋ ŋa ha ïuŋ mo wa em i kām wow batai o ïa me u leh mynstep" klam i sur u Ma Kiaŋ ha ka oŋthai.

"To Ma" jubab u Lamchwa. "Tæ da wan bam khawai ka Maïa kattæ?" kylli pynsmat u Ma Kiaŋ chwa wow bōh u Lamchwa.

"O-hoh, Ma" Oŋ u Lamchwa. "Kattæ leh daŋ heitæ ka. Ŋa daŋ ïaŋ o ka cha lait heini ha ïuŋ ka Lana."

Oŋ wot u Ma Kiaŋ, "Oŋ ïa ka ham slem næ mo. Phra chiteiñ toh u poi ko ha ïuŋ."

"To, Ma" Oŋ u Lamchwa tæ pyndam wot u ka oŋthai.

Ka Maïa wa daŋchād choŋchit heitæ chynraŋ wa kynthai. Da chynna ïei wa da ïoh ka kyiad ka. U

Soni leh da naŋchlur u'tia cha ka tæ ksoh u ka ha kti tæ pynchād u ka. Ki lok u leh da chim ki mar kawi ka kynthai tæ ïa chād 'Waltz' ki.

U Lamchwa da khai biaŋ nei wa dem ha steriŋ. Da ban ware ka synthiah ō. Da pait waje biaŋ u tæ klam u dei wa khyrŋiat, "Chish! La khynde waje saŋ! U lithōh noh o ka ïa chrai pathan u ma ŋa." Ïēiñ wot u nei wa choŋ tæ lai u cha ïuŋ ka Lana.

Mynda psiah u Lamchwa hapoh kamra wa ïachād ki, ïō u ïa ka Maïa wa da sapdoŋ markhmat ïow wi u chynraŋ, u wym tipmit u, dei wa ïa chād ki jei næ. Pait u ïei dur ko tæ ïō u kām wa da múaid. Sñiaw sarom cha ō mynda ïō'u ïei tæ. Pyrkhat u ïei burom u Ma Kiaŋ tæ em i sñiawdiaw wei sñiawchrai u pyn ïa ō hi. Lai u cha wa em ka Maïa tæ klam u ïa ka, "Pi liwan i."

Wymbōh wymsñiaw ka Maïa ïa ō, chim u ka na kti timun ko tæ tān u ka ïow ïah liwan. Ksoh wot u Soni ka na tidiaŋ tæ oŋ u ïow Lamchwa, "Me u yi? Ha wym kwah ko'u lai tæ ileh tan mi ka?"

Jubab u Lamchwa ïa ō dei wa pyn-eh, "Me ham batai stad ïei kam ïuŋ kiwi. Ŋa leh o ïei kāmram ïoŋ ŋa, me leh i ïoŋ me."

"***@###***," klam saŋ u Soni ïow Lamchwa dei wa bok ïa ō da ka timun taŋwa smat u Lamchwa u

chah tæ ksoh u ka kti u Soni treit næ tæ khyrwait u ka chādien. Oŋ u ïow Soni dei wa pyn-eh chōh chōh, "Ham pynjroŋ kitu ki kti mi, ïa dōh p'than mi ki!"

U Soni da kynjrait, da ōd, wa sñiaw u ïei wa kjut itæ i khyrwait u Lamchwa ïa ka kti u.

Wan ka Lana heitæ tæ oŋ ko dei chrai, "Enough! Ham ïachoh heini ha ïuŋ o."

Pyllait wot u Lamchwa ïa ka kti u Soni. U Soni leh da sympōd heitæ wa kjut. Ū nōd dē u u pyn-eh ïow Lamchwa toh wa da mad u ïei bor ïoŋ ō.

Oŋ u Lamchwa ïa ka Lana, "Ūtoh ŋa wa kwah ïachoh." Pait u cha ka Maïa tæ Oŋ u ïa ka, "Pi lai noh i wa da slem ware kattæ ïa chrai u pa phi."

"La chrai ladam u leh, ileh u sñiaw cha me? Ŋa daŋ kwah o'u enjoy chōh kattæ. Dieh me naŋlai lada teiñ ware mi ïow pa" jubab ka Maïa ïa ō dei choŋchit.

U Lamchwa toh wym kwah de u, u ïabōn nia ne pynjroŋ nia heitæ wa sñiaw sarom u, chim bait u ka ka Maïa tæ rah u ka ha tūpha tæ mih u cha lait. Ki bru wa em heitæ leh da aŋ thalæ næ khlem tip de u leh iwon iwon. U Lamchwa toh uwa khlan bor wei eh ksah, toh da myllien u hei khih chitom wei rah khia, rah u ka kam wa tawah thad tawlia heh ha

tūpha. Ka Maïa da khyrŋiat wymtip ko kāmmon u leh, suki heh ko.

Mynda poi cha lait, wiar itæ i khyrŋiat ko tæ dat ko dei kti ha ryŋkhi u, taŋwa u Lamchwa wymsñiaw u taŋ kām wa dait u mait leh ïei tæ i dat i choh ko. Phah pynhiar ka ō leh ū ap de u. Poi ha kari, wai u ka dwar dien tæ pynthiah u ka heitæ. Psiah u hapoh kari, pynim pynsmat u ka kari tæ lai wot u. Kat u ïoh ka Maïa u khai tæ choŋ da poi ki ha surok heh.

Ka Maïa da thnum ïa ō hadien dei pait chrai cha ō wei oŋ ko leh da'u beh khih ko ō. U Laṃchwa ū bōh u ïei wa thnum wa tyrtah ko. Ō naŋïah u ka ka kari dei wa sōhrkhai samen samen ïei wa da leh u. Pait u ka na ka ïit wa em ha khmat tæ kyrŋah khlieh u dei wa sdaŋ u bōn pyrkhat.

17

Da poi ki ha ïuŋ ka Maïa. Sñiaw wiar u, itæ i syir mynsien u myn da ïō u wa ka kari u Ma Kiaŋ ũ pu em ko heitæ. U Lamchwa da dep thāp kari hapoh thaw kset kari. Wai u ïa ka dwar dien tæ chem u wa da lai khmat ka Maïa ïam næ.

Dei wa sñiaw Maïa kam ka diah u, sñiaw budnōd u u pynkhai ka. Rah wot u ka ha ki kti ïoŋ ō tæ psiah u chapoh ïuŋ. Hei por wa chim u ka ha kti u sñiaw u ïei tæ wa sma jyrhah ko tæ put khmut wot u, toh wa sñiaw kynchiñ u ïei tæ i sma (ō toh u wymjōh myllien u dih kyiad tæ kynchiñ u leh ïei wa sma ko). Poi ha dwar ïuŋ, da ïalch u u wai ïow tala wer næ da'u chabi wa da ksoh chwa u ha kti u.

Da pynthiah u Lamchwa ka ka Maïa ha thawthiah ïoŋ ka hi. Wymnōd u, u lōit wot ki juti ko leh. Pynkup heh u ka da ka thadkup wa staŋ. Mynda dep tymplæh u ïa ki lait ha kamra ko, mih u tæ khyrdep u ka dwar ko.

Lai u Lamchwa ha kamra choŋke tæ choŋ u heitæ hajroŋ Sofa. Dem u chapoh dei wa ksoh khlieh tæ noh mynsien u dei ïoŋheh tæ klam u samen samen, "Daŋ slem ma-ai u wan u Ma? Tip kāmmon u oŋ u ïa ŋa lada tip u wa jia kamni tynne." Heitæ ñiam u ïei khmat u da ki sla kti u tæ chaniah u ha sofa. Da ban ka ŋïah wei synthiah tæ wym sñiawthōh u taŋ wa lai khmat u leh.

18

Ka sŋi da slem wa mih, u Lamchwa daŋ baŋ thiah hajroŋ 'Sofa'. Psiah ka Maïa heitæ i kāmra tæ ïō ko ïei wa thiah u heitæ.

Pait ka ō dei khmat wei pyrkhat wa chē. Kynmō ko ïei wa leh ko ynnin i miēt tæ sñiaw sarom ko pyn daka ïaka. Ladym em u Lamchwa tæ, tip kammon u man o ma-ai? Kylli ko punïaka.

Kynmō ko ïei wa rah ïubor u Lamchwa ka tæ sñiawthōh ko ïei bor ïoŋ ō. Pait ko ō na kjat cha khlieh tæ wan i sñiaw skem-sñiaw chaniah ko ha ō. Daŋ heini sñiawthōh ko, ileh wa chaniah tylli tylla u pa ko ha ō. Neibhah da em u ka maiñ ha ō. Lada toh uwa em jiŋmut sih, da ïoh u u leh ka kat wa ŋait heipor wa ïap kyiad ko. Taŋwa u Lamchwa ũ em u lōit u taŋ ki juti ko leh. Hei sñiaw ïoŋ ka kattæ, chem ko wa ō toh u wa em akor em burom bha. Sdaŋ ko u sñiaw burom ïa ō. Sei maïa leh da sdaŋ i u sōhthied ha nōd ha mynsien ko taŋwa daŋ heitæ, ũ pu em u jōhkhe ko ïei tæ.

U Lamchwa kām u wa sñiaw ïei wa duŋ i khmat ko ïa ō, wai u ïa ki khmat u, heitæ i por tæ ïō u da ka kynthai kawa miat dur wei ïō luilui bha kam ka puri blai. Naŋ mut u hei ïemphō em u itæ, tæ klam u kām u wa bēij, "Cheiwon ini, he?"

Rkhai ka Maïa ïa ō tæ oŋ ko dei wa jēi næ, "Ileh wom thiah mi ha 'Guest Room' heitai. Thiah mi kāmni tæ kjut doh mi na-oŋ?"

U Lamchwa da choŋ u dei bait heitæ ha sofa tæ da che ïōŋ bru u. Pait u cha ka tæ ïō u wa pher sakhiat ko heitæ. Ïō u, i dur ko kām ka khynnah wa luilui. Kobsar toh wa daŋ dep sum wot ko tæ ïō pliah bha u ka.

Oŋ u ïa ka, "Ïaŋ o ïow ma, tæ ũ sñiawthōh o taŋ wa lai khmat o leh!" Pait waje u ha ka oŋthai u tæ khyrŋiat u, "Ade! La 7:30 mo!" tæ khreh ïēiñ u.

Kylli ka Maïa ïa ō, "U theh cha o ïa me?

"Ieh ũ boi," Oŋ u Lamchwa. "U lai sum chwa o cha ïuŋ wut næ tæ wan kreh wan o mo. Tæ u ma katnu waje wan u?" kylli u ïa ka.

"Ũ em u wan u. Ynne i step ïoh o'u puræ ïa ka sms wa phah u. Oŋ u wa jōr ware ka blok tæ da sah miet u ha Jwai. Sa chibet tæ da wan hi u sæ," jubab ko.

Da ïēiñ u tæ lai wot u. Poi u ha taksaw tæ sñiaw u ïei wa khut ka Maïa ō, "Ei!" tæ khyruiñ dien u cha ka dei wa neh heijōh tæ oŋ u: "Ileh ma-ai?"

Oŋ ka Maïa ïa ō dei sur wa jem: "Ham khana ïow pa mo, ïei wa jia ynnin. Ũ toh wa dih khnaŋ o. Wa leh

buit tōh kitu ki chynraŋ. Khlæh kyiad ki ha kitu ki umsoh wa pyndih ki i. Da khana ka Lana ïa ŋa ynne ïei tæ."

"To ũ khana o," kular u Lamchwa. Ka Maïa da sōhrkhai tæ chwa u ïoh ko u oŋ khublei da ban biaŋ u, "Phi leh husiar bha neini cha khmat; wa dabōn ware ki bru wa em jiŋmut wasih kamtu."

U Lamchwa da lai u katwa ka Maïa bōd khmat ko ō hadōh wom chynna de ō. Ïēiñ pyrkhat ko heitæ chipor dei wa daŋ neh itæ i sōhrkhai deptæ lai wot ko cha kāmra ko. Kobsar da sdaŋ ko u noh i mon cha ō.

19

Ha kawi ka sŋi, khai i kjut ka bei u Lamchwa. Kamtæ, chwa u liwan u katæ ka janmiet cha ïuŋ, pan bor u na u ma Kiaŋ ïow pep kreh u mynstep ïow li ïah lithōh dawai u ïa ka bei u.

U ma Kiaŋ leh da ky'i u dei wa sai khyrŋaŋ san hajar tyŋka na kata tæ ē ha ō. "Chim kani ïoh mi u pynemkām meitæ," oŋ u.

U Lamchwa da chim ïa katæ ka poisa deiwa oŋ khublei chibōn næ, deptæ lai liwan wot u da ka thuk-thuk kawa thied u ma Kiaŋ ïa ō.

Ha ka step kylla, daŋstep, da duk u ma Kiaŋ u li pait khih da ō cha lōm. Da lai u da ka Gypsy cheitæ i thaw wa khih u cha khlō. Hei thaw wa la-ŋam ka surok, chem u da ki mō wa ki dein kiwa da khaŋ luti ıa ō ha pyrdi surok. Pynsaŋeh u ïa ka kari tæ hiar u, ïow pynkynriah ïa ki mō charōd ïow lait u'u lai.

Katwa daŋ pynkynriah u ïow wi na kitæ ki mō, ïō u wa mih lē ŋut ki bru napoh khap khlō harōd surok, uwi na kitæ pynïaŋ u da ka pistol cha ō. U ma Kiaŋ da ïēiñ bait heitæ deiwa tēiñ.

Myn da poi ki hajan tæ tipmit u ō u Rokki tæ oŋ u ïa ō, "Hanpaïa da me u noŋtōh! Da kylla noŋlute wan mi mo!"

U Rokki khlem ap ïei wa klam u ma Kiaŋ da ksoh u ō ha kti wei pynïaŋ pistol ha̦ chkōr u. Oŋ u ïa ō: "Da slem ïaŋ o, ïa kani ka kabu, wow chim tput o ïei pynjah burom mi ŋa hakhmat u Lamchwa!"

Jubab u ma Kiaŋ: "Kammon u pynjah burom o me? Hawa taŋ ka burom mi leh ũ em?"

"O kāmtæ sæ!" rap ktien u Rokki. "Kor utu u ksaw Lamchwa sæ ban ïa ŋa u wa da kreh ïa̦ me da bōn snem!"

"Ha-o!" Oŋ u ma Kiaŋ deisur wa khor. "Kor u ksaw wa burom ïow trē ban ïow psēiñ u wa pōh ïa ka kti ka wa ē dud ïa ō!"

U Rokki da kob diñ u lep næ mynda sñiaw u ïei tæ i kyntien. Klam u dei kyrha: "U psēiñ oŋ mi! U pseiñ!" oŋ u sa chisien deiwa ksoh tæ pynkhih u ïow ma Kiaŋ ïoŋ heh. "Kattu sæ u mad mi ïei bih ïoŋ u tæ u psēiñ!" E dak u ïa ki noŋbōd ïoŋ ō dei wa oŋ ïa ki: "Kdoh o!"

Ki noŋbōd u da tia chakhmat, uwi na kitæ uwa sin ki u Buda næ da lōit ïa ka thad wa kdoh khlieh u tæ kdoh u ïa ki kti u ma Kiaŋ cha dien ryŋkhi u. Katwa

naŋ leh u ïei tæ, sow wi tawan uwa sin ki u Raju næ, naŋ ksoh u ō u ma Kiaŋ ïow ũ ïoh de u'u phet.

Mynda dep ki ō u kdoh, oŋ u Rokki ïa ō dei lai khyrŋaŋ chajan u, "Kattu tæ... u pynbor o ïa ka khon mi u ïa choŋ wa ŋa, wym ïohsa ko... manda ïō ko wa u Pa ko em u, ha kti ïoŋ ŋa" da ksoh u ō na dien tæ klam u ha chkōr u ma Kiaŋ, ".....Ïow oŋ wan o ïa me Kipa næ.... Ha! Ha! Ha!" Rkhai u ïoŋheh ïoŋheh katwa u ma Kiaŋ naŋ pait chrai cha ō. Pteiñ biaŋ u Rokki u klam, "Mynda dep ïei tæ i kām, tæ u pynïap wot o me wa ka khon mi ïow sah ka spah ka phaw mi ïa ŋa waroh! Ha! Ha!! Ha!!!" Rakhai pynchrai pyn-iñ u ïow ma Kiaŋ.

U ma Kiaŋ leh sam chrai u ïa ō, tæ oŋ u, "Ham ïemphō! Wa, iwa mut wathmu mi u ïoh mi ki; kat daŋ em daŋïō ki khmat o, ũ ïe mi la kammom kammon leh!"

"Ha! Ha!! Ha!!! O pli kipa... oŋ mot, em wa ïe hi me u pyllait na kti ïoŋ ŋa?"

Heitæ sñiaw ki ïei wa kieh ka thuk-thuk tæ khyruiñ ki cheitæ i liaŋ. Ïō ki wa wan ko cha ki dei her smat bha, ï'u wa ïah thuk-thuk ũ tipmit ki ō, wa sap helmet u. Wan bait katæ ka thuk-thuk tæ mut ko'u tynrah ïow Rokki. Nei wa ïaid u ka, tæ toh ha kti wa ksoh pistol u tæ hāp ka ō. Ō leh da pat u sbek næ ha

madan dei wa takhōh i khlieh u pyn how tæ u mō wa pynïeiñ ki ha surok. Dawiar ïoŋbru u chipor.

U Buda wow Raju da pyllait ïei wa ksoh ki ïow ma Kiaŋ tæ lai ki cha utæ u waïah thuk-thuk dei wa mut u dat ō. Utæ u waïah thuk-thuk da pyns-uiñ ïa ka, tæ hiar u wut næ tæ mareh u cha wa em ki dei wa pynher ki kjat cha jroŋ ïow kynjat ki. Toh ka kjat u ha khlieh u Buda tæ sied u Buda charōd, u Raju da sai tari ïow duŋ ïa u waïah thuk-thuk.

Kat daŋ ïachoh ki heitæ, u ma Kiaŋ deiwa kynjrait ki kti da lait u neitæ wa kdoh ki ō. Chim pynsmat u ïow dēiñ na madan tæ li rap u ïow tæ u wa ïarap ïa ō. Lai u cha'u Buda tæ bom u ō da utæ u dēiñ hadōh wa pan map u Buda.

U Raju da tynrah da ka tari taŋwa da ïaid u tæ u waïah thuk-thuk ō. Mynda tynrah u sa chisien da ïoh u u ksoh ka kti u tæ tyŋkhaiñ ka.

U Rokki da che ïoŋ bru u tæ da khai, pait u ïa ki lok u, sa du kiwa da dawa u lai hospital kam ō. Da sñiawthōh u wa ynne ū toh ka sŋi ïoŋ ō, tæ khut u ki, ïow ïut, tæ phet ki neitæ.

Utæ uwa ïah thuk thuk da li chim ïa katæ ka pistol, deiwa sap ka dei rumal ïoŋ ō tæ thāp u ha kata, deptæ lōit helmet u wa da sñiaw chit ware u heitæ i ïadat ïachoh.

Khyrŋiat u ma Kiaŋ mynda ïō u hanpaïa dow Lamchwa, dei sōhrkhai u ïa ō.

Oŋ u ma Kiaŋ, "La dym em mi yntu tæ... tip kāmmon u jia ïa ŋa wa ka khon o. U Blai hi wa phah me cheini."

"Toh hi Ma, iwa oŋ phi," rapktien u Lamchwa. "Ïō phi, ŋa leh wa mylliñ o u ē ki chabi dukan wa ki risit ha phi ynnin, hei ïatoh wow su noŋ. Da phōn o phi ynne i step tæ 'not reachable' bait. Mynda phōn o ïa ka Maïa tæ oŋ ko wa da lai phi cheini næ tæ wan bait o cheini. Kamtæ, da phah o dow Marbōd u lai wa ka bei."

Da ky'i u Ma Kiaŋ ïow Lamchwa dei wa naŋ sñiawŋōh chōh chōh ïei wa da lait u neini i jiŋma. Naŋ jōr itæ i sñiaw maïa, i burom, wei chaniah ha'u Lamchwa. Oŋ u, "Pi meitæ lai i cha Thanat ïoh u pyntip i cha ki pulit, wow ē i leh ïa kani ka pistol cha ki."

U Ma Kiaŋ da bek ïa ka Gypsy tæ da lai cha khmat katwa u Lamchwa wan naŋ bōd nadien ïoŋ ō.

20

Ka Pynhun da hiar ko ha Lad Mō-Suwe na ka indika wa choŋ ko, kawa kamāi Shillong-Lad Rymbai. Da rah ko ha kti ko wa ka 'airbag' waheh. Lai ko cha ka sāid u driver tæ chim ko ïa ka poisa wa biah u ïa ka. Ka indika da lai, ka pynhun leh da lai cha dukan ka wa em pyn hajan toh wa ïō ko wa dai richaj ki. Pan ko da kawa chispah chiphaw kawa ïoh 'full talktime'.

Mynda dep ki u richaj, tæ phōn ko ïa ka paralok ko, ka Maïa.

Ka oŋthai ka Maïa da riŋ tæ du wa ïō ïei nambar ka Pynhun ka leh da klam marbait, "Ei Pynhun, heiwon em pho kattæ?"

Jubab ka Pynhun: "Heini ha lad Mō-Suwe em o, ha dukan PCO ini."

"Ïaŋ heitu mo, ïow phah lithōh o pha kattæ wot," rap ktien ka Maïa tæ pyndam wot ko ka oŋthai.

U Lamchwa daŋ kheiñ jiŋkheiñ u ha ka 'calculator' ha kāmra pdeiñ; em wa ki kot ki sla ha jroŋ miaj. Psiah ka Maïa heitæ i kāmra tæ pait u cha ka.

Oŋ ko ïa ō, "Lam, dieh me li thōh ka ka paralok o na Lad Mō-Suwe, em ko ha PCO heitu. I pyrtuit ko, ka

Pynhun næ synnæ, dieh lai kattæ wot, ieh ŋa pait heini."

Oŋ u Lamchwa: "To meitæ." Ïēiñ u, tæ mih wot u neitæ.

Ka Pynhun daŋ ïēiñ ko ha lait heitæ ha dukan PCO dei wa pait chawah chaneiñ. Wan u Lamchwa heitæ da ka kari tæ saŋeh u. Du wa ïō u ïa ka kynthai wa ïēiñ ha lait wa ka muna 'airbag' da tikna u wa katai tæ da toh bait katæ ka Pynhun næ. Mih u na kari tæ ka leh da pait ko cha ō. Da neh i ïa pait ki para ki chipor.

Klam chwa da ō ïa ka: "Pha katæ ka Pynhun?"

Jubab pynsmat ko: "Ha-o."

Khlem ïaŋ de, da chim u ka muna 'airbag' ko, tæ oŋ u ïa ka: "Le choŋ noh hapoh kari."

Ka da bōd ïa ō, dabōh u ïa ka airbag hajroŋ sit dien tæ li choŋ noh u ha sit draibar tæ ka leh da choŋ ha sit dien. Pynim u ïa ka kari tæ bek u ka ïow lai noh ki cha ïuŋ ka Maïa.

21

Ka Maïa wa ka Pynhun daŋ ïadih cha ki ha kāmra bam, u ma Kiaŋ leh da em u ha ïuŋ tæ ïa dihcha laŋ u wa ki. Ka Maïa dep ko u theh cha ïa ka Pynhun tæ kylli ko ïa ka: "Katwon sŋi u chim por pho'u pyndep ki kām pho?"

Bōh ka Pynhun ïa ka khuri cha hajroŋ piris tæ jubab ko: "Ini chuh tæ... chi taïaw tharai, watoh da'u pyllaŋ spesimen o doi ïow ioh u test ha Lab. Daŋ duk hi o u wan man u bnai; hadōh wa dep hi sæ ïa ka thoŋ kāmwa da bōh."

U ma Kiaŋ wa ka Maïa naŋ pait cha ka katwa daŋ klam ko. "To pha ham awri ïei tæ, ïo'u phah o dow Lamchwa u ïah pha cha ki thaw wa emkām pho," oŋ u Ma Kiaŋ.

"Khublei chibōn Ma! Kamjōh leh ïapha, Maïa. Wa em phi cheini tæ katwon suk ki kām ki jām ïoŋ ŋa." Klam ka Pynhun dei wa sōhrkhai.

Ka Maïa leh dei wa sōhrkhai da ïēiñ nei wa choŋ tæ oŋ ko, "To pha... kam ïei tæ leh, ladym ïarap i ïa pha ka lok wamaïa tæ... ïei yi thij?"

22

Ka Pynhun wa u Lamchwa em ki ha kawi ka wah khian. Kani ka wah kawa khut ki ka Wah Suwe mih ko na kawi ka khlō Laŋdoh ka wom em u jŋai neitæ wa em ki kattæ. Ka Pynhun daŋ chon dur ko da ka 'Digital Camera' ïa ka Wah Suwe wa ki sōdoŋ-sōkun ïoŋ ka. Kjut nōd ko'u pait ïei wa jakhlia ka um.

U Lamchwa da pynhiar u ïa ka muna ka Pynhun kawa keiñ u ha tũpha tæ li bōh u hajan ïoŋ ka. Chim ko ïa katæ ka syndup tæ sai ko ïa ki kloŋ khian wa ki muna plastik khian neitæ. Pyndap ko ha kitæ ki kloŋ khian da ka um wa toŋ ko na wah tæ kset biaŋ ko ki. Sai ko sa kiwi tawan ki tiar wa pynemkām ïow tes ïa ka um wa i khyndaw tæ leh ko ïei wa toh u leh kām wa da chah sikai ko ha University.

Kat naŋ bōnkām ka Pynhun hei leh ïa kitæ ki eksperimen ïoŋ ka, u Lamchwa naŋ pait beit cha ka ïei wa leh ko; mih itæ i sñiaw silet ïoŋ ō toh wom em u ïoh lad u u lai skur. Mih leh itæ i sñiaw burom u ïa ka, toh wa da heh itæ i kyrdan puræ ko. Sñiaw bēij u taŋ u kylli leh na ka, iyi i jiŋmut itu wa leh ko. Kamtæ ïēiñ u heijōh i thaw kam u dēiñ, khlem khih. Kat naŋ pait u, naŋ ïap bēij u.

Mynda pait u cha i dur khmat wan ko, sñiaw u wa kāi chit hapoh rupai ïoŋ ō. Tba u ha rupai u, ũ em kat iwa em leh, hanpaïa itæ i chit wa rhem toh iwa

napoh mynsien u ũtoh na lait. Khyrŋiat u heitæ toh wom jōh em ka kynthai kawa pynman ïa ō kāmtæ kām wa sñiaw u kattæ; paitsah u cha ka kam u bēij. Lada pait ïei khmat ïoŋ ō, u ïō phi ïei wa da her i jiŋmut jiŋpyrkhat u cha jŋai. Da sdaŋ u'u ïemphō dei sŋi. Kobsar da rwai da chād u kām chapoh phlim.

Ka Pynhun da dep ko ïei kām ïoŋ ka heitæ. Pait ko cha wa em u Lamchwa tæ ïō ko ïei wa pait u cha ka kalæ næ.

"Hei! Iyi ïoh mi u pait kamtu?" klam ko ïa ō.

U Lamchwa da klam dei khyrŋiat: "Ehé!" Dem u i khlieh u chapoh dei sōhrkhai pyn ïa ō hi tæ oŋ wan u ïa ka: "Pait heh o n'oŋ, ïei wa leh pho; i kiwa bēij wa them tæ... ũ sñiawthōh i n'oŋ ïei kām ïoŋphi kiwa stad wa jha!"

Da lai u cha ka ïow chim noh ka muna kawa da dep ko u pynlum pyllaŋ. Ē ka Pynhun ïa ka muna ha ō tæ ïa lai wot ki cha neiñ chōh ïoh'u ptēiñ ko ïa ki eksperimen ïoŋ ka.

Katwa daŋ kāb ki narōd narōd ka Wah Suwe, batai ko ïa ō kāmni ne: "Ïō mi, i jiŋthmu ïoŋ ŋa te kwah o'u pait em mo itæ i jiŋïatoh ka chait ka naŋ ïoŋ ki noŋchoŋ-chnoŋ cheini wa kani ka rukom tih mar khyndaw ki."

Kat naŋ batai ko ïa ō chaphaŋ ka Bei Rym-aw wa ki spah wa-im ïoŋ ka, u Lamchwa naŋ pait bēij cha ka. Pait u cha ki khmat, i khmut wa i ktien ko, tæ naŋ ïap bēij chōh chōh u ïa ka. Rhem wei tyrchiah i khmat ko kat daŋ batai ko ïa ō. Mynda ap u ïei wa batai ko, naŋ jōr itæ i sñiaw burom u ïa ka, toh wachē ki jiŋmut ïoŋ ō neiwa batai ko.

Mynda poi ki ha kawi ka liar kawa noh ha Wah Suwe, tæ saŋeh ka Pynhun u kāb, ō leh da saŋeh tæ pait cha ka.

"To pynhiar katu ka muna ïow leh o heini wan," oŋ ko ïa ō.

U Lamchwa da pynhiar ka muna tæ da ïarap u ïa ka, u sai ki tiar ki tar napoh muna. Hikai ko ïa ō u leh ki tes kiwa suk deiwa batai khyrŋaŋ kāmmon u leh. Kamtæ lut ka sŋi ki, hei leh ïa ki tes na kawi ka thaw cha kawi dei wa chondur khyrŋaŋ ka Pynhun ha man ki thaw wa leh eksperimen ko. Mynda jan sep ka sŋi tæ liwan noh ki.

23

Ha katæ ka miet katwa daŋ ïabamja laŋ ki, kylli u ma Kiaŋ ïa ka: "Kammon lai i kām pho ynne, Pynhun?"

Jubab ka Pynhun: "Biaŋ bha, Ma. Sei wi leh, ïoh ïarap bha o na'u Lamchwa toh wa smat u u tip ïei kām ïoŋ ŋa, da hikai o ïa ō kattu katni ki tes kiwa suk, tæ da leh bait da ō tæ suk cha ŋa!"

"Da oŋ o ïa pha n'oŋ?" rap ktien ka Maïa, "Lai pho wa ō tæ u suk ïa pha hi!"

Ka Pynhun ky'i heh ko dei sōhr'khai. Óŋ u Ma Kiaŋ: "U Lamchwa toh u wa chalak, hei sih bhah u pli wasmat ïap u pa ki, tæ duk u'u pep skur ïow pusa ïa ka bei u wa ki diah u. Seiwi leh, toh u bru u wa khōid wa bait mynsien, u wom jōh thok, tæ embhah o u ïoh noŋkreh kam ō."

Ka Maïa wa ka Pynhun da ksoh ïei wa klam u ma Kiaŋ dei wa lai jar i pyrkhat katwa naŋ bam ja ki. Hadien chibet por kylli wan u ma Kiaŋ ïa ka Pynhun: "Tæ iyi ïoh pho u chem ynne?"

"Kattæ chuh tæ... wom pu ïe'u oŋ," jubab ka Pynhun, "Daŋ hap tes o kini ki 'sample' wa da pyllaŋ o tæ u ïe o'u pynchē ïaphi. Kawi heh kawa da tikna o'u oŋ, wa ka Wah Suwe tæ da ïap ko."

"Iyi mut pho itæ?" kylli u Ma Kiaŋ dei wom sñiawthōh ïei wa klam ko.

"Ïō phi ma..." rap ka Pynhun, "ka um ha Wah Suwe daman ko ka um 'acid'. Kamtæ, ki wa-im wapār ũ ïe de ki u im ha ka. Neitæ'i daw, wom em de iwi wot ki wasah waneh ha ka."

U Ma Kiaŋ da choh jiŋmut itæ wa batai ka Pynhun tæ kylli biaŋ u, "Ileh man ko kāmtæ?"

"Phi leh em bynta hi phi hei jiŋloŋ jiŋman ka Wah Suwe katni," jubab ka Pynhun dei wa klam jŋai.

U ma Kiaŋ wa ka Maïa da pait bēij cha ka, kamtæ oŋ ka Pynhun, "I daw wa da ïap ka Wah Suwe toh na ka rukom tih mōïoŋ wa ka rukom stok mō phi. Ïō phi ma, u mōïoŋ em ha ō katæ kawa oŋ i ka 'pyrite' ne 'Iron sulphite', manda toh um u, mih ka 'acid' kawa oŋ i ka 'Sulphuric Acid'. Seiwi leh, u mōïoŋ toh u 'Carbon', ō leh kylla u cha ka 'Carbonic acid' mynda khlæh u wa ka um, manda hāp u slap, tōid ka um na kini ki mōïoŋ cha ki liar ki dōid tæ pynkylla acid ki ïa ka um heitæ. Ïa kani oŋ i ïa ka, ka 'Acid Mine Drainage' næ ka 'Acid Rock Drainage'. Hawa kamtæ, pynïap ki ïa ki jiŋthaw wa-im kiwa em ha ki liar, ki dōid wa ki wah." Katwa daŋ klam ko, da sō wa ki ŋab ki khmat ko toh wa luŋ i mynsien ko u pyrkhat ïei wa leh beiñ u bru ïa ka Ḃei Rym-aw.

Ka Maïa tæ da tip hi ko ïei ni waroh taŋwa ũ jōh bōh, jōh bna ko ki. U ma Kiaŋ da pyrkhat ïei wa oŋ ka Pynhun tæ kylli u ïa ka, "Hawa kamtæ, u dam noh i u tih mōïoŋ? U dōh khih cha i na oŋ?"

"Toh poŋ u dam phi!" jubab pynsmat ka Pynhun. "U tih tæ u tih hi sæ! U pynkylla heh ïei rukom tih wei rukom stok mō won sæ. Pait, iyi wa jia ha ka chnoŋ Chken Lakeh! Da ōr da twa ki ïuŋ ki sem ïoŋ ki na-oŋ! Neiwa tih kulmar ki, wat hapoh chnoŋ hapoh thaw leh!"

"Pynche mot ïa ŋa, Pynhun, ŋa tæ ũ sñiawthōh de o ïei jiŋmut pho," oŋ u ma Kiaŋ.

Ka Pynhun daŋ kjap doh ko heitæ i por tæ ïaŋ ko hadōh wa dep ŋōid ko ïeitæ tæ klam ko, "Ïō phi ma... ka rukom stok mō phi katni toh kawa bakla bha, neibhah, bōh heh phi cha madan. Kamtæ, mynda hāp u slap, tæ tōid ka um neitæ cha ki liar ki wah, neitæ pynsih ko tēr la patēr. Ileh ma, ũ chna phi da ki trep ïow stok phi ïa ka mō ïoŋ phi?" Oŋ biaŋ ka Pynhun, "Katnu hi eh u lut phi? Ũtoh na oŋ iwow lut ware? Neibhah emkām u tymmoh hi eh nei ïoh u slap. Lada waroh kiwa em stok mōïoŋ u leh ki kamtæ, da lait kini ki jait acid u mih wow tōid na ki stok mōïoŋ! Phi leh, toh u chim phi ïa kani kam ka sukylliaŋ ïei wa da ē sñiawbha ka Bei Rym-aw ïa phi ïa ka spah ïoŋ ka. Seiwi wan leh, hawa man acid ki umbam umdih, ktah ko ïei chait i naŋ

ïoŋ i, ïoŋphi hi ki noŋchoŋ chnoŋ, mih ki jait kjut wabōnjait bōnskær, khamtam ktah ko ïow kpoh wa ki snier. Pait taŋ ha phi leh, man ka por jōh ōd tyrha phi ha kpoh ha rupai, boi da leh ka um acid phi ha-oŋ?" Klam ka Pynhun dei choŋchit.

U Ma Kiaŋ daŋ kjap ja wei pyrkhat khyrŋaŋ ïei wa oŋ ka Pynhun tæ oŋ u ïa ka, "Du wa da pynche pho kamtæ, ŋa pyn mynstep u phah chna trep noh o ha ki stok mōïoŋ ïoŋ ŋa waroh. Daw oŋ o leh ïa ki lok ïoŋ ŋa u leh ki kamjōh, lada ŋait ki sæ."

Ka Pynhun da phōh dei kmen wei sōhr'khai tæ oŋ ko ïa ō, "Sñiawsuk o wa pdiaŋ phi ïeiwa ŋa thraŋ sakhiat o, wa dapiah u nōd i mynsien o, wow ïō ïeiman i loŋ wajæt wapra ka Rym-aw Rymchi. Lada waroh ki malik mōïoŋ u em ki itæ i mynsien kam wa em phi tæ..." Da bam pyndep ko ïei ja ko tæ ïēiñ ko ïow li sait kti.

Ka Maïa leh da ïēiñ ïow sait kti. Mynda dep ki u sait kti, lai ki cha kamra pdēiñ tæ pait tibi ki. U ma Kiaŋ, deiwa chim khia, pyrkhat u ïei wa klam ka Pynhun tæ slem u, u bam ja.

24

Waroh ki wa ha ïuŋ da ïohthiah ki. U Lamchwa wan samen daŋ pait. Thiah u hajroŋ chylliah wa da siaŋ u ha madan ha chyŋkōh. Pisa i mynsien u, womtip u ileh wa mih chit i doh i pran u ha katæ ka miet. Sñiaw u leh ïei wa sōh i rupāi ïoŋ ō kam wa em wa ksih ïa u tor ïoŋ ō. Hei jiŋmut ïoŋ ō mut u wa em i kjut wa ïoh ō, taŋwa ũ tip wan u i kjut yi.

Toh wom kwah u'u pynwit ïa ka bei ne ki diah ïoŋ ō hei por thiah ki, khai u neiwa thiah tæ lai u cha kamra chet. Thōh u ïa i dawai iñ-doh na ka beg plastik wa wah ki ha kajar ha chram tæ dih u uwi tæ lai thiah biaŋ u.

Da ïaleh u'u thiah, taŋwa ũ lai khmat u. I jiŋmut u her bait ki cha ka Pynhun. Ũ sñiawthōh dē u ileh wa lai i pyrkhat u du cha ka. Em ki kynthai para chnoŋ u kiwa jōh e laiñ ïa ō taŋwa ũ jōh bōh jōhbna u ki, toh wa da raikut u samen samen toh wom bien u'u choŋkha choŋkurim kat wom pu ïoh khih ki diah ïoŋ ō. Kamtæ, da hun bait u'u im samen han la ki para r'ta ïoŋ ō da ïoh ki wa ki khon ki nat.

Kynmō u leh ïa kawi kawa jia hei jiŋim ïoŋ ō daŋ arsnem nachwa. Lai em kām u cha ïuŋ u Waheh Chnoŋ, manda poi u heitæ, chem u wa ũ em u heitæ. Em katæ wot ka khon wasdiah u Waheh Chnoŋ ha ïuŋ du samen. Katæ leh kawa em jiŋmut

ïa ō taŋwa u Lamchwa ũ em u bna u ïei tæ. Mynda psiah u ha ïuŋ ïō u du ka heh. Ka leh kmen bha ko wa wan u.

Mynda kylli u ïow pa ko, tæ oŋ ko wa da lai kreh u, tæ mut u Lamchwa u mih noh neitæ, tæ ksoh wot ko ō deiwa oŋ ïa ō, "Alæ na-oŋ, choŋ, thiah wa ŋa, kam kani ka lād, cheiwon de u ïoh i ki?"

U Lamchwa da khyrŋiat, toh wom em u, kam itæ i jiŋmut ïa ka. Kamtæ, oŋ u ïa ka, "Pait cheini, ŋa wom em u wan o cheini nei bhah ïoŋpha, wan o neibhah i kām ïoŋ ŋa hi. Sñiawbha pyllait ïa ŋa toh wom em jiŋmut o ïa pha kamni." Pyllait jubor u ïei wa ksoh ka ō tæ ïut pynsmat u neitæ.

"Ish! Nuwa bien o ka tæ, da suk bha o katni!" klam u samen samen hapoh mynsien. "Taŋwa, biaŋ hi wa lait o na ka. I jiŋloŋ ko leh kam ka kusbi!" klam pynhun u pun ïa ō.

Wan biaŋ itæ i pyrkhat u cha ka Pynhun, kynmō u ïei rukom phalaŋ ki khmat ko katwa daŋ batai ko ïa ō chaphaŋ ka Bei Rym-aw wa ki kām ïoŋ ka. Ō leh sñiaw ïatoh bha u ïei wa oŋ ko ïa ō.

Em itæ i jiŋmut u kawa oŋ ïa ō, "Phōn cha ka næ, khana ïei wa sñiaw mi!" Taŋwa, ka budia ïoŋ ō oŋ ko, "Mut mi u bien ko kam me? Uwa bēij waklæ? Uwa tymbuiñ wa duna?"

Kamtæ, kulmar jiŋmut u samen samen. Syrpe u ïei rupai ïoŋ ō deiwa sōhr'khai u samen samen. Kat heitæ sñiaw u da wiar itæ i sōh rupai u, da wiar itæ i iñ doh u, tæ da sdaŋ u u lai khmat.

25

Ka Pynhun da lai ko hapoh um deiwa rah ha kti ko ïa kawi ka tiar ka wa mut ko u pynŋam ha um, ïoh ko u leh ïa kawi ka tes ïoŋ ka. Ha khriaŋ ka um wa kiñ bha ha pyrdi thwai tæ ŋam ko heitæ. U Lamchwa wa em harōd wah da ïō ïei tæ, tæ kbai u ïoŋheh, "Pynhun!" Heitæ khyrŋiat u khrij næ tæ khai u na wa thiah.

Pait u ïa ka waje wa em ha chram chyŋkōh tæ naŋ khyrŋiat chōh chōh u. "Ari! La khynde waje saŋ! Tip kammon u oŋ ka Pynhun ïa ŋa ma-ai?"

Khai wot u neitæ tæ li sait khamat u cha lait. Ïō u ïa ka bei u wa daŋ lum surō ko ïei dwar i pchem, kylli u ïa ka, "Ka Salan wow Marbōd da lai ki bei?"

"Ha-o," jubab ka bei u. "Wom kwah ki'u pynwit ïei thiah mi tæ lai ki khlem klam ïa me. Kopsar ŋiah bha mi ynnin, yndæ khon?" kylli ka bei u deiwa sñiaw awri ha mynsien.

"Ũ-em dei bei, wa slem o'u laikhmat tæ slem o'u khai," jubab u Lamchwa.

Ka bei u pait hi eh ko cha ō tæ chynna ko ïei wa ïellu ki khmat u tæ syir i mynsien ko taŋwa ũ bieŋ ko u kylli takit ware toh wa ïō ko wa da jhan u khon ko.

Mynda dep sait khmat kyrchut lamēiñ u, tæ kylliaŋ sula wot u tæ mih u na ïuŋ ïow lai noh u. Poi u ha pchem tæ kylli ka bei u, "Ileh, ũ bam ja mi khon?"

"O-hoh bei," jubab u Lamchwa deiwa kap khyrŋaŋ cha wa em ka thuk thuk u, "Ieh, bam wan ka chibet cha dukan leh, wa da slem o kattæ, ka Pynhun ũ dam de ko u sñiawchrai ïaŋa katæ."

"Tip kayi katæ ka Pynhun ma-ai? Ynne leh sñiaw o kam wa kbai u ïa ka nawa thiah. Dam u khon o taŋ u khai bēij! A Blai! Ham ieh ham chah u man u khon o kamtæ." klam ka bei hapoh mynsien ko deiwa pait ïei wa 'start' thuk thuk u, tæ lai wot u.

26

Ka Pynhun da dail ko ïa ka nambar u Lamchwa. Da sñiaw ko ïei wa riñ ka oŋthai u taŋwa ũ em wa rap. Dail biaŋ ko sa chisien, hadien neitæ da em wa rap tæ klam, "Hello!"

Ka Pynhun da khyrŋiat ko u sñiaw dei sur ïoŋ kynthai u rap ha ka phōn u Lamchwa tæ chim por ko u jubab, toh wa em leh itæ i sñiaw ko kammon tahi ha mynsien ko kawa pynwit ïa ka.

"Hello!" klam biaŋ katæ ka sur ha phōn ïoŋ ka.

"O, hello... pait ŋa ka Pynhun wa klam, mo, mut o'u klam iow Lamchwa," klam ka Pynhun ha phōn.

Ka bei u Lamchwa du wa sñiaw wa oŋ ko wa toh ka Pynhun tæ da sōhr'khai, tæ oŋ ko, "O... u Lamchwa da mih u na ïuŋ, da oŋ u leh'wa da'u chrai pho ō, tæ.. kopsar, hei jhan wareu, tæ myllïñ u ka phōn u ha ïuŋ. Ŋa ka bei u wa klam."

Ka Pynhun mynda sñiaw ko ïei tæ, da wiar itæ i sñiaw wit ha mynsien ko tæ klam ko dei wa kmen, "O... kamtæ mo paia! To, leh ïaŋ bait o ō meitæ! Mo!"

"To..." jubab ka bei u Lamchwa tæ bōh wat ko ïa ka phōn tæ klam ko hapoh mynsien ko, "Taŋ nei sur

ko leh mutdur o kani ka Pynhun toh kawa jemnōd. Boi katæ sæ ka Pynhun kawa kyrsu thiah ïa ō ynne hei ïemphō u. A ne khon, embhah ïow pynhun sakhiat kani ka Pynhun me."

27

U Lamchwa da poi hakhmat ïuŋ u ma Kiaŋ, da chynna u ïa ka Pynhun ha balkoni armala wa da ïaŋ ko ïa ō. Em i sñiawtēiñ ha mynsien u, boi pyrkhat sih ko ïa ō.

Ka leh da ïō ko ïei wa wan u tæ hiar ko na armala tæ ïachem ki ha pchem.

Da pynïēiñ u ïa ka thuk thuk ïoŋ ō harōd tæ kap u cha wa em ka kari Bolero u ma Kiaŋ. Khlem klam ïa ō taŋ chi kyntien leh, ē ko ha ō ïow chabi ka Bolero u ma Kiaŋ kawa da pyllait u neibhah u pynemkām ïei kām ka Pynhun. Ō leh chim u ïa ka muna ïoŋ ka, wa u chabi tæ wai u ïa ka dwar ïow psiah ko.

Katwa naŋ lai ka kari, ka Pynhun daŋ ïō bōn pyrkhat bha ka. Ka leh, ū em u ïoh thiah bha ko toh wa pyrkhat ware ko ïei bhah u Lamchwa. Da kylli ko leh na ka Maïa chapaŋ ïoŋ ō wa ka ïuŋ ka sem u katwa daŋ ïa parom ki ynne i miet chwa u thiah ki. Iyi iwa tān ïei mynsien ko cha ō toh ïei jiŋloŋ khynnah i mynsien u.

Kynmō ko, wa ynnin kammon i rukom pait u ïa ka, ūtoh kamwa pait kiwi tawan ki khyllōd chynraŋ ïa ka. I rukom pait u Lamchwa ïa ka chē ki ha ki khmat ïoŋ ō, chynna ko ïei mynsien wakhōid wa suba ïoŋ ō; chynna ko ïei wa em i sñiaw u ïa ka,

taŋwa ũ tikna ko toh neiwa burom u ïa ka næ... em sakhiat itæ i sñiaw u deiwi tawan mo. Ũ nōd de ko taŋ u pait cha ō leh toh wa tēiñ ko ïa chynna u ïei wa sñiaw kyrbeh ko du wa em u hajan ïoŋ ka.

Chaniah ko ha sit tæ ak ko kam wa lai khmat taŋwa i jiŋmut ïoŋ ka wan dap ki sa du'i dur khmat u Lamchwa. Ũ nōd ko taŋ u pait cha ō leh toh wa tēiñsar ko, ï'm ïe ko u kabu ïei sñiaw ïoŋ ka.

U Lamchwa leh da sñiaw lyŋ-a itæ i mynsien u toh wom em u klam ka Pynhun ïa ō taŋ chi kyntien leh. Kulmar itæ i jiŋmut jiŋpyrkhat u kat naŋ ïaleh u'u thōh ki ki daw wa man ko kamtæ. "*Ŧoh wa slem o ma-ai wa kon ko ïa ŋa*?" kylli u hapoh mynsien.

Pait u cha ka tæ luŋ i mynsien u mynda ïō u ïei dur ïoŋ ka, wa r'ŋip i khmat ko tæ chim kabu u ïei tæ ïoh u u pait sæh cha ka. Duŋ itæ i dur miat kynthai ïoŋ ka chadōh tre i mynsien u, pynneh u ïei tæ i dur ïoŋ ka ha mynsien wei jabein ïoŋ ō. Katwon sñiawhun u'u pait ïei ḍur ïoŋ ka heitæ i por. "*A Blai!... Kani mo katæ kawow pynhun wow pyntŋen ïa ŋa*?" klam u Lamchwa ha mynsien deiwa pait chajroŋ, "*Ē, u man ka mon ïoŋ Me*!" klam u deiwa noh mynsien chapoh deiwa dem.

Ka Pynhun heitæ da pait cha ō tæ kylli ko, "Ileh wa slem mi u wan?"

Pait u cha ka tæ deiwa sñiaw em jiŋkyrmen jubab u ïa ka, "Ïō pho wa khai rih o ynne i miet, tæ ũ em u ïoh thiah o, neitæ i daw slem o'u khai thiah."

Ka Pynhun da sñiaw man pap ko ïei wa kylli ko leh mynda ap ko ïei wa jubab u. Mih itæ i sñiaw wyr-ai kylla ko ïa ō, kamtæ oŋ ko ïa ō, "Tæ ileh ũ khana mi kat tynne, ïow dam i'u lai cheini ï'u lithōh dawai ïa me?"

U Lamchwa da pait cha ka dei wa sōhr'khai tæ jubab u, "To, doi, ũpher ïei tæ, dadep dih dawai o ynne i miet tæ da sñiaw chait hi o, pha ham awri ïei tæ."
Han la oŋ u kamtæ leh, ka Pynhun da sñiaw wit itæ i mynsien ko, pait ko cha ō tæ chynna hi ko ïei wa ïellu ki khmat u tæ luŋ itæ i mynsien ko. Em hi i sñiaw ha ka kawa ka leh ũ em u sñiawthōh ko ileh man ïa ka kamtæ.

28

Da poi ki ha ka Wah Saphai, da pynïēiñ ki ïa ka kari ïoŋ ki harōd ka yiŋkēiñ kawa em heitæ. Em ki bru wa sait kari heitæ kiwa pait cha ki, ka Pynhun da hiar tæ u Lamchwa leh da hiar na ka kari. Chim u ïa ka muna ïoŋ ka Pynhun tæ lok u ïa ka kari deptæ bōd u ïa ka Pynhun kawa da lai cha wah.

Poi ha wah da sdaŋ ka Pynhun u chon dur, u Lamchwa leh da sai ïa ki tiar ïoŋ ka na ka muna ïoŋ ka tæ da sdaŋ u'u leh ïei tæ iwa da tip u. Ka leh mynda dep ko u chondur tæ chim ko ki tiar na muna tæ ptēiñ ko ïei wa mut ko'u leh.

Da poi ki hei thaw wa laŋam, ini ithaw toh iwa em harōd ïoŋ ka khlō laŋdoh. Kamtæ, oŋ u Lamchwa ïa ka, "Pait kani toh ka khlō laŋdoh, ũ hoi u psiah kulmar i khlem da ïoh bor i na ki tre."

Oŋ ka Pynhun ïa ō, "To, ham awri ïei tæ, ŋa da dep pan bor o na u Laŋdoh tæ ũ psiah hi ō sæ chapoh leh myntu chōh. Ŋa emkām o chabar heh kani ka khlō laŋdoh."

Kamtæ ka Pynhun da sai ïa ki tiar ïoŋ ka katwa u Lamchwa naŋ bōd nadien ïoŋ ka. Heipor wa ïōh kjat ko ha uwi u mō ha katæ ka wah, tlær ka kjat ko tæ pat ko chadien. U Lamchwa wa bōd nadien ko da ïō u ïei tæ, tæ rap u ka deiwa ksoh ïa ka ha kti tæ

chah u dei rupai u ïa i ryŋkhi ïoŋ ka. I kti u da ksoh ïa ka ha kpoh ïoŋ ka. Neh ki kāmtæ kāmwa arphaw sekon waroh. Ha kitæ ki sekon, u Lamchwa sñiaw u kam wa hiar i bneiñ ha khyndaw toh wa ïoh u'u ksoh ïa ka Pynhun ha rupai ïoŋ ō. Ũ kwah de u pyllait ïa ka næ u kut itæ i por.

Ka Pynhun leh da her itæ i r'ŋu ïoŋ ka du wa pat ko. Da noh ko ïei kti chadien. Mynda rap u Lamchwa ïa ka da sñiaw ko kam wa da poi ko cha bneiñ. Ũ kwah de ko u kut itæ i sñiawkmen ïoŋ ka.

Ka Pynhun da khyr'uiñ tæ pait cha ō. Ō leh da pait cha ki khmat ïoŋ ka. I khmat ïoŋ ki da ïaksoh ki mar̊khmat chipor. Khyrŋiat ka Pynhun tæ ïēiñ ko dei wa bait. U Lamchwa leh da pyllait u ïei kti ïoŋ ō na ka tæ klam u ïa ka dei wa sōhr'khai, "Lai deimiat na-oŋ, ïa lait p'than ki kjat pho."

Ka wan jubab ko ïa ō dei wa sōhr'khai, "Iyi u tēiñ o, hawa em o chirrup wa me?"

U Lamchwa da jŋai i pyrkhat u mynda jubab ko kamtæ. Sñiaw u kamwa da wai lād wai luti ko ïa ō. Han la kattæ leh, ũ nōd wan u'u pynsñiaw ïei jiŋmut ïoŋ ō toh wa daŋ tēiñ burom u ïa ka. Kamtæ da lai ki cha khmat dei wa bōn pyrkhat jar i jiŋmut. Mynda poi ki ha i thaw wa mut ka Pynhun u leh ïei eksperimen ïoŋ ka tæ da saŋeh ki. da leh ki ïei kām ïoŋ ka.

29

Ka Maïa daŋ mih ko na ïuŋ ïow lai biaŋ ko cha dukan. Wan bam ja sŋi ko cha ïuŋ tæ da dep ko. Pait waje ko ha ka oŋthai ïoŋ ka tæ ïō ko la 2 waje kattæ. Kynmō ko ïa ka Pynhun tæ oŋ ko'u phōn cha ka. Dail khyrŋaŋ ko kamwa lai tæ da pynap ïa ka mobail ha chkōr.

Da palat ko ïa ka gate, heitæ ksoh syndet ar ŋut ki bru ïa ka nadien, uwi na ki, u Buda, da kset ïei ktien ko. Hap ka mobail ko na kti cha madan tæ pra ko phrai næ.

Da ïaleh ka Maïa u ksāid u kynjrait heitæ, tæ da sai pistol uwi na kitæ, u Raju, tæ pynïaŋ u ha khlieh ko deiwa oŋ u ïa ka, "Lada kwah pho'u im, tæ leh kamwa oŋ i."

Em ka maruti wen kawa bōd nadien ïa ki ha surok; tān ïabor ki ka hapoh katæ ka wen tæ her pynsmat katæ ka wen cha surok heh.

30

Ka wen da poi ko cha luti khlō kawa kut ha kawi ka ïuŋ bildiŋ kawa da rim bha, kawa da jæt da pra wei da kli lut ki ñiut ki ñier ki ïermāi ki khlō. I tæ i ïuŋ iwa da ich ki tre la 15 snem haroh, toh wa oŋ ki, wa choŋ i ksuid næ. Wom em ïuŋ hi leh harōd hajan toh wa em i ha pyrdi khlō.

Saŋeh ka wen ha khmat itæ i bildiŋ tæ ïa mih kitæ ki kaŋ deiwa patah ïa ka Maïa kawa daŋ ïaleh u ksāid na ki kti ïoŋ ki. U draibar ka wen leh da hiar u na kari tæ psiah laŋ u wa ki chapoh itæ i bildiŋ. Ka dwar itæ i ïuŋ leh da pyut da jæt; sah sei nam dwar hi eh.

U Rokki em u hapoh kawi ka kamra kawa pynman u kam ka ktem ïei kām sih i ïoŋ ō. Da choŋ bha u ha ka chuki dei wa chaniah chadien. Ha kti u em ka klat kyiad kawa da dep dih u chiteiñ. Hakhmat ïoŋ ō em ka miaj kawa dap da ki kloŋ kiad wa ki kot khutia mutia. Em leh ki chuki wa jæt 4 tylli chakhmat katwa cha rōd katæ ka kāmra wan em ka paloŋ thiah kawa da siaŋ that wei em haroh wa ki that kup kiwa khlem pynlum pyllaŋ.

Daŋ hawa dih kyiad u Rokki, psiah u Buda wa u Raju dei wa patah ïa ka Maïa. Pynïēiñ ki ka hakhmat ka miaj tæ ïēiñ ki harōd ïoŋ ka.

Du wa ïō u Rokki ïei wa psiah ki da bōh u ïa ka klat ha jroŋ miaj tæ ïēiñ u dei wa sōhrkhai wei klam khyrŋaŋ, "Welcome! Welcome!! Maïa... Choŋ, choŋ heitu," kdaw u cha ka chuki kawa em hakhmat miaj.

Ka Maïa da pait chrai cha ō tæ oŋ ko, "Ham ïō luti wow ieh u pa me!"

Oŋ wan u Rokki, "O... ki Pa! Ïaŋ ïow phone o ki kattæ wot!" Sai u ïa ka oŋthai na kata tæ dail u i nombar u ma Kiaŋ.

U ma Kiaŋ daŋ ïah Bolero u ïow liwan cha ïuŋ. Wan pait kreh u na lōm toh wom lait u Lamchwa u li pait khih du nei daw wa ïah thaw u ka ka Pynhun. Daŋ hawa psiah u ha ka lād kawow poi cha ïuŋ ki tæ kieh ka phōn u. Ō naŋ mut u ka Maïa wa phōn ō tæ ū em u rap u dei wa klam u samen samen heitæ, "*To, khon da poi ïuŋ hi o katæ.*"

Da kieh biaŋ ka phōn u sa chisien. Sai u ïa ka phōn na kata kut tæ ïō u dow nambar wom tipmit u tæ klam u ha phōn, "Hello!"

Jubab ka sur ïa ō ha phōn: "Hello, Father-in-law!"

U ma Kiaŋ deiwa khyrŋiat kylli u, "Kiyi ki itæ?"

Da klam biaŋ ka sur ha phōn ïa ō, "Oh! Da myllïñ phi ïei sur ïoŋ ŋa? Chim meitæ klam ïa kani ka khon

phi." U Rokki dep u klam ïei tæ da pynap u ïa ka phōn ha chkōr ka Maïa tæ klam ko "Pa!"

U ma Kiaŋ da brēk syndet ïa ka kari hadōh wa kiad wa ki brēk laiñiŋ mynda sñiaw u dei sur ka Maïa. "Khon! Cheiwon em pho itæ?" Kylli u.

Taŋwa, ũ ïoh ka Maïa u ap ïei wa klam u pa ko, toh da pynap biaŋ u Rokki ïa ka phōn ha ō tæ jubab da ō, "Da tip phi na oŋ kipa kattæ!"

Kop diñ u ma Kiaŋ heitæ lep næ mynda sñiawthōh u ïei sur u Rokki, tæ klam u ha phōn, "Rokki, lada jia iyi iyi ïa ka khon o tæ ũ ieh o me! Han lada rieh mi chapoh krem ki psēiñ leh, u klah o me na radaŋ tæ u pyndep o!"

U Rokki da r'khai, "Ha! Ha! Ha! O pli ki Pa... to... ham choŋchit ware! Pait kani ka khon phi em ko wa ŋa. Lada kwah phi u lait i mynsien ko, tæ ap ïei wa oŋ o."

"Iyi kwah mi?" kylli u ma Kiaŋ.

"Bōn...jait, ki Pa, bōnjait!" jubab u Rokki; "Number 1. Kwah o'w kam pyrsa noh phi ŋa."

"Never!" rap pynsmat u ma Kiaŋ, "ha wa ïap o leh ũ bien o!"

Oŋ wan u Rokki, "Ïaŋ, ïaŋ... ki Pa... ham pu rai kattæ. Daŋ em chōh! Number 2. Ki khih ki kræh phi waroh u pynlai noh da ŋa u wow man ki pyrsa phi. And Number 3, u beh kreh noh phi ō u Lamchwa."

U ma Kiaŋ naŋ kop diñ katwa daŋ ap u ïei wa dawa u Rokki tæ oŋ u ïa ō, "Haram khōr! Ham mutdur u ïoh mi ïei wa kwah mi!"

R'khai biaŋ u Rokki, "Ha! Ha! Ha! Hawa ka khon phi, em ko wa ŋa, iyi u pyrwa? To... ē por o ïa phi chi sŋi ar sŋi. Mynda tliaw khon phi tæ phone wan ïa ŋa."

Klam u ma Kiaŋ daŋ dei chrai, "Rokki! Kynmō bha.. lada jia iyi iyi ïa ka khon o tæ..."

"O... ki Pa!" rap pynsmat u Rokki. "Ham khuslai ham awri ïei bhah ïoŋ ka. Ŋa u pynbiaŋ o ïa ka, kam wa pynbiaŋ ki ïa ki khon syiem. Taŋwa, ham pyntip cha ki pulit... ïa..." Pyndam wot u Rokki ïa ka phōn khlem pynkut ïei klam u.

U ma Kiaŋ heitæ da khlæh itæ i sñiaw u. Deiwa khlæh laŋ itæ i sñiaw pisa laŋ-a ïa ka khon u wei sñiaw chrai ïow Rokki klam u ha mynsien, "Chish! Kammon u leh o itæ?" Choŋ pyrkhat u chipor heitæ deiwa dem u ha steriŋ.

Hadien kattu katni, da khai khlieh u tæ klam u

samen samen, "Ieh, lai pyntip bait o cha ki pulit. Man katwa man leh, hap pyntip hi o cha ki." Start biaŋ u ïa ka kari tæ bek u ïow lai cha Thanat.

31

U Lamchwa wa ka Pynhun da poi ki ha ïuŋ. Da bōh said u ïa ka Bolero ha pchem tæ hiar u ïow sai ki tiar ka Pynhun wa da thap ki ha sit diendooh. Ka Pynhun leh da hiar ko tæ li rap ko ō. Katwa daŋ mut ki u psiah hapoh ïuŋ, sñiaw ki ïei wa wan ka kari u ma Kiaŋ. Ka Pynhun da psiah bait chapoh ïuŋ dei wa kbai ïa ka Maïa katwa u Lamchwa daŋ ïaŋ ha khmat dwar.

U ma Kiaŋ da pynïēiñ ïa ka kari ha pchem tæ hiar u wut næ. Khaŋ dwar u leh khram ne la kam wa chrai. Lai u leh wut wut ne. U Lamchwa naŋ pait phylla ïei dur u ma Kiaŋ wa ïō thaŋ ïoŋ u ki.

Mynda poi u ma Kiaŋ hajan u, tæ mut u'u klam, taŋwa da ïoh ktien chwa da'u ma Kiaŋ u klam. "Læ chapoh ïuŋ ïow ïaklam i" Oŋ u ïow Lamchwa dei wa psiah khyrŋaŋ chapoh ïuŋ.

U Lamchwa leh daŋ dei sñiaw phylla bōd u ïow ma Kiaŋ. Pyrkhat u hapoh mynsien u, "*Tip, ileh o u Ma ma-ai? Ũ jōh ïō o ïei dur chrai ïoŋ ō kamtu. Em ma-ai i wa leh bakla o ïa ō?*" Bōd u wēr ne nadien u ma Kiaŋ dei wa sñiaw syir ha mynsien u, la kam u khynnah skur uwa chah khut ha kamra u Principal.

Ha kamra pdeiñ, u ma Kiaŋ da lai wah-wah neiñ-neiñ deiwa dem i khlieh wei kli kti cha dien. U

Lamchwa mar syn ïō u kamtæ naŋjōr itæ i sñiaw syir u. Bōh u ki tiar ka Pynhun ha jroŋ mïaj heitæ dep tæ ïēiñ heh u kam wa ïaŋ ïow ma Kiaŋ u klam. Ū nōd de u taŋ u choŋ leh.

Psiah ka Pynhun heitæ deiwa mut u kylli na'u ma Kiaŋ ïa ka Maïa tæ saŋeh ko u klam mynda ïō ko ïei dur u deiwa thaŋ ïoŋ sa itæ i lai wah-wah neiñ-neiñ. Tēiñ i mynsien ko heitæ.

Mynda ïō u ma Kiaŋ wa ka Pynhun leh da em ko heitæ, saŋeh u i lai tæ kawæh kti u ïa ki pyn arŋut kam wa e siknal ïow choŋ ki ha *sofa*. Ō leh da li choŋ noh u ha kawi ka *sofa*. Ka Pynhun wa u Lamchwa, khlem klam, li choŋ ki ha ki *sofa* mar pyrchah ïoŋ ō.

Noh mynsien u ma Kiaŋ tæ pait u cha ki argnut tæ klam u dei wa khia, "Lamchwa, Pynhun... ka Maïa da chah kitnap ko ha u Rokki."

Pyn ar ŋut ki da ran ki chadien deiwa khyrŋiat tæ ïa pait ki para ki, tæ pait biaŋ ki cha'u ma Kiaŋ.

U Lamchwa da wiar itæ i sñiaw syir u, taŋwa katæ ka khubor wa daŋ ïoh u daŋ pyn khyrŋiat ko ïa ō. Kamtæ kylli u dei wa jēi næ, "Kammon itæ Ma oŋ phi? Ū sñiaw ŋait o ki!"

Jubab u ma Kiaŋ, "Kamtæ wot stæ! Da dawa u wow

pynbia ïa ka Maïa wa ō wow beh kreh o ïa phi leh ïoh u pynlai da ō ïēi ñi waroh."

U Lamchwa leh heitæ da sñiaw chrai ïa'u Rokki wei sñiaw wyr-ai ïa'u ma Kiaŋ. Ka Pynhun leh da sōh ïām heitæ. Dem ko ha tũpha u Lamchwa dei wa ksoh ha kti u.

Sō ki chkōr ki ŋap u Lamchwa hem næ toh wa sñiaw u kammon tahi itæ heitæ ïei wa leh ka Pynhun. U ma Kiaŋ khlem johkhe ïei tæ da pteiñ biaŋ u, "Da wan pyntip o cha ki pulit itu wot. Da sdaŋ ki u takit. Ïō luti o, u chem dien ki ō pyn myntu."

U Lamchwa leh heitæ da sdaŋ u'u pyrkhat kammon u leh ïow pyllait ka ka Maïa na ki kti u Rokki. Ïaleh u u kynmō ïa ki thaw wa jōh main bha u Rokki u lai u jōh. Pait u cha'u ma Kiaŋ tæ klam u dei wa raikut, "To ma, phi ham awri ham khuslai, ieh ŋa leh u thōh trē o ki. U thōh o ïa u tu u psēiñ hadōh wa chem a ō"

U ma Kiaŋ da pait cha ō tæ oŋ u, "Lamchwa, ieh ïoh u leh ki pulit ïei kamram ïoŋ ki. Da tip hi mi, u Rokki ũ toh u bru wa hoi u kheinke mynda poi cha ki kāmsih. Wei ũ toh leh u wa kheiñ kor ïei jiŋim kiwi. Da ïō hi mi pun da ki khmat mi daŋ ha katu ka sien wa mut u u pynïap ŋa."

U Lamchwa leh ũ hun u, tæ oŋ u, "O-hoh, ma, ŋa mut o da ïoh jiŋsneiñ u neini wa da dep lait jamin u. Taŋwa myntu tæ... ũ ieh de'a ō!"

Ïēiñ wot u jor næ tæ khyrŋiat ka Pynhun, kawa daŋ chaniah ha ō, dajan ko wow pat ha *sofa*.

U ma Kiaŋ leh da ïēiñ u ïow khaŋ ō u Lamchwa, taŋwa kat u ïēiñ u, u Lamchwa da poi u ha dwar. Kamtæ ïa pait heh ki ïei wa lai u.

Mynda palat u tæ lai ka Pynhun hajan u ma Kiaŋ tæ pait ka cha ō. Ksoh ko leh ïa ka kti u wei ha tũpha u tæ klam pyntŋen ko ïa ō, "To, ma, ïōluti o, chibet da poi ïuŋ ka Maïa." I khmat ko daŋ dap da ki umkhmat.

U ma Kiaŋ da ïaleh u, u sōhrkhai ïa ka, taŋwa ũ mih ki. Choŋ biaŋ u ha *sofa*. Ka Pynhun leh da choŋ laŋ heitæ.

Klam u ma Kiaŋ ïa ka, "Tip, kammon u man ka khon o kattæ? Ish! Wympoi pyrkhat o wa u Rokki u leh u hadōh kat deini i kām! Em i mynsien o iwa kwah u li ksih ō na radaŋ hadōh wa ïap u, taŋwa i ïoŋ bru wan o, ũ chah i! U choŋ kli kti ha ïuŋ leh ũ sñiaw neh chah o. Tæ ŋa u lai o cha Thanat ïow tip o hadōh katnu da li takit ki. Pha choŋ ha ïuŋ tæ khaŋ ïuŋ deimiat næ. Ham wai ïuŋ ïow won u won leh, lait na ŋa wow Lamchwa, mo."

Da khreh u u ïēiñ taŋwa ka Pynhun ksoh ko ō tæ oŋ ko, "Ŋa leh ũ neh chah o u choŋ ha ïuŋ, tæ ŋa leh u lai laŋ o wa phi cheitæ mo."

U ma Kiaŋ leh sñiaw chŋain u ïow ïoh lok, kamtæ oŋ u ïa ka, "Dieh khreh pho meitæ ïow lai noh i kattæ wot."

Ka Pynhun da ïēiñ tæ lai ko cha kamra ko ïow li chim ïa ka jaḳet ïoŋ ka. U ma Kiaŋ da lai dih um u ha kamra chet dep neitæ mih u na kamra dei wa kbai ïa ka, "Ŋa u ïaŋ o pha ha kari mo! Khaŋ tala da pha i ïuŋ!"

32

U ma Kiaŋ du wa ïō u wa da mih ka Pynhun na ïuŋ tæ da stat u ïa ka Bolero. Poi ko hajan tæ oŋ u ïa ka, "Pha ku mynda dep khaŋ pho ïa ka khyrdep mo."

Kamtæ da ïalai ki khlem klam chipor hapoh kari. Da pyrkhat ki jar i pyrkhat. Ka Pynhun da wiar itæ i ïām tæ da sdaŋ ko u pyrkhat ïei bhah u Lamchwa wa ka Maïa. Pait ko cha'u ma Kiaŋ tæ ïō ko wa daŋ bōn pyrkhat, daŋ khuslai u. Kamtæ, ïow pynstiñ ïei wa pyrkhat u, kylli ko ïa ō, "Ma, yi ïoh u Rokki u chōn saŋ ïa phi hadōh katni katni?"

Pait u ma Kiaŋ cha ka, tæ sōhrkhai u ïa ka khajiak. Cheiñ u ïow *gear* kari tæ kamwa daŋ lai ka kari, khana u ïa ka waroh chaphaŋ i jiŋloŋ jiŋman u Rokki nadōh wa sdaŋ u u kreh wa ō hadōh i por wa beh kreh u ō nei daw wa leh tōh u.

Khana u leh ïei wa pyllait u Lamchwa ïa ō na ki kti u Rokki ha katu ka sien wa mut u u li pait kreh cha lōm. Pynkut u ïei khanataŋ ïoŋ ō deiwa oŋ, "Ha katæ ka sŋi, lada'm em sakhiat u Lamchwa tæ da sep! Ŋa hadōh katni leh ũ ïe dē o u sukylliaŋ ïow Lamchwa ïei wa leh u ïa i."

Katwa daŋ klam u chaphaŋ u Rokki ïō ka Pynhun ïei wa chrai i dur u taŋwa mynda klam u chaphaŋ u Lamchwa wan kylla i dur khmat u dei wa sñiaw

saroŋ. Ka Pynhun leh kmen i mynsien ko u sñiaw ïei wa ïaroh u ma Kiaŋ ïow Lamchwa. Ka leh da sōhrkhai ko khajiak.

Khana wan u ma Kiaŋ ïa ka chaphaŋ u Lamchwa wei jiŋloŋ ka ïuŋ ka sem ïoŋ ō. Sñiawluŋ i mynsien ka Pynhun u tip ïei dōh i duk, wei khih chitom u Lamchwa nadōh daŋ khynnah u. Λp ko ïei tæ wa parom u ma Kiaŋ kam ka khynnah wa bēij parom.

Hawa kut, oŋ u ma Kiaŋ kamni næ, "Ŋa leh, sñiawhun sñiawkmen o chibōn, wa ïoh bru o kam u Lamchwa uwa man kam ka kti timun ïo̦ŋ ŋa. Wa roi i khih i kreh o leh toh wa khih hok wei khih chitom u. Ŋa ũ tip sap dē o kammon u sukylliaŋ o ïa ō. U ē burom o ïa ō da ka poisa leh ũ rap bien u, lait hei por wa emkām u ha ïuŋ ha sem. Taŋ katu ka baik wa ïah u katni leh, dei pynbor o tæ bien u u chim ka. Han la kattæ leh da em hi ka bhah wa da bynta o ïa ō ïow lait u u khuslai nei bynta ki diah u. Ham pu khana ïa ō mo. Daŋ du ka Maïa wa tip ïei tæ."

Ka Pynhun da ky'i ïa ō, heitæ poi ki ha khyrdep thanat. Psiah u ma Kiaŋ chapoh kompon ka thanat tæ pynïēiñ u ïa ka kari charōd. Heitæ ïa hiar ki pyn-ar tæ psiah ki chapoh cha wa em ka ophis u O.C.

33

U Lamchwa da lai u da ka thuk thuk ha surok heh. Daŋ mih wot u neiwi i dukan ja wa em harōd surok iwa jōh maiñ bha u Rokki u dih u bam heitæ. Dep kylli u ha ka trē dukan ïow Rokki wa ki lok u, tæ oŋ ko la çhi taïaw ũ em u wan mih ki heitæ. Da dep kylli u leh cheitu cheini, wa na ki bru wa mut u kiwa tipmit ïow Rokki wa ki lok u. Du ki wa oŋ wa ũ em u ïō ki ō.

Katwa daŋ lai u, sñiaw dōmbuit u kammon u chem thaw ō u Rokki. Ka sŋi da sep ko, da sdaŋ u miet u dōm. Da poi u kattæ ha i dukan ja wa chem u ïow Rokki wa murieh poisa u. Hapoh dukan da pynchē ki ïa ki lait. Halait wan em uwi heh u bol lait u wa chē. Da saŋeh u wei wa da dep pynïēiñ u ïa ka thuk thuk harōd, heithaw wa em r'ŋu, hakhmat itæ i dukan.

Heipor wa mut u u psiah tæ ïō u liak na jiŋkhaŋ-ït ïow Buda wa daŋ su poisa u ïa ka trē dukan. Ran dien pynsmat u, tæ li dem u ha ka thuk thuk u, tæ ak u kam wa pynchna ïa ka.

Hadien kattu katni por, da mih u Buda na dukan deiwa rah ha kti ïoŋ ō ka muna plastik. Pynlai u Lamchwa ïa ki khmat u cha ō khlem pynkhih ïei khlieh. U Buda pait hi eh u liak cha wa em u Lamchwa taŋwa ũ em u tipmit u ō toh wa dei dien.

Mut u kitu hi kiwa jōh wan bam wan dih næ. Kamtæ lai bait u chakhmat.

U Lamchwa da ïēiñ tæ ak kam wa li psiah u chapoh dukan taŋwa poi u ha taksaw, saŋeh u tæ pait siar u ïow Buda. Ïō u, wa manda poi u ha kawi ka lad kawow lai chapoh khlō, kawa khut ki ka 'khlō pamdŋiem', da lai u Buda neitæ. Da mut u Lamchwa u bōd da ka thuk thuk tæ u kem ïow Buda ïow pynbor u ïa ō u khana cheiwon em u Rokki. Mynda pyrkhat u wan deiwi, dam noh u ïeitæ tæ li bōd bait u dei kjat.

Klam u Lamchwa hapoh mynsien, "*Du wa lai u Buda dei kjat, itæ mut em ki pyn chajan cheini.*" Da bōd u deiwa syndoŋ u u lai ïa sñiaw næ ïō u Buda ō. Taŋwa toh ka luti chapoh khlō rap saja ko ïa ō u chynna ïow Buda. Kamtæ par u dei par dei wa rieh khyrŋaŋ hadien ki dēiñ.

34

Hapoh Control Room hapoh thanat, u OC daŋ klam u ïa uwi u pulit laŋrut u wa daŋ dep ē ïa kawi ka kot ha ō. U ma Kiaŋ wa ka Pynhun daŋ choŋ ki ha ki chuki wa em hakhmat dei wa pait cha ka *Whiteboard* kawa heh 8 prōh la 10. Ha katæ ka *Whiteboard* em ka map kawa da dro ki dei kti. Em leh kattu katni ki dak ki chin kam ki khlō, ki liar ki wah, ki surok ki luti wa ki *mobile tower* kiwa da bōh dak ki dow khulom marka.

Ha ka liaŋ tidiaŋ katæ ka kamra, em ki machin wa da pynchoŋ hajroŋ ka mïaj kawa jroŋ. Em leh ar ŋut ki oparetor, kiwa pyndait hedphōn ha chkōr ki, kiwa choŋ hakhmat kitæ ki machin kiwa leh jār i kām ki. Ha ka liaŋ timun wan, em ki komputor 3 tylli, kitæ leh kiwa da pynchoŋ hajroŋ ka mïaj wa jroŋ. Ha kawi na kitæ, em u pulit uwa khlem riam sula pulit daŋ choŋ kreh u heitæ.

U laŋrut uwa ïaklam u OC da oŋ, "O.K. Sir!" tæ salut u ïa u OC tæ mih wot u na katæ ka kamra.

U OC leh lai wot u cha wa em u ma Kiaŋ wa ka Pynhun tæ klam u ïa ō, "Tæ... ma Kiaŋ, ïō phi..." kdaw kti u cha ka map wa em hakhmat tæ pteiñ u, "dei wa pynemkām i da ka '*mobile phone tracking system*', deiwa kreh laŋ wa ki kompeni mobail, da ïe i u antād heiwon ryŋkhat em u Rokki kattæ; taŋwa,

ũ pu em u ïe i u oŋ tikna heiwon em sakhiat u."

U ma Kiaŋ wa ka Pynhun da aŋ kalæ næ khlem sñiawthōh ïei wa mut u OC u oŋ. Hawa ïō u OC kāmtæ, tæ chim u ïa u skēl kawa jroŋ kawa em hajroŋ mïaj tæ kdaw u cha ka *Whiteboard*.

Batai u ïa ki dei wa kdaw khyrŋaŋ, "Ïō phi... heipor wa phōn u Rokki ïa phi, da ïoh siknal na ka phōn u na kini ki lē tylli ki *tower*." Kdaw u da u skēl ha kitæ ki lē tylli ki chin wa da dro ki ha ka map.

"Kani kawi ka tower, em ko na ka liaŋ mihsŋi ïoŋ ka chnoŋ Mukloŋ. Kani wan..." kdaw u cha katæ ha map, "em ko harōd National Highway ha chnoŋ Mō-Suwe." Kdaw u cha ka tower wa lē tæ oŋ u, "kani wan em ko hajroŋ Lōm Suwe. Lada ïoh siknal i na sa uwi u tower, da ïē i u kheiñ tikna heitæ em u næ. Taŋwa duna ki tower cheitu i liaŋ wei wa ïajŋai ki na uwi cha uwi, kamtæ chem jiŋeh i ka u '*triangulate*' ïa ka '*position*' ïoŋ ō."

U OC da bōh biaŋ u ïa u skēl hajroŋ mïaj tæ pait u cha ki. Du wa ïō u wa da ïa ky'i ki tæ mut u da sñiawthōh hi ki katu. Kamtæ pteiñ biaŋ u u klam, "Kamtæ da tip i wa u Rokki em u ha kawi ka thaw kawa hāp hapoh ka eria kawa em sōdoŋ ïa kini ki tower. Kamtæ da pynkhreh i ïa ki *Team* ïoŋ i u em ki cha jan kini ki thaw. Toh wa duna paid i, ũ ïe i u lai cha waroh ki thaw, tæ daŋ ïaŋ i u ïoh sa kawi ka

report na ka C-Tel, ka kompani kawa pynemkām Sim Card u Rokki."

Choŋ u OC hajan u ma Kiaŋ tæ klam pyntŋen u ïa ō, "Ham khuslai, ma Kiaŋ, pyn myntu da chem bait i ïei thawrieh u Rokki. Tæ, phi ham awri dē, pyn myntu da poi ïuŋ ka khon phi."

U ma Kiaŋ da pait cha ō tæ oŋ u, "Ŋa da chaniah lut o hei bor i ïoŋphi. Ïō luti o u jop hi phi, ïow dap biaŋ ka ïuŋ ka sem o dei kmen dei suk. Seiwi leh mut o'u oŋ ïaphi wa tēiñsar o leh ïei bhah u Lamchwa."

Hei por wa mut u OC u kylli bniah ïei wa klam u ma Kiaŋ, da psiah 2 ŋut ki pulit Inspektor wa 3 ŋut ki pulit laŋrut heitæ. Uwi na kitæ ki laŋrut da rah u kawi ka kot li ē u cha u OC deiwa oŋ, "Sir!" tæ salut u.

U OC leh da chim ïa ka, tæ puræ u ka. Waroh kiwa em heitæ da pait ïa ō dei wa ïaŋ ïow klam u. Dadep u OC u puræ tæ chim biaŋ u ïa u skēl tæ klam u dei wa kdaw biaŋ cha ka māp, "Katkam kani ka report na ka C-Tel, ka siknal phōn u Rokki kawa khlan dōh na kini ki *tower* toh kawa wan na ka *tower* hajroŋ Lōm Suwe."

Ïēiñ u neitæ dei wa chim biaŋ ïa u skēl tæ pteiñ u, "Seiwi leh iwa ïē u ïarap ïa ka kām ïoŋ i toh, katkam

kani ka report, ki *'signal strength'* na ka phōn u Rokki neh ki kamjōh la 4 kynta kattu. Ini, kdaw ko wa u Rokki da neh u ha kawi don ka thaw la 4 kynta. Itæ mut, em ka kynja ktem næ ka thaw rieh u hapoh kani ka eria."

Ki pulit wa em heitæ da ïō stiñ itæ i jiŋmut jiŋpyrkhat ki. Heitæ da kdaw u OC ha map ïa ka tower Lōm Suwe tæ klam u, "Kamtæ, ka thawrieh u Rokki ïē ko u em hapoh kani ka eria."

Da pynlai u ïa u skēl sōdoŋ ka chin ïoŋ ka *tower* Lōm Suwe. "Ha ka liaŋ mihsŋi kani ka *tower* em ka Khlō Laŋdoh, ha ka liaŋ sepsŋi, em ka Lōm Suwe, ha liaŋ neiñ wan em ka Khlō pamdŋiem kat ha liaŋ wah wan em ka Wah Suwe. Kamtæ, u lai i ha sō tylli ki kari."

Pait u cha u Inspector wa em hajan u tæ oŋ u ïa ō, "Sub-Inspektor, Sonde, me u pait heini ha thanat kat wom pu em u wan o na kani ka *operation*. Me u pyntip noh mi wut wut cha *Headquarter* chaphaŋ kani ka operation wow phah mi leh kawi ka *Ambulance* u ïaŋ ko ha surok hajan kani ka tower."

Khut u sa ïa uwi u Inspektor tæ oŋ u ïa ō, "Inspector Marak, me u ïah mi ka ka Team mi cha Wah Suwe; oŋ ïa u Inspector Markus wa ka Team u u lai u na Khlō Pamdŋiem, ïow Inspector Dango wan na Khlō Laŋdoh, ŋa wan u ïah o ka Team o na Lōm Suwe.

Get ready, fast! Go! Go! Go!"

Ki pulit da ïa khih ïa kdet heitæ. Pait biaŋ u OC cha'u ma Kiaŋ tæ oŋ u, "Phi u ïaŋ phi heini mo u lai phi cha ïuŋ mo?"

U ma Kiaŋ jubab u, "Chah ïa i u lai laŋ wa phi. Ŋa ū neh chah o u choŋkli kti heini ne ha ïuŋ leh."

Pyrkhat u OC chipor tæ oŋ u ïa o, "Ïē phi u wan laŋ wa i taŋwa u kular phi u ïaŋ ha surok bah katwa i naŋ psiah i ïow talasi chapoh lōm chapoh khlō."
U ma Kiaŋ leh da ky'i u deiwa oŋ, "To, sahep."

35

Da em chiteiñ kynta haroh wa da ïalai kjat ki. U bnai wa chiteiñ, ïō kam wa ïaleh u u pait siar, nakhap ki sla dēiñ, ïa kitæ ki bru wa lai luti hapoh khlō. U Lamchwa da sdaŋ u u artatien ha mynsien boi da ïō u Buda ō tæ ïalam bakla u ō næ.

Taŋwa hadien chibet da chynna u nakhāp ki dēiñ ïa iwi i ïuŋ iwa em ha syrŋu ki dēiñ khlō. Chynna u leh ïa i rŋu ka kari kawa ïēiñ charōd ha liaŋ timun itæ i ïuŋ. Heitæ da kynthih da kyndæh i mynsien u. Klam u hapoh mynsien, "*Kopsar kani katæ ka krem utu u psaiñ ïoŋ. A Blai! Em laŋ chirup wa ŋa myntu ka miet.*"

U Buda da psiah u chapoh itæ i ïuŋ. U Lamchwa leh da lai u, nei liaŋ tidiaŋ, narōd narōd tæ tia u chajan, cha wa chynna u wa chē na kawi ka jiŋkhaŋ-ït ka wym em ït dē.

Ap siar u, tæ sñiaw u ïei sur u Rokki wa wan napoh katæ ka kamra, "Ileh slem mi u wan Buda? Kopsar dih, bam mi hawa dap u snier mi tæ mylliñ mi i kiwa chah thŋan heini, mo!"

Du wa sñiaw u Lamchwa ïei sur u Rokki da tikna u wa ka Maïa leh u em ko heitæ. Tia chōh u chajan tæ rah u ïei khlieh u cha jroŋ ïow chynna u chapoh ïuŋ. Dei wa rieh u hei r'ŋu, jŋieh u chapoh tæ ïō u ïa ka

Maïa wa choŋ ko hajroŋ kawi ka chuki hakhmat ka mïaj, kạtwa chē i mombati heitæ. I kti ïoŋ ka dei kdoh chadien. I kjat leh da kdoh laŋ ki ha kjat chuki. Da chynna u leh ïei wa sō i khmat ko. Ha ktien ko da kset ki da ka *Brown tape.*

Mar synïō u Lamchwa ïa ka kamtæ, da dap dei wyrai i mynsien u ïa ka, da mut u u kbai ïa ka, taŋwa...chē ïoŋ bru u, tæ ũ em u kbai u. Kamtæ pynlai u ki khmat u chei wa em hapoh katæ ka karma.

Nei thaw wa ïēiñ u, chynna u leh ïa u Rokki dei dien wa da ïēiñ u tæ chim u ïa kawi ki plastik wa ē u Buda ïa ō. Hakhmat u Rokki, hajroŋ mïaj, em kawi ka pistol. Chynna u leh ïa ki kjat ar tylli ha jroŋ ka paloŋ thiah kawa em charōd taŋwa ïa u trē kitæ ki kjat ũ ïō ũ chynna dē u toh wa chah katæ ka jiŋkhaŋ-ït. U tia chakhmat chōh leh ũ nōd dē u ïa sñiaw ïa chynna pathan ki ō.

Ïō u leh sa uwi u bru, uwa kēiñ da ki dakar ha pynarliạŋ ka tympoŋ u, uwa li rap sa kawi ka plastik na kti u Buda. Dem biaŋ u chapoh tæ ran u chadien dei wa pār hadōh wa poi u ha khap ki deiñ.

Sai u ïa ka oŋthai u, tæ heitæ kynmō u thret kamwa khyrŋiat tæ klam u hapoh mynsien, "*Ish! embhah sakhiat o ynne! Lada jia wa kieh ka phōn o kat tynne tæ da sep*" Heitæ, dei warieh u hadien uwi u dēiñ

wa rap heh, dail u ka nambar u ma Kiaŋ.

Hadien 6 riŋ da em wa rap tæ klam pynsmat u Lamchwa kamwa klamsiaw khlem saŋeh, "Ma! Da chem o ki i thaw rieh u Rokki; ka Maïa leh em ko heitæ! Phi pyntip cha ki pulit kattæ wot, oŋ ïa ki i thaw toh ha ini i ïuŋ rim iwa em hapoh Khlō Pamdŋiem."

"Ŋa em o wa ki pulit kattæ, daŋbōd o pun nadien ka kari u OC. Daŋ ïa lai i cha Lōm Suwe. To, ieh ïow khana o ïa ki kattæ wot. Ŋa leh tip hi o ïa itæ i thaw, taŋwa da slem ũ em u lai o cheitu. To bōh chwa meitæ ïow phōn wan o me ïow klam mi wow OC."

Da pyndam u Lamchwa ïa ka phōn tæ bōh *Silent Mode* pynsmat u ka. Chaniah u ha utæ u dēiñ tæ choŋ pyrkhat u dei wa ksoh ïa ka oŋthai ha kti kam wa ïaŋ ïa ka phōn u ma Kiaŋ.

Heitæ sñiaw u ïei sur wa wan napoh ka kamra wa daŋ dep pait u wa oŋ, "Cheers!" Bōd wei sur wa ïa r'khai ki. "*Kopsar, da sdaŋ ki u ïadih kattæ,*" klam u ha mynsien u.

Hadien chibet, dail biaŋ u sa kawi ka nambar tæ da em kiwa rap.

"Pun!" Klam ka sur ïa ō ha phōn.

Klam siaw u Lamchwa ha phōn, "Marbōd, oŋ ïa ka bei ŭ wan ïuŋ o myntu. Khana wan o ïa phi mynstep ïei daw, bōh noh kattæ. Ham phōn de ŋa myntu, mo."

Pyndam wot u Lamchwa ïa ka phōn tæ choŋ pyrkhat biaŋ u. Da mut u u phōn cha ka Pynhun, tæ dam wan u, oŋ u boi ïa toh phōn u ma Kiaŋ ō heiwon iwon i por kattæ.

Pyrkhat u ïa ka, tæ sñiaw kmen u. Riñ dur biaŋ u ïei walai ki por ha pyrdi ïoŋ ki ynne ka sŋi. Kynmō u leh ïei wa dem ko ha ō tæ tba u hei bynta wa chaniah ko ha ō dei wa khyruiñ cheitæ tæ pait. Sñiaw u ïei wa daŋbih i sen ko ha ka jaket u, tæ riñ mynsien u neitæ. "*Tip iyi krum ko kattæ ma-ai samen samen ha ïuŋ?*" Ō daŋmut u wa ka em bait ko ha ïuŋ u ma Kiaŋ kattæ.

Daŋ hawa baŋ itæ i pyrkhat u cha ka Pynhun, kyrbeh ka phōn ïoŋ ō ha kti u tæ rap pynsmat u. "Hello!" klam u ha phōn.

"Lamchwa, ŋa u OC wa klam," oŋ itæ i sur ïa ō ha phōn. "Pait cheini, me ham leh iwon iwon iwa ïē u pynsñiaw ïa ki wa em mi heitu. Pait siar pait sylli heh tæ pyntip cha i iwon iwon. Pait ïa li ak *hero* mi, tæ ïa sep ai pathan. Katnu ŋut ki wa em heitu? Em suloi, em tiar em tar ki?" Kylli u OC ïa ō.

"Katkam wa ïō o tæ 4 ŋut hi eh ki." Jubab u Lamchwa, "taŋ ũ tip tikna bha o, toh wa dōm wa laŋoh hapoh ini i ïuŋ wa em ki. Ïē ki'u em chōh leh. Em hi ki ki pistol ki dakar. Lait neitæ ũ ïē dē o'u oŋ. To, daw pyrchaŋ o u paitsiar tæ khana wan o ïa phi."

"To, meitæ, ŋa daŋ ïaŋ o heini wow Inspector Markus wa ka Team ïoŋ ō, ïow wan ki Team ïoŋ ŋa waroh tæ ïow ker kut i tæ i ïuŋ. Ki SOT leh da em laŋ ki wa i heini."

Da pyndam u OC ïa ka phōn tæ u Lamchwa leh da thap ïa ka phōn ïoŋ ō ha kata tæ ïēiñ u wer næ.

36

Da poi biaŋ u Lamchwa ha trē katæ ka jiŋkhaŋït. Da rah u wow wi u deiñ lyŋkhot wa chem u hajan wa choŋ u kat tynne. Sñiaw u ïei wa ïaklam ki taŋ ū sñiawthōh u iyi wa klam ki. Rah u ïei khlieh u cha jroŋ wēr næ tæ jŋieh u.

Ïō u wa u Rokki daŋ dih kyiad dei wa choŋ hajroŋ chuki. Utæ u bru wa kēiñ dakar wow Raju leh ïa choŋ ki mar kawi ka chuki dei wa bōh kti hajroŋ mïaj. Da ksoh ki leh mar kawi ka klat kyiad ha kti ki. Ka Maïa dei dem khlieh kamwa da laikhmat. U Buda da thiah hajroŋ paloŋ da chynna sa du ki kjat don hi u.

Hadien chibet da ïēiñ utæ wa kēiñ dakar tæ mih u na katæ ka kamra. U Lamchwa da dem khnup ha madan tæ ap u ïa ki chkōr tæ pait u cha ka dwar itæ i ïuŋ. Chibet da sñiaw u ïei wa kieh i kāp utæ u wa kēiñ dakar tæ da thiah u ha madan khlem khih. Utæ wa kēiñ dakar da mih na dwar tæ lai u dei muaid cha wa em ka kari. Ïēiñ u hajan ka kari tæ khreh u u mih lait heitæ.

U Lamchwa da pār suki næ cha wa em u, tæ mynda poi u hajan da ïēiñ u khlem kieh dei wa rah ïa ka deiñ lyŋkhot cha jroŋ ïow sŋoh ïa ō. Hawa mut utæ u kaŋ u khaŋ ïow chēiñ u, dat u Lamchwa ō ha khlieh u phak næ, tæ pat u khnup heitæ.

Pait u Lamchwa cha khmat u tæ ïō u wa da ïaplær u. Kamtæ lōit u Lamchwa ïa ka jaket u tæ kdoh u ïa ki kti u chadien. Kdoh u wan ïa ki kjat u pyn da ka patlun jroŋ ïoŋ utæ wa da ïaplær. Chim u ïa ki dakar wa ki snop tæ noh u ki chapoh khlō.

Lai biaŋ u Lamchwa wēr næ deiwa apsiar khyrŋaŋ. Kat u poi u ha dwar, sñiaw u ïei sur kiad ka Maïa wa wan neitæ i kamra tæ saŋeh u kloŋsnam u chipor. Deiwa tēiñsār u nei bynta i jiŋim ka Maïa, bōh noh u ki charōd ïei wa oŋ u OC ïa ō tæ psiah u chapoh ïuŋ.

Lai u wer næ dei wa pynbi doh ha chram. Ha kti timun u da ksoh u ïow deiñ lyŋkhot. Mynda poi u hajan tæ da sñiaw u wa klam u Rokki ïa ka Maïa, "Ileh ũ bien pho u bam ja dei wa pyntun o leh? Kwah pho u doh o pha dei doh chwa mo? "

Dadep lōit u Rokki ïei wa kset ha ktien ko heipor wa mut u u ē ja ïa ka. Kamtæ da lait ko u klam tæ oŋ ko dei wa mynthu ko ō, "Phuit ka ksaw !"

Heitæ da chrai u Rokki tæ da ksoh u ka ha sñiuh tæ oŋ u ïa ka, "Myntu sakhiat tæ, u leh o deibor, u pyndep o ïeiman sati ïoŋpha, ïow thŋad pho. Heitæ sæ, u tip pho u burom ïa ŋa kam u ckhaw pho!"

U Lamchwa da psiah syndet hapoh katæ ka kamra dei wa thaw u tied dow dēiñ ha khlieh u Rokki. Ka

Maïa da kiad biaŋ ko dei wa khyrŋiat, u Rokki dachah da ka kti u tæ toh salit heh u ha khlieh taŋwa ha kti u tæ da toh skit.

U Raju da mut u kynjoh ïa ka pistol kawa em hajroŋ mïaj. Da poi ka kti u ha ka khmut pistol taŋwa dat u Lamchwa chi kynjat ïoŋheh ïa ō ha ryŋkhi tæ siēd u cha chram tæ toh u heithŋa how nar jiŋkhaŋ-ït tæ pat u ha madan. I thŋa u da mih snam, ka pistol leh da hāp charōd hapoh mïaj.

U Buda dei wa khyrŋiat da khai na wa thiah tæ hei wom chē i buid i budia mut u da wan ki pulit næ tæ mih u bloit na kamra tæ phet u cha lait.

U Rokki da psiah chapoh mïaj ïow kynjoh ïa ka pistol wa hāp tæ ïoh u Lamchwa u kynjat ō ha kpoh u. Rah i bor kynjat u Lamchwa ïei doh u Rokki hadōh wa kynthih thuiñ tæ takhōh i ryŋkhi u napoh mïaj tæ hāp u ha madan.

U Lamchwa da bōh ïow deiñ ha madan tæ lōit u ïa ki tyllē wa kdoh ïa ka Maïa. Daŋ du wa lait ki kti wa ki kjat ko da kdup ko ō u Lamchwa dei wa ïām.

Pait u cha ka tæ pait wan u cha madan wa da sdaŋ u Rokki u khai biaŋ tæ oŋ u ïa ka, "Dieh naŋ lai pho. Ki pulit leh da jan wan hi ki kattæ." Pyllait u ïei kti ko na ō tæ oŋ biaŋ u "Dieh, lai!"

Ka Maïa lai ko wēr næ tæ saŋeh ko ha dwar, kam ka wom kwah u ieh ō samen heitæ.

U Lamchwa da dem u tæ ksoh u ïa ki kjat u Rokki tæ tan u ō chabar ka mïaj. U Rokki da kyrthai tæ kynjat u ō u Lamchwa ha rupai tæ hāp u ha madan.

Khynjoh biaŋ u Lamchwa ïow deiñ tæ bom u ha ka kjat timun u Rokki ïoŋheh. Da sñiaw ka Maïa ïei wa khaiñ ka chyēiñ kjat u Rokki tæ tymmoh ko ïei khmat ko dei kti ïoŋ ka.

U Rokki leh da kiad da ōd heitæ tæ da ksoh u ïa ka kjat u pyn ar-kti u. Da ktiēh ki kti u sui snam ïoŋ ō. U Lamchwa ïēiñ eh u deiwa ksoh ïow dēiñ ha kti tæ pait u cha u Rokki dei wa da jem i chrai.

Wom em u jōhkhe u u pait wa u Raju da khai u wēr næ tæ daïoh u u chim ka pistol tæ da ïēiñ u. Damut u'u siat ïow Lamchwa.

Heitæ da pyllait ka Maïa ïei kti ko tæ ïō ko ïeitæ tæ kiad ko, "Lamchwa!"

Taŋwa, ka suloi da pduŋ.

U Lamchwa da pait cha u Raju, tæ ïō u wa tia u chakhmat tæ pat u hajroŋ mïaj. Ka pistol da lait na ka kti u tæ da hāp ha madan. Ïō u leh ïei wa kai i snam na ryŋkhi u hei watoh kuli u ṇa ka suloi ki

pulit kiwa da ïō ïei wa ïēiñ u Raju heipor wa mut u u siat ïow Lamchwa. Heitæ ïō u wa chē ki lait chabar ïuŋ wei wa sñiaw u wa phet ki bru cheitæ.

Lai u cha ka Maïa, heitæ ka danoh mynsien, sñiaw ko, wada em itæ i kyrmen iwa skem deiwi tawan, heitæ da bi ko how Lamchwa deiwa dem khlieh ko ha rupai u. Ō leh dei womtip kammon u leh ïēiñ heh u kam u chrot. U OC wa ki pāid ïoŋ ō da poi heitæ tæ phah u ïa ki laŋrut u u kdoh wei wow rah ïow Rokki.

U Lamchwa daïah u ïa ka Maïa cha lait tæ chem ki ïa u ma Kiaŋ wa ka Pynhun wa da poi heitæ. Phet ka Maïa cha u pa ko, tæ pyn arŋut ki da ïa kduŋ da ïām wa ki umkhmat kmen. Ka Pynhun leh kwah-bha i mynsien ko u likdup ïa u Lamchwa, taŋwa ũ nōd ko. Kamtæ ïa pait heh ki, u wi ïa kawi kām ki wa thlun u klam. Heitæ, u ma Kiaŋ da lai chajan u Lamchwa tæ kdup u ō, khlem klam iyi iyi leh.

Ar ŋut ki SOT da wan heitæ deiwa patah ïa u Buda uwi chiliaŋ kti samen. U OC leh da mih na dwar tæ oŋ uwi na ki ïa ō, "Pait uni wa chem i uwa rieh ha khlō heitai."

Oŋ u Lamchwa ïa u OC, "Uni leh uwa em kti laŋ wa u Rokki. Daŋ em sa uwi uwa da kdoh o heitai hajan ka kari ïoŋ ki hi."

ŊAIT O...

Da pait phylla u OC ïa ō tæ phah u ïa ki bru ïoŋ ō u li pait ki ïow tæ.

37

Da poi ki ha ïuŋ. Chilynter luti katwa daŋ lai ka kari, ïa choŋ ki khlem ïaklam sakhiat. Daŋ sñiaw dap ware i rupai ki da ki jār jār ki pyrkhat wei sñiaw, wa iakhlæh bōnjait iwa ksct ïa ki chy-oh ki.

U ma Kiaŋ da dap dei kmen wa da ïoh biaŋ u ïa ka khon samen u dei wom em i ktah, i takha tamoŋ ïa i doh i pran, i rynïciñ ïoŋ ka. Dap u leh dei sñiawŋōh iwa khrō hadōh kattæ kattæ ïa u Lamchwa ũ tip de u kāmmon u c̄ khublei ïa ō. Sñiaw u, wa lada bōh u waroh ka spah ka phaw, ka lak ka putit ïoŋ ō ha ka chiliaŋ pyrla, wow thaw ïeitæ; wom ïa ryŋkatdor ko næ womkhia ko kat i sñiaw dapram u, ïow Lamchwa.

Ka Maïa leh dap ko dei kmen kam wa dapoi cha bnēiñ wa da lait ko na ki tyrsim u ksuid. Dap ko dei sñiawŋōh wei burom dei wom ïē dē ko u sukylliaŋ ïa u Lamchwa, uwa khlem pyrwa ïei ïoŋ ō-da-hi i jiŋim, da ïaleh pyrchah u ïa ki kaŋ ïow pyllait ïa ka. Kynmō ko ïeiwa lōid u nei chahkdoh ko, wa ïaleh pyrchah haroh u ïa ki bru u Rokki. Heitæ i por sñiaw ko da wiar lut i artatien i tēiñ ïoŋ ka waroh. Sñiaw chŋāin ko'u em hapoh ki kti ïoŋ ō, kyrsu leh i sñiaw maïa kynthai ko ïa ō cha wa palat. Pait siar ko ō chādicn tæ ïō ko wa rŋip ki khmat u deiwa chaniah ha sit. Pait ko ïa ō dei khmat wa chlai da i maïa.

Ka Pynhun leh dap ko dei pyrkhat wa i sñiaw bōn jait. Sñiawkmen ko wa da lait ka paralok ko na i jiŋma wa khrō tam. Sñiawkmen ko leh u ïō wa u ma Kiaŋ da lait u nei khuslai. Iwa khlan dōh i sñiaw i pyrkhat ko toh ïa u Lamchwa.

Nadōh wa mih u na ïuŋ u ma Kiaŋ, da dap i mynsien ko dei sñiaw syir ïa ō. Teiñsar ko boi em iwa jia iwon iwon ïa ō. Em i pyrkhat ïoŋ ka, iwa kylli ileh wa kitkhia u u li pyllait ïa ka Maïa na kti ki kaŋ? Iyi i sñiaw u ïa ka? Boi maïa u ïa ka ma-ai? Kini ki jiŋkylli pynwit ki ïei sñiaw maïa ïoŋ ka ïa ō. Pait ko cha ō tæ ïō ko kam wom em u bna u ïa ka. Ō naŋthiah u heitæ. Kwah ko u jan cha ō taŋwa teiñsar ko ïa pyrkhat sih u ïa ka. Kamtæ, ka leh da rŋip ki khmat, tæ pyndem ko ïa ka khlieh ha sit.

U Lamchwa leh, sñiawkmen u wa daïoh u u pyllait ïa ka Maïa na ki kti u Rokki. Sñiaw kmen wei hun u, ïei wa ïē u u pynsakhiat, ïei wa maïa burom u ïow ma Kiaŋ. Deiwa sñiawŋiah sñiawjrem, da chaniah u ha sit tæ rŋip u ki khmat u, ïow thiah u heitæ, taŋwa, ki jiŋmut jiŋpyrkhat u, ũ chah ki ō u lai khmat. Seiwi leh, sñiaw u kām wa khai iñ doh biaŋ u itæ; kamtæ, pān um u now ma Kiaŋ tæ dih u i dawai kuli wa sai u na kata u, dep neitæ, da chaniah khlieh biaŋ u ha sit, tæ rŋip u.

Em i mynsien wa kwah u u jan cha ka Pynhun, weiwa kwah u leh u tawah ha ka, taŋwa tēiñsar u ïa

pyrkhat sih ko ō. Kamtæ, neh u heijōh i thaw, deiwa khlem khih cheiwon cheiwon leh. Kynmō u ïeiwa ka Maïa dem khlieh ko hȧ ō, tæ sñiaw wit u, wei wom em u ksoh u ka leh, wa tēiñ u ïa sñiawthōh bakla ko ō. Neibhah i maïa burom u ïa ka, man i, kam wa maïa burom u ïow ma Kiaŋ. Sñiaw u ïa ki kam ki wa ha ïuŋ ha sem u, toh du ki donhi kiwa maïa ïa ō, wei ïarap ïa ō wa ïa ka ïuŋ ka sem u.

Da ïa hiar lut ki na kari tæ oŋ u ma Kiaŋ ïa ō, "Me thiah noh ha *Guest Room* myntu mo, ka baik mi leh ïow phah lithōh wan o ka ha ki noŋkreh mynstep."

U Lamchwa leh oŋ u "to næ", tæ da bōd u ïa ki ïow psiah chapoh ïuŋ.

38

Ha katæ ka miet ha kattæ ka ïuŋ, ũ em ki wa lai khmat u thiah. Dadep ki u sum u sait, dadep ki u bam u dih, u ïachoŋke chipor, tæ da ïalai ki jar jēr i thawthiah. Ka Maïa wa ka Pynhun ïathiahlaŋ ki ha kajōh ka kamra, kat wom em u laikhmat ki u thiah, ïa parom ki chapaŋ iwa jia ynne ka sŋi wei miet. U ma Kiaŋ leh heibōn pyrkhat samen samen, ũ lai khmat u katwa thiah u leh.

U Lamchwa leh da thiah u ha thawthiah hapoh ka *Guest Room*. Da wiar itæ i sñiaw iñdoh u, taŋwa ũ lai khmat u u thiah. Mut u u phōn cha ïuŋ tæ dam wan u, mynda pait u ïei por hanpaïa la pyrdi synñiaw. Kamtæ khmiēd u cha sād tæ lai i pyrkhat u, cha ki diah wa ka bei u chibet cha ka Maïa wa ka Pynhun. Kat naŋ lai i por ũ sñiawthōh dē u taŋ wa lai ki khmat u leh.

Mih u Lamchwa na ïuŋ u ma Kiaŋ hei step mynda dep u u dih cha. Chwa u mih u, klam u ma Kiaŋ ïa ō, "Lam, ŋa u oŋ biaŋ o ïa me, chihajarŋōh ïeiwa daleh mi nei bynta ïoŋ ŋa wa ka Maïa. Dei yi u su kylliaŋ o ïa me leh ũ sñiaw tipsap de o. Kamtæ, me, mynda emkām mi iyi iyi hei liaŋ ka poisa poilaiñ næ iyi iyi leh, ham murich ïa ŋa, mo."

"To, phi... ma," jubab u Lamchwa, "ka burom ka ïuŋ ka sem phi, man ko, ka burom ka ïuŋ ka sem ïoŋ ŋa

hi, hawa kamtæ, iwa leh o, u ïada ïa ka ïuŋ ka sem ïoŋphi, man ki i bynta u ïada ïa ka burom ka ïuŋ ka sem ïoŋ ŋa hi. Tæ kammon u bōh dor o ki?"

U Ma Kiaŋ ũ tip dē u u jubab. Kamtæ pait hi eh u cha u Lamchwa dep tæ dem u chapoh kam uwa bōn pyrkhat.

Hadien neitæ, oŋ u Ma Kiaŋ ïa ō, "U lai mi cha ïuŋ kattæ tæ, chim rah da ka Bolero mo. Ka baik mi, u phah lithōh o ka ha u Richan chibet, tæ ieh u chabi baik mi ha ïuŋ, mo. U lai laŋ wan i chibet cha thanat mynda wan mi na ïuŋ."

39

U Lamchwa daŋdep kylliaŋ sula-patlun u ha ïuŋ tæ ïachoŋ khana parom u wa ka bei u wa ki diah u.

Daŋ choŋ ki ha chyŋkōh waroh ki, ka bei u daŋ oŋ ko ïa ō, "Ŋa da teiñsar bha o ynnin i miet mynda khana u Marbōd ïei rukom phōn mi, ũ tip dē o u thiah u choŋ, wa pyrkhat o, ũ lai khmat o leh u thiah. Ŋōh o ïow Blai waroh chimiet ïow emlaŋ wei wow ïarap u ïa me ïa ki kām waleh mi, neibhah ũ tip o iyi, wei cheiwon. Embhah mi wa daŋ em u Blai chirup, heijōh ipor ŋait o, wa u Pa phi leh ũ ieh u i, emlaŋ u chirup heiwon iwon i kām, wei wow ksan nia u na womïoh u ïō."

Klam pynkut ka bei u Lamchwa ïa ō tæ ē ko ïow kwai wa da soŋ ko ïa ō. Heitæ, luŋ u nōd, i mynsien u Lamchwa ũ tip dē u wow oŋ leh. Ha mynsien u oŋ u, "*Ka Bei, tæ kat ka Bei, t'm emdē ha pyrthai, kawa kdup wa lana ïa ŋa, wei her-r'ŋu wei syndoŋ ïa ŋa.*"

Ũ ïohsa dē u khlem khana waroh iwa jia. Noh mynsien ka Bei u heitæ 'hæ' næ; hun i mynsien ko ïa ki kām u khon ko, weiwa ïō ko ïa ō kamwa jōh ïō hi ko, ũ em u phēr u iwon iwon leh.

Oŋ ko ïa ō: "ha wa leh ïeiwon iwon i kām wabha, neibynta ibha, u Blai ũ jōh ieh u; kamjōh i leh, waroh chi-ïuŋ chisem, emlaŋ i chirrup."

U Lamchwa da bam ïowtæ u kwai tæ pait u cha ki diah u tæ oŋ u ïa ki, "Kamwa ïoh chuti phi ynne tæ, pi, ïow ïah kē o phi cha ïuŋ u ma Kiaŋ ïow pyntŋen phi ïa ka Maïa." Da ïō kmen i dur ki heitæ tæ da ïēiñ ki ïow khreh lai.

U Lamchwa da sai poisa 12 hajar na kata tæ ē u ha ka bei ïow bōh ko. Ka bei u da chim ko ïa ka poisa tæ dalai cha kamra thiah. U Lamchwa heitæ kbai u deiwa pait cha kāmra u diah u: "Marbōd, lam kitu ki juti o heini."

Da wan u Marbōd deiwa rah ki juti ha kti tæ bōh u ha jan trē kjat u pun u. U Lamchwa heitæ da pait cha u Marbōd dei sōhrkhai tæ oŋ u, "Adē... ynne tæ riam mi kam u wow lai ke khyllōd mo."

Sohhrkhai u Marbōd tæ oŋ u, "Æ... u pun leh klam danda ware u ïa ŋa man ki por. Cheiwon u ïoh por u lai kē khyllōd, taŋ ïa ka kot leh ũ pu dep por u khreh, wabōn saŋ ki; wei dajan ka *Selection Exam* i kattu."

U Lamchwa daŋ kdoh tyllē juti u tæ oŋ u ïa ō, "To, næ me...klam kē hi eh o ïa me leh, sñiaw kam wa em sakhiat!"

Da dep u u kdoh juti tæ ïēiñ u dei wa klam biaŋ ïow Marbōd, "Ileh ka Salan slem saŋ ko u khreh. Iyi de ïoh ko u khleh itæ? Ka leh u lai kē khynrō ko mo?"

Klam u dei sōhrkhai. U Marbōd leh da r'khai pyntōh.

Heitæ da mih ka Salan na kāmra ko tæ oŋ ko ïow pun ko, "Iyi ïoh phi u oŋ ïa ŋa pun?"

"Wom em doi, pi lai i," jubab u Lamchwa ïa ka dei r'khai, tæ klam u ïa ka bei u, ka leh dawan ko heitæ, "Mo bei, u lai noh i kattæ."

"To, khon, dieh. Lai dei miat." Oŋ ka bei ki.

Ka Salan wow Marbōd leh da klam ïa ka bei ki tæ da ïāmih laŋ ki na ïuŋ.

Mynda poi ki ha kari, da ïaknieh ki u ïachoŋ hakhmat wow sanpun ki. Kamtæ oŋ u Lamchwa ïa ki, "Marbōd me choŋ noh ha pyrdi, ieh ynchoŋ da ka Salan ha said."

Ha luti, katwa daŋ lai ka kari, ïaknieh ktien ki, u Marbōd wa ka Salan, u khana parom ïow Lamchwa chaphaŋ i kām puræ ïoŋ ki wa chaphaŋ ki paralok ïoŋ ki. U Lamchwa dap u dei kmen wa ïoh u u emlaŋ wa ki ynne. Kamtæ dap i dur u dei sōhr'khai.

40

Mynda psiah u Lamchwa ha khyrdep, da chynna u ïa ka baik ïoŋ ō wa da em ko ha pchem ïuŋ. U ma Kiaŋ daŋ klam u ïow noŋkreh ïoŋ ō wa daŋ sait ïa ka kari Olto ïoŋ ki. Pait u ma Kiaŋ cha ka Bolero wa da psiah hapoh pchem tæ ïēiñ u charōd ïow pynïēiñ u Lamchwa ïa ka heitæ.

Ka Salan da hiar chwa tæ li ē khublei ko ïow ma Kiaŋ, u Marbōd leh, leh u kamjōh tæ kylli u ma Kiaŋ ïa ki ïa ka bei ki, wei chaphaŋ i puræ puthi ïoŋ ki. Jubab ki ïa ō deiwa em burom tæ oŋ u ïa ki, "Dieh psiah chapoh ïuŋ, ka Maïa wa ka Pynhun da ïaŋ ki ïa phi."

Da lai ki, katwa u Lamchwa daŋ ïēiñ hajan u ma Kiaŋ.

Oŋ u ma Kiaŋ ïa ō, "Myntu tæ ũ boi li pait kreh mo, manda wan i na thanat, u lai kē i cha Park ïow sñiawsuk ka Maïa, ïow smat mylliñ ko ïei wa jia ynnin."

U Lamchwa leh ky'i u ïei wa oŋ u ma Kiaŋ tæ oŋ u ïa ō, "Toh hi iwa oŋ phi, tæ... hoihi na oŋ u ïah laŋ wa ki diah o?"

"Miat ware pathan sæ..." jubab u ma Kiaŋ, "Naŋ ïoh lok chōh chōh ko na oŋ! Pi psiah i cha ïuŋ ïow

bamja i. Ŋa sñiaw o ũ hoi dæ wa thŋan o!"

Pait u cha u noŋkreh wa sait kari tæ oŋ u ïa ō, "Sait wa kani mo mynda dep mi katu." U noŋkreh da ky'i u tæ u ma Kiaŋ wow Lamchwa da psiah chapoh ïuŋ.

41

U OC pait u cha u Lamchwa tæ pait wan u cha ki kot wa em ha jroŋ mïaj ïoŋ ō tæ pynlaŋ u ïa kitæ ki kot ki sla. U Lamchwa leh pait u cha u OC tæ dem u. U ma Kiaŋ wa ka Maïa da mih ki na itæ i kamra u OC. Dadep ki u saiñ ïei stōtmen ïoŋ ki. Ō leh da dep u u saiñ taŋwa phah ïaŋ u OC ïa ō toh wa daŋ em i wow klam u ïa ō.

Ha mynsien u da teiñsar u boi ō leh daw chah kset u ma-ai? Pait u cha i dur khmat u OC tæ ũ chynna u iyi wa em hei pyrkhat ïoŋ ō, kamtæ dem biaŋ u.

Pyrkhat u ïei wa dadep khana u OC ïa ki. U Rokki wow draibar katu ka maruti wen daŋ chah sumar ki ha Civil Hospital. U Raju da ïap u kat u poi cha hospital kamtæ daŋ pynsah ki ka met ïap u ha hospital ïow leh *post mortem* ki. U Buda won uwa lait nei mynsō tæ da kset ki ō ha patok.

U OC dadep u pyllaŋ ïa ki kot wei dadep leh u thap ki hapoh ka *File* tæ klam u ïow Lamchwa, "Me tæ... kāmmon u oŋ o ïa me khynrō."

U Lamchwa da ap ïei wa klam u OC.

"I sñiaw suk leh em hi, i wom sñiawsuk leh em hi."

U Lamchwa da pait kam wom sñiawthōh.

Pteiñ biaŋ u OC, "Ïō mi, da oŋ o ïa me ham ak *Ilero* leh, da leh tam mi; embhah mi wa daŋ em u Blai wa me tæ lait mi nei takha nei mynsō, wat nei ïap leh."

U Lamchwa da rap ktien: "Kammon u leh o Sar? Hawa sñiaw o wa kiad ka Maïa tæ mut o jan da mut ki u leh sih næ pynïap ïa ka. Dei wom neh chah u choŋ apkē, tæ tur bait o man katwa man leh."

"Toh hi iwa oŋ mi," oŋ u OC, "taŋwa, mynda chlōr, ũ jōh hoi u leh bēij ïa poi chei ïap. To, du wa da lait mi nei yi iyi, weiwa, ka Maïa leh ũ em iwon iwon ïa ka, tæ, kat iwa da dep jia du i wa da biaŋ hi. Sñiawsuk o leh, wa kani toh ka *Fastest Case* kawa *solve* i du hapoh 12 kynta. Kamtæ, ē khublei o ïa me ïei ïarap mi ïa i."

Ē u OC ïa ka kti u, tæ u Lamchwa leh chim u ïa ka kti u OC tæ ïa khublei ki dei wa sōhr'khai.

"Dieh, da biaŋ u lai mi kattu. Lai chakhmat khynrō, ha ki kām wabha ïoŋ me." Klam pynkut u OC ïa ō.

U ma Kiaŋ, deilaŋ wa ka Maïa, ka Pynhun wa ki diah u Lamchwa, da sya wa ïaŋ hapoh kari, heipor wa khyruiñ u ma Kiaŋ cha dwar thanat, tæ ïō u wa damih u Lamchwa.

Manda poi u Lamchwa ha kari, kylli u ma Kiaŋ ïa ō, "Iyi ïoh u OC u oŋ ïa me?"

"O... ē khublei hi eh u ïa ŋa," jubab u Lamchwa.

Heitæ ky'i u ma Kiaŋ deiwa sōhr'khai tæ oŋ u ïow Lamchwa dei wa ē u chabi Bolero ha ō, "Chim ïah da me kattu ïow lai noh i cha park kattæ wot."

Waroh da ïapāit hi eh chow Lamchwa, tæ suki ki kiaw næ, heitæ psiah ki hapoh kari, wa ō wow ma Kiaŋ, tæ ïalai wot ki.

Mynda poi ki cha surok heh, tæ oŋ ka Salan ïow Lamchwa, "Pun, tem sur næ!"

Kiwa choŋ chadien waroh da ïa oŋ laŋ ijōh. Khyruiñ u Lamchwa cha ki, tæ sōhr'khai u cha ki, tæ tem wot u ïei sur ïow hun ki.

42

U Ma Kiaŋ wow Lamchwa daŋ choŋ ki ha kawi ka ben kawa em ha trē u dēiñ Chyrŋan hapoh Park. Naŋ pait kē ki ïeiwa ïabeh kyndeh ka Maïa, ka Pynhun, u Marbōd wa ka Salan ha khāp ki dēiñ, dei kmen wei sōhr'khai waroh waroh.

Kattæ da ïaknieh kyndeh ki u choŋ doidit.

Pait u ma Kiaŋ ïeitæ tæ oŋ u ïow Lamchwa, "Manda ïō ïei wa kmen wa sōhr'khai ka Maïa tæ ïō kam wa da myllïñ ko ïei wa jia ynnin, ũ toh næ Lam?"

Pait u Lamchwa cha ki tæ ïō u ïei wa ïakmen ïa r'khai ki tæ jubab u deiwa sōhrkhai, "Toh hi ma."

Ha mynsien u kwah bha u u ïachoŋ wa ka Pynhun ha ka ben wa em charōd kam wa ïachoŋ ki khynrō khyllōd chijur kattæ heitæ.

"Ũ toh dahoi u lai dih cha i?" Kylli u ma Kiaŋ ïa ō. "Ha!" Khyrŋiat u Lamchwa nei wa mutdur u. "O... dahoi hi sæ, ma. To, ŋa li khut o ki mo," oŋ u Lamchwa tæ'lai u cha wa em ki tæ li khut u ki ïow lai dihcha ki.

43

Ha katæ ka miet chwa u thiah u Lamchwa, kynmō biaŋ u ïeiwa dadep ynne ka sŋi. Sñiaw dap u dei kmen wa ïoh u u emlaŋ wa kiwa maïa ïoŋ ō waroh chisŋi. Kynmō u ïei wa ïakmen ïarkhai ki diah u wa ka Pynhun wa ka Maïa heipor wa daŋ lehkē ki ha *park*. Katwon sñiawhun u u pait ïa ki kamtæ.

Pynbor u ma Kiaŋ u lai bait cha ïuŋ ïoŋ ki da ka Bolero manda mih ki na *park*. Ka sŋi leh daŋ kat u sep wot ko, kat u poi ki ha ïuŋ ïoŋ ki.

Ka bei ki daŋ hei khreh u chet u tu, sñiaw ko ïei wa wan ki, tæ saŋeh ko ïeitæ. Ïachoŋkē ko wa ki tæ tyrwa cha ko ïa ki, taŋwa ū bien ki, deiwa oŋ, wa daŋdep dih wot ki ha *park*.

Pyntipmit u Lamchwa ïa ka Pynhun ha ka bei u tæ dei wa sñiaw sarom ak u kam wa emkām tæ mih u cha lait.

Hadien chibet, da ïamih u ma Kiaŋ, ka Maïa wa ka Pynhun ïow liwan noh tæ oŋ u ïow ma Kiaŋ: "Ileh, u lai noh phi?"

"Ha-o," jubab u ma Kiaŋ ïa ō tæ pteiñ biaŋ u, "smat wan mynstep mo, wa em ki kām wa mut o'u ïaklam wa me."

"To, ma." Jubab u Lamchwa tæ pait u cha ki katwa daŋ lai ki.

Ka Pynhun khyr-uiñ dien ko ïow pait ïa ō chwa u lai tæ ō leh da pait cha ka, tæ da ïa sōhr'khai ki para ki.

Ka Maïa leh khyruiñ ko tæ ïō ko ïei wa sōhr'khai u Lamchwa tæ mut ko ïa ka næ, tæ ka leh kmen i mynsien ko heitæ tæ sōhr'khai ko ïa ō dei wa khrip khmat ïa ō.

Ŋaiñtharu u Lamchwa. Da kulmar khlieh cha ō.

44

Kat hei step, u Lamchwa da li pait khih pait kreh chalōm wa cha thaw stok mō.

Ka Maïa da lai laŋ wa ka Pynhun chapoh chnoŋ. Kwah ka Pynhun u psiah ha man ki thlu ïuŋ ïow kylli jiŋkylli ïa ki tre ïuŋ hei ïatoh wa ki kām *Research* ïoŋ ka.

U Lamchwa da liwan bait u cha ïuŋ toh wa slem u u pyndep kām ha kani ka sŋi. Kat mynstep leh da lai biaŋ u cha lōm daŋ step ïow pait kreh. Kwah hi u u lai chwa cha ïuŋ u ma Kiaŋ taŋ ïow ïoh u pait ka ka Pynhun taŋwa i mynsien khih-hok ïoŋ ō ũ chah ko u slem u u poi cha thawkhih. Kamtæ ũ bna u ïeiwa da lai Shillong ka Pynhun ynne ka sŋi.

Kat hei miet, katwa daŋ khreh thiah u, kynmō u ïa ka tæ da mut u u phōn ïa ka taŋwa daŋ em i sñiaw wit u, tæ dam noh u.

Heitæ i por kieh ka phōn u tæ kmen i mynsien u u ïō dei nambar ka Pynhun tæ klam u jai næ ha phōn toh ũ kwah u u sñiaw ka bei u næ ki diah u.

"Hei!" Klam u Lamchwa ha phōn deiwa tymmoh ïa ka phōn dei sla kti.

Ka leh jubab ko: "Hei!"

Pyn-ar ŋut ki, da ïa suki kam kiwa tēiñ u klam, næ kiwa artatien iyi u oŋ, boi toh lait i ktien i thylliej.

Hadien chibet, oŋ ka Pynhun: "Tæ, ileh suki mi? Klam na-oŋ?"

"Ŋa pathan ïaŋ o ïow klam pho. Pha wa phōn cha ŋa tæ-n'oŋ?" jubab u Lamchwa ïa ka.

"O... wa phōn hi eh o cha me toh wom em u ïoh o'u klam ïa me chwa u lai Shillong o ynne, tæ phōn o me kattæ."

Heitæ khyrŋiat u Lamchwa wei sñiaw u leh kam wa em iwa duŋ ha rupai ïoŋ ō. Syndet syndet dait thah i mynsien, du wa tip u wa da em ko cha jŋai. Han la kamtæ leh, klam u dei sur wa ũ em i sñiaw kamtæ ïa ka, "Hanpaïa la cha Shillong pho kattæ? Kiyi wa li bōh pha?"

"Lai o da ka kari pasenjar næ. Wom kwah o u pynsaja ïa ka Maïa næ ïow ma Kiaŋ kat ïeitæ heh." jubab ko ïa ō.

"Ŋa leh hei bōn ware ki kām wa sahteiñ tæ ũ em u ïoh o'u wan mih cheitu ha kini ki ar-sŋi. Daŋ mut o'u wan mynstep næ toh wa em kām haroh o ïow ma Kiaŋ." Ē daw u Lamchwa.

"To, daw wan biaŋ hi o hadien chibnai, tharai. Lada

smat o'u pyndep kini ki *experiment* ïoŋ ŋa cheini tæ da smat wan hi o, neibhah, hāp leh biaŋ o kijōh ki test cheitu man u bnai, hadōh wa dap snem pura. Seiwi leh, ki jiŋkylli cha ki ïuŋ ki sem cheitu leh ũ pu em u dep o ki. Daŋ 15 ïuŋ heh wadep o; daw emkām hi o ïei ïarap ïoŋ me wa ka Maïa."

Da wiar itæ i sōh ha rupai u mynda sñiaw u ïeiwa oŋ ko, tæ oŋ u ïa ka, "Ïeitæ tæ, lada bien u ma Kiaŋ taŋ u pyllait ïa ŋa, tæ kat cha wa oŋ pho leh u lai bait o."

"Khublei chibōn ïei wasbun mi u ïarap ïa ŋa, ũ ïē dē o, u su kylliaŋ ïa me," oŋ ko ïa ō.

"To... pha, kām ïei tæ leh..." rap ktien pynsmat u Lamchwa ïa ka, taŋwa ũ tip de u kammon u pteiñ ïei klam u, tæ kyoh u dei kyoh.

"Ileh me? Ũ em u chait mi mo?" Kylli ka Pynhun dei sur wa sñiaw teiñsar ïei bynta u.

"Ũ em, doi; tharai, wa da ŋiah ware ka pran o ynne tæ chrai ko ŋa deiwa pynkhai-kyoh ïa ŋa," klam u ïei sakhiat dei danda.

"O... kamtæ sæ!" oŋ ko ïa ō. "Thiah noh dei thaih meitæ, ïow wiar i ŋiah mi." Daŋneh hi itæ i sur teiñsar ïoŋ ka.

"Ha thawthiah hi em o kattæ," oŋ u Lamchwa. "Da mut hi o u thiah noh, tæ wan ka phōn phi."

"To, meitæ, thiah suk mo, tæ phōn wan sæ cha ŋa teiñ-teiñ mo! Ham khāpnap ware" Klam ko ïei tæ i kyntien khatdōh dei wa klam pynjaw heh ïa ō.

Ō leh, dei wa sñiawthōh ïei jiŋmut ko jubab u ïa ka, "To, pha leh thiah suk, daw phōn sakhiat o chimiet chimiet ïow dōh pho u thiah." Rkhai khyrŋaŋ u katwa daŋ klam u ïeitæ.

Ka leh da rkhai ko tæ oŋ ko ïa ō, "Lada phōn mi chimiet chimiet tæ, me leh da dōh thiah mi na-oŋ ?"

"O sakhiat mo! To, ieh dam o'u phōn meitæ mo!" klam kyndeh u ïa ka.

Ka leh da klam kyndeh ïa ō. "Lada dam mi u phōn ŋa, tæ ũ bien de o u klam ïa me!"

"Kamtæ!" jubab u ïa ka, tæ deiwa kwah u pynchrai kyndeh ïa ka, oŋ u, "Lada kamtæ, da lait o na-oŋ u ap ïei sur khroh-syrdup ïoŋ pha!"

Heitæ, ka leh da ak kam wa chrai tæ oŋ ko: "Ka sur ki khroh-syrdup daŋ em kiwa sñiawsuk u ap, wa kyn-oi thiah ki ïa ki. Taŋwa ka sur mi wan la kam ka kyoh ksaw. Taŋ u ap leh da sñiaw taroi saŋ!"

Da wyrŋia ki hei klam kyndeh dei ïa-r'khai wei pynchrai para ki khlem sñiawthōh dc ïei wa lai i por.

Khatdōh, oŋ ka Pynhun, "Ũtoh oŋ mi da ŋiah mi næ? Thiah noh mo. Ïa phōn wan i. *Good Night.*" Klam ko ïci ktien pharcŋ dei wa pynjlān.

U Lamchwa, ũ kwah dē u u kut itæ i ïa klam toh wa dap u dei kmcn katwa daŋ ïaklam ki. Taŋwa i tipchē ïoŋ ō, oŋ ko da palat ka por thiah u, toh wa daŋ hāp khai u daŋstcp. Kamtæ oŋ u ïa ka, "To mcitæ, du wa da ŋiah pho u klam, tæ pha leh thiah suk mo." Sñiawsuk u lch, u klam kyndeh ïa ka.

Bōh u ïa ka phōn tæ pynwan biaŋ u hei kynmō ïei wa daŋdep ïaklam ki kam wa riwaiñ biaŋ ïa ka *tape.* Sñiaw cm jiŋkyrmcn u, mynda pyrkhat bha u ïei rukom klam ïoŋ ka. Laikhmat u dei wa neh i sōhr'kai ha i durkhmat ïoŋ ō.

Ka Pynhun lch, du wa bōh ïa ka phōn hapoh syŋkhien ïoŋ ka, kup ko ïa ka thatkup tæ pyrkhat ko cha u Lamchwa. Chwa u mih ko na ïuŋ u ma Kiaŋ ynne i step, ïō luti ko u ïachem wa ō. Taŋwa ũ em u wan u. Ma ïoh ko deisa, ũ em u kwah ko u lai khlem klam ïa ō, tēinsār ko ïa oŋ pathan u kawa saroŋ næ. Kamtæ, dei wa kwah nadōh mynsien u klam ïa ō, phōn ko cha ō chwa u thiah ko.

Sñiawhun ko wei sñiawkmen ko leh, wa daïoh ko'u ïaklam wa ō. Ka leh pynwan biaŋ ko hei kynmō ko ïei wa da ïaklam ki ynne tæ pyrkhat ko ïei tæ chi slem ne. Kat hei che step, ũ kynmō de ko katwon waje wa laikhmat ko.

45

Ki sŋi ki taïaw da lai ki khlem sñiawthōh ki, hei ïaleh ki u pyndep jar i kām ki wa man ka sŋi.

Ka Maïa leh da em i jiŋkylla hei rukom klam ko ïow Lamchwa taŋwa ō wan ũ em u bna u ki.

Ha kawi ka sŋi, katwa daŋ choŋ ko ha chuki u Menejar ha dukan *hardware* ïoŋ ki, poi u Lamchwa heitæ. Ka da ïēiñ nei wa choŋ deiwa oŋ ïa ō u choŋ hei thaw ïoŋ ka, taŋwa ō wan, hei wa jhan u u pyndep ïei kām da klam kat ïei kām wot, tæ da mih neitæ.

Silet ko wa smat mih u, toh wa daŋ kwah ko'u choŋ chōh u heitæ ïoh ko'u klam u parom ïa ō. I sñiaw ïoŋ ka ïa ō dadap dei warom wei maïa wapura. Kamtæ, kwah ko u pynche ki ha ō, taŋwa ũ ïoh lad ko. Kamtæ, kun ko ha mynsien ïoŋ ka ïēini waroh.

Bōnsien kwah ko u phōn ïa ō. Taŋwa, em i sñiaw wit ko ha mynsien, tæ dam ko. Ha kawi ka sŋi, deiwa pynchlōr ïei mynsien phōn ko ïa ō.

U Lamchwa daŋ heipor wa su noŋ ïa ki wakreh rap u ïa ka phōn tæ oŋ ka ïa ō, "Ei... daw wan mi cha ïuŋ na-oŋ, chwa u liwan mi?"

Ō leh dei wa sñiaw wit hei pyrdi i kām, jubab u,

"Daw pait o sæ, lada smat dep kām o neini. Ileh? Emkām?"

"Ũ em... " jubab ka Maïa dei pynjlan ïei klam, "wa... kwah heh o'u kylli."

"To meitæ, bōh chwa o mo, wa da jhan o u pyndep ïei kām heini." Dep u, u klam, pyndam wot u ka phōn.

Ka Maïa dei pisa mynsien choŋ pyrkhat ko heitæ chislem næ. Kynmō ko ïa kitu ki por wa jia ha ïuŋ ka Lana tæ sñiaw sarom ko wow kynmō ïei wa muaid kyiad ko hadōh wa duk u Lamchwa u rah ka deirah ïabor. Wom ïe ko leh u mutdur kammon u jia ïa ka, lada ũ em u Lamchwa heitæ i por. Tip boi da dōh ko ïei jiŋloŋ sati ko leh, ũ ïe u oŋ.
Kynmō biaŋ ko ïa kitu ki por wa pyllait u ïa ka na ki tyrsim u Rokki tæ wan biaŋ itæ i sñiaw maïa ko ïa ō. Thraŋ bha i mynsien ko u khana ïa ō ïei sñiaw i ïoŋ ka taŋwa ũ nōd ko. Kamtæ, kun ko ïei maïa ïoŋ ka hadōh wa sñiaw ko la kam wow chlai i rupai ïoŋ ka.

46

Ha katæ ka miet wa phōn ka Pynhun ïow Lamchwa, ō daŋ ha thawthiah, wa pisa laŋa u toh wa khai biaŋ ka rih u. Kamtæ, dadih dawai rih u tæ mut u u thiah leh ũ em u laikhmat u toh wa kjut sei khlieh u leh. Toh ũ em u kwah u u khana ïa ka, wa chitom u næ tæ, klam u ïa ka kām u wa da baŋ thiah bha tæ smat bōh u ka phōn dei wa oŋ ïa ka wa daw phōn u ïa ka mynstep.

47

Kitæ ki ar sŋi, lai kreh u Lamchwa dei wa sñiaw chitom i doh i pran u. Ha ka janmiet sŋi wa lē, poi u ha ïuŋ u ma Kiaŋ deiwa mut u ē ki poisa bai mō tæ chem u da ka Pynhun ha kamra chet. Kyndeh i mynsien u du wa ïō u ïei dien ïoŋ ka katwa daŋ tu cha ko.

Sñiaw ko ïei wa em bru tæ khyr-uiñ ko.

"Ari! Da me mo!" klam khyrŋiat ko u ïō da ō hadōh wa hāp wa ka siaŋcha wa ksoh ko ha kti.

Ō leh dei sōhrkhai lai u hajan ïoŋ ka tæ jiēd u ïa ka siaŋcha wa hāp ha madan.

"Ileh khyrŋiat pho? Ïō la kām kawa ïōh tdoŋ pseiñ?" Kylli u ïa ka katwa daŋ chim ko ïa ka siaŋcha na ki kti ïoŋ ō.

"Wom poi pyrkhat o'u ïō da me na-oŋ." Jubab ko ïa ō dei dur khmat wa sōhrkhai. Taŋwa hapoh mynsien wan klam ko: *"Wa da thraŋ ware o u pait ïa me tæ kyndæh i mynsien o dei kmen u ïō ïa me kattæ."*

"To meitæ, ŋa u mih o neini, ïa wit pathan pho manda wan utæ u wa ïō luti pho u wan." Klam danda u ïa ka dei wa ak kam wow lai sakhiat.

Ksoh pynsmat ko ō ha kti u tæ oŋ ko, "Ileh me leh kwah pynjaw saŋ mi ŋa? Choŋ na-oŋ ïow dihcha i!" Tān ko ō hajan ka chuki tæ pynchoŋ ko ō.

Katwa daŋ choŋ u heitæ, pait u ïei wa pynkhreh chā ko. Kat naŋ pait u ïa ka, naŋ kyndæh i mynsien u. Katwon wa kwah u, u khana ïa ka, ïei sñiaw i ïoŋ ō, taŋwa, ũ nōd u. Kamtæ, choŋ u heitæ kam u wa dōh lyer.

Katwa daŋ dihcha ki, wan u ma Kiaŋ tæ theh cha laŋ ka Pynhun ïa ō. Ïa parom kām ki ō wow Lamchwa katwa ka Pynhun naŋ pait cha ki.

Manda dep ki u ïa dihcha tæ ē u Lamchwa ka poisa bai mō ha u ma Kiaŋ.

Katwa daŋ mut u ma Kiaŋ u psiah cha kamra thiah, oŋ ka Pynhun ïa ō, "O ma, pyllait ō u Lamchwa mynstep mo, ïow lai u cha lōm wa ŋa."

Manda dep ky'i u ma Kiaŋ ïa ka, pait u Lamchwa cha ka, tæ oŋ u ïa ka deiwa sōhrkhai khyrŋaŋ, "Kammon pyn ky'i chwa pho ïow ma, ha wa taŋ ŋa leh ũ pu em u ky'i ïa pha?"

"Ladym bien mi u lai tæ oŋ na-oŋ, ïow khut o da kiwi." Ka leh klam ko dei sōhrkhai ïa ō.

"Ileh u dam o'u bien doi, hawa kat pha saŋ u khut?"

jubab u Lamchwa ïa ka. "Ŋa u lai chwa o cha dukan kattæ mo, wa phah wan ka Maïa ŋa. Tæ, ïachem wan i mynstep, mo!"

"To, wan daŋ 8 waje i step mo! Ïow smat dep kām o," oŋ ko ïa ō katwa daŋlai u.

Ō leh khyruiñ u cha ka tæ jubab u, "To, Memsāb!" Rkhai khyrŋaŋ u tæ mih pynsmat u neitæ.

48

U Lamchwa naŋ kāp hakhmat hakhmat deiwa kēiñ ki tiar ka Pynhun, katwa ka wan naŋ bōd nadien nadien ïoŋ ō. Da pyndep ka Pynhun ïei kām ïoŋ ka ynne ka sŋi ha Wah Um-blōh. Kattæ, daŋ ku ki ïow Riat Mōjem ïow poi ki cha ka surok wa bōh kari ki.

Mynda poi ha pyrdi riat, ka ũ hoi de itæ i sñiaw ŋiah itæ i lāi kjat tæ oŋ ko ïa ō, "To, næ, choŋ ŋiah chwa i heini ha tre dēiñ."

Saŋeh u u kap heitæ tæ khyruiñ u cha ka. Ïō u wa da sō kyr-aŋ i ŋāp ko weiwa da mih chit ko. Sōhrkhai u ïa ka tæ pait heh u cha ka katwa daŋ choŋ ko ha tre dēiñ deiwa pynhiar mynsien ïoŋ heh. Ō leh da choŋ mar pyrchah ïoŋ ka.

"Ileh rkhai mi?" kylli ko ïa ō mynda rap wiar itæ i ŋiah ko.

Klam danda u ïa ka deiwa oŋ, "Wa ïō o kat tynne i dur pho tæ la kam u tŋō."

Heitæ chim ko dow mō khian na madan tæ panaŋ ko ha khlieh u. Ō leh ak u kam wa kjut tæ tba u cha khlieh u heiwa toh utæ u mō.

"Pha tæ... ïāmrem saŋ pho mo!" oŋ u ïa ka. "Klam kyndæh o leh, chrai sakhiat pho."

"Tip hi o wa klam kyndæh mi tæ ŋa leh dat kyndæh o na-oŋ." Jubab ko ïa ō. "Lada chrai sakhiat o tæ, dow tai u mō heh n'oŋ u tyndaŋ o ha khlieh mi!" Klam ko dei sōhrkhai.

"Taŋ u rah ũ ïō ïe, tæ kōp pho u tyndaŋ ŋa da'u tai u mō? Dieh rah tæ tyndaŋ na-oŋ!" Klam kōp u ïa ka.

"Pait mo! Ham mut wa tlot bor o ne! Ïa rah pathan o da me tæ panaŋ o me cha wah!"

Kamtæ lai ka por hei klam danda klam kē ki, deiwa ïa rkhai ïa kmen. Pyn-ar ŋut ki, kwah ki, u ïa khlai ïei sñiaw ïoŋ ki uwi ïa kawi, taŋwa ũ sñiaw tip sap ki kammon u sdaŋ. Ha mynsien ki da tip ki wa em hi i sñiaw ki.

U Lamchwa leh ũ sñiaw tipsap u kammon u tyrwa ïei maïa ïoŋ ō ïa ka, wei wa sñiaw tēiñ haroh u boi kynteit ko ō.

Ka Pynhun leh sñiaw sarom ko kam ka kynthai u tyrwa da ka. Kwah bha ko u ïajan wei mynsien u, kwah ko leh u tip u chaphaŋ ïoŋ ka, ïow sñiaw jan u cha ka. Kamtæ, khana ko ïa ō chaphaŋ ïoŋ ka.

"Da jōh poi mi cha thaiñ ïoŋ i cheitai cha Kmawan?" Kylli ko ïa ō kam wa waiphaŋ ïei wa mut ko u oŋ.

"O-hoh." Jubab u. "Lai luti hi o chisien cheitu, por

wa lai kē i cha Jakrem wa em ka umchit, taŋwa cha Kmawan tæ ũ em u poi i."

"Chwa u poi phi ha Jakrem, em ka chnoŋ Poŋkuŋ pyn harōd surok, lada psiah phi chapoh surok chnoŋ Poŋkuŋ, lait phi na Poŋkuŋ tæ da poi wot ha Kmawan."

"Wom pu em u ïa tipmit i na-oŋ, meitæ da psiah bait i sæ. Daŋ wow ïoh u phah chet ja ha pha ïow lait u soŋ ja na ïuŋ," oŋ u Lamchwa ïa ka dei sōhrkhai.

Ka leh sōhrkhai ko, tæ oŋ ko, "Cha i tæ, ũ em mōïoŋ kam cheini. Im ki bru ha ka rep hi wot. U pa ïoŋ ŋa leh u wa rep. Ka bei khlad ko hei por wa daŋ 11 snem o, ka leh ïap ko nei kjut hi. Kat heitæ i por, ŋa da lai skur o cha Sawsymper, pyn hajan chnoŋ i. U pa bait wa pynheh pynsan ŋa, wa pynlai skur ïa ŋa. Ha ka snem wa *join* MSc o, khlad syndet u pa hadien wa ïoh kjut u. Ki doctor leh oŋ ki ũ ïe dē ki u sumar ïa ō. Embhah wa ïoh chuti puja i heipor wa kjut u tæ ïoh o'u lum u laŋ ō, hadōh ka sŋi wa lai u. I leh, sah i du arŋut don hi cha chnoŋ."

Rap ktien u Lamchwa, "Ileh, ũ em wa ha ïuŋ ha sem phi mo?"

"Ka bei wow pa ũ toh ki trē chnoŋ neitu. Wa wan mylla ki cha Kmawan tæ choŋ chnoŋ noh ki heitæ.

Ki, i tre ïoŋ ki toh na Mawraŋlaŋ. Daŋ em hi ki ma ki kha cheitæ taŋwa cheiwon u ïē ki u rap kat cheitæ. Seiwi leh, wa dōh ki pli, tæ cheiwon u ïoh ki u wan pait ïa i man ki por. I heh, wa daŋ rap lai cha ki."

"O..." oŋ u Lamchwa, dei wa sñiaw wyr-ai ïa ka katwa daŋ ap u ïei khana ko. Sñiaw u naŋjōr itæ i maïa u ïa ka, kat naŋtip u chaphaŋ ïoŋ ka.

Ka Pynhun naŋpteiñ ko, "Khyndē sŋi khyndē ïaw, choŋ o wa ō khlem mih na ïuŋ. Wa em hi eh ki lok parachnoŋ o, kiwa pynïohlok wa ŋa heitæ i por. Em hi ki paralok u pa wa wan pait ïa ō, chibet chipor. Taŋwa, chwa u khlad u neini na pyrthai, khana u ïa ŋa wa thraŋ bha u ïow pyndep o ïei puræ ïoŋ ŋa hadōh wa kut. Da em leh ka poisa wa da bōh bhah u ïa ŋa ha *bank* ïow pynemkām o. Neitæ i daw, lait o u thōh kreh katwa daŋ puræ o."

"Hadien wa ïap u pa, sñiaw la-ŋam saŋ o. Wan hi ki ma wa ki kha, khut ki ŋa u sah wa ki, taŋwa ũ kwah o u pynsep-ai ïei kwah u pa. Kamtæ, raikut o wow pyndep bait ïei puræ o, ïow pynhun ïei wa thraŋ u pa. Wa em ka Maïa tæ ïoh lok o cha Shilloŋ. Ka wa ŋa da ïatipmit i nadōh wa sdaŋ i u lai klas ha Shilloŋ. Wa tip o'u klam pnar leh toh na ka; ka toh, ka paralok wa maïa tam o. Sñiaw o ïa ka kam ka païu hi wot."

"*Ŋa leh kamjōh hi.*" oŋ u Lamchwa ha mynsien u.

Pait ka Pynhun cha ō tæ kylli ko, "Em wa oŋ mi?"

"Ũ em," jubab u Lamchwa. "I tæ... da ïō hi pho ïa ka ïuŋ ka sem i, toh dep wan pho chisien. Ŋa tæ, kwah o sa'u pass bha ki diah o, ïow hoi bru ki mynried. Ụ Marbōd tæ da jan ïoh khih u, ka Salan leh, sa'u lai puræ nos ko tæ, da hoi hi ko."

"Sñiawsuk o'u tip ïeitæ, ïeibhah ïoŋ phi tæ, da bōn hi wa tip o, neiwa khana u ma Kiaŋ ïa ŋa."

"Da oŋ u ïa pha ma-ai, wa da beh ka kurim o ŋa?" oŋ u ïeitæ deirkhai, tæ sñiawthōh hi ka Pynhun wa klam kyndæh u næ, tæ rkhai laŋ ko wa ō.

Hadien neitæ, oŋ u Lamchwa ïa ka, "Ei, oŋ ka bei u khut bam ja pha, chwa wow lai Shilloŋ pho. Tæ ham dam u wan mynstep mo. Seiwi leh, kwah ka doŋ u wan kē pho."

Pait ka Pynhun cha ō tæ oŋ ko, "Lada bien mi u lithōh-libōh ŋa, tæ bien hi o."

"Pha ïeitæ tæ da sñiawthōh hi o na-oŋ. Ladym bien pho u choŋ ha ka baik, tæ dei bah leh bien bait o."

"Ïō hi o, u ïē mi u bah la kat ŋa!" oŋ ko ïa ō.

"Kwah pho u tes kattæ? Kam pha tæ chilliaŋ kti u rah leh ũ dap o!" Klam kop u ïa ka.

"To ieh, ũ boi tes ai to, da ïō hi o, i bor mi la kat u t'khu, pi pi ïa lai noh i, wa da sep ka sŋi."

"Ari! Sakhiat! Ileh smat saŋ ko u sep ynne?" Klam khyrŋiat u Lamchwa deiwa ïēiñ khyrŋaŋ tæ chim ki tiar ïow lai.

Pait heh ka Pynhun cha ō, sñiaw ky'it ko ïeiwa klam u. Ka leh pait ko cha ka sŋi tæ kylli ko, "Ileh smat saŋ pho u sep ynne?"

49

Katwa daŋ pynlai kari u, pait pait u cha ka, tæ ïō u kam wa bōn pyrkhat ko. Mut mut u, u khana ïa ka, ïei sñiaw ïoŋ ō, taŋwa sahkut ki ha rupai u.

Ka leh, pait siar ko cha ō tæ chynna ko ïei wa pisa mynsien u. Da sñiawthōh ko leh wa chem jiŋeh u u khlai ïei sñiaw u ha ka.

Kamtæ, deiwa mut u pynjem ïa ō, oŋ ko ïa ō, "Lamchwa, ileh kwah ka bei mi u li bam ja o cha ïoŋphi, næ?"

"Wa kwah ko u tipmit bha ïa pha na-oŋ. Seiwi leh, ka, wa ka doŋ, ïōsuk bha ki pha." Jubab u Lamchwa.

"Tæ...phi wan ?" Kylli ko ïa ō dei wa pait cha ō.

Sō u Lamchwa la hiam næ, manda kylli ko kamtæ. *"Heini tæ da tne ko ŋa, kammon u jubab o ïa ka?"* Klam u ha mynsien u.

Kylli ko ïa ō: "Ileh, ũ jubab mi? Mo... "

"Pynhun..." smat u u jubab chwa u pynkut ko taŋwa sahkut biaŋ i klam u heitæ. Klam biaŋ u hapoh mynsien u: *"Lada oŋ o ïa pha, wa pyrkhat o sa du ïa pha nadōh wa khai thiah o hadōh wa lai khmat o i miet, kammon u pyrkhat pho ïa ŋa? U pdiaŋ pho mo*

kam ïa ŋa u wa biej wa them? Cheiwon u ïaryŋkat wei kyrdan ïoŋ pha?"

"Tæ, oŋ wot na-oŋ, iyi wa mut mi u klam. Lada ïō kynchiñ mi ŋa leh, oŋ, ham tēiñ, ũ dait o me." Oŋ ka ïa ō dei wa sōhrkhai.

Saŋeh syndet u ka kari heitæ tæ pait u cha ka. Ka Pynhun da sdaŋ ko u tēiñ boi da chrai sakhiat u ïa ka næ. Neh i ïapait ki uwi ïa kawi markhmat chipor.

"Pynhun..." klam u dei sur wa jem. "Lada oŋ o ïa pha wa ïōsuk o pha da kut, u ŋait pho? Lada oŋ o ïa pha wadap i mynsien o deikmen, hawa em o wa pha, ŋait hi pho? Lada oŋ o leh wa kwah o'u emlaŋ chirup wa pha ïanom rta, u ŋait pho? oŋ mot..."

Ka Pynhun da sñiaw kmen u ap ïei wa klam u, chim ko ïa ka kti ïoŋ ō ha ki kti ïoŋ ka tæ klam ko: "Ha-o, ŋait hi o, da chynna hi o, ïei mynsien mi, hawa pait o ïa ki khmat ïoŋ me. Ŋait skhem o nadōh mynsien, wa me ũ ïe mi u thok u chukor ïa ŋa næ ïeiyi ïeiyi leh. Kamwa sñiaw mi ïa ŋa, ha ŋa leh sñiaw o kamjōh."

"Pynhun... ũ ïē dē o'u batai, katwon wa sñiawkmen-sñiawhun o, wa oŋ pho ïa ŋa kamtæ. Wiar lut i duna i tymbuiñ o hawa sñiaw o ïei kyntien ïoŋpha. Oŋ mot ïa ŋa, ũ toh na oŋ ha ïemphō ini?"

Heitæ, bōh ka Pynhun ïa ka kti ïoŋ ka ha tũpha ïoŋ ō tæ dem ko i khlieh ha rupai u. Ō leh da kdup u ïa ka dei wa r'ŋip ki khmat, deiwa mut wa lada toh sakhiat ha ïemphō ini, tæ ũ kwah de u u khyrŋiat thiah.

Neh ki kamtæ chislem næ khlem bna ïa ki kari wa lai cha surok næ ïa ki kattu katni ki draibar wa siaw ïa ki.

Hadien chipor, khai khlieh ka Pynhun tæ oŋ ko ïa ō. "Pi ynlai i, ïa awri pathan u ma Kiaŋ wa slem i."

50

Ka Maïa em ko ha kamra chet. Daŋ itu wot ih i ja i jhur ko.

"Ileh slem ki u wan ma-ai?" Kylli ko pyn ïa ka samen samen. Ha mynsien ko, dathraŋ bha ko'u ïachem wow Lamchwa.

Dep thoh ko kawi ka chithi khynrō ka wow mut ko u ē ha ō myntu. Sōhrkhai ko samen samen hawa kynmō ko ïei wa thoh ko heitæ. Tēiñsar ko leh boi ũ bien u Lamchwa u pdiaŋ ïa ka. *"Tip... kammon u pyrkhat u ïa ŋa ma-ai?"* Kylli ko ha mynsien.

Sñiaw ko ïei wa wan ka kari tæ lai pait ko ha jiŋkhaŋyit. Duŋ syndet u khnam ha nōd ïoŋ ka, manda ïō ko wa ïalai ka Pynhun wow Lamchwa dei ïa ksoh kti wei ïarkhai khyrŋaŋ kam ki wa ïajan bha.

Ban ko ïei rupai ïoŋ ka da ka kti timun ïoŋ ka tæ ran ko chadien. Heitæ i por, dōm ka pyrthai ïa ka, la kam wa kah ki lyoh wa ïoŋ ïei bneiñ. Womïe dē ko u kun ïei umkhmat ïoŋ ka, kiwa kai la kam ka wah, na waroh arliaŋ ki khmat ïoŋ ka.

Khyrŋiat ko mynda sñiaw ko ïei kich i kāp ïoŋ ki ha rana tæ ku pynsmat ko cha kamra ïoŋ ka chaneiñ tæ khaŋ dwar wot ko. Li choŋ ko ha thawthiah tæ

ïām ko.

Klam ko ha mynsien, "*Kopsar, ū tǫh hi u bhah ïǫŋ ŋa. A Blai! Da pynchitom mi ŋa ïei wa leh saroŋ o ha kini ki por wa dadep. A ka ru ka Pynhun, embhah cha pha. To, kam ka paralok ïoŋpha, ŋa kmen o nei bynta ïoŋpha toh wa pynïachem u Blai ïa pha wow Lamchwa.*"

Sai ko ïa ka chithi wa mut ko'u ē ïa ō, tæ pynjæt ko ka, tæ dep ko u li noh ha painkhana, theh um wot ko. ηiam ko ki umkhmat ko da i tana tæ pait ko ha ka ïit. Ïō ko wa da sō ki khmat ko, sait ko ki da ka um tæ ηiam biaŋ ko ki da i tana ïoŋ ka.

51

Ka Pynhun wow Lamchwa daŋ ïa dihcha ki kat wow psiah biaŋ ka Maïa ha kamra chet. Mar ïa psiah ko, da ïapait ki cha ka.

Ka leh dei wa murieh ïei sñiaw ïoŋ ka, oŋ ko ïa ki, "Ũ sñiaw o taŋ wa wan phi leh! Tæ, kammon i kām ïoŋpha ynne, Pynhun? Lai bait hi na oŋ?"

"Lai bait hi syndoi, wa slem i'u wan ïuŋ toh wa khlaiñ i cha lōm na-oŋ!" Jubab ka Pynhun ïa ka.

"Kopsar, ïarwai ïachād phi chalōm, yndæ? La kam ki aktor aktres Hindi!" Klam pharchi ka Maïa ïa ka.

Ka Pynhun da sōhrkhai, katwa u Lamchwa wan da sō latraŋ næ i ŋāp u tæ dem u chapoh.

"Ma ïō pho ïei miat ki thaw ki bhaw, ka mariaŋ tæ da pha leh, ũ dam de pho u chād," oŋ ka Pynhun ïa ka. "Taŋwa da sdaŋ ki u tih mōïoŋ ha Lōm Mōjem, tæ, ũ slem de da sih dur ka thaw cheitu leh."

"U pa tæ da sdaŋ u u thuŋ dēiñ ha kitu ki lōm wa da dep tih mō u. Weiwa da bōn hi ki dēiñ wa da dep thuŋ leh. Chiphaw snem neini tæ da chynna hi wa da em biaŋ ki khlō cheitu." Oŋ ka Maïa ïa ka.

"Sñiawsuk wa em kam phi kiwa su kylliaŋ cha ka

bei ram-aw. Lam kamtæ tæ, ũ slem dē u kylla ri chyiap kani ka thaw cheini." Klam ka Pynhun dei wa ïēiñ khyrŋaŋ tæ pynlaŋ ko ki khuri cha ïoŋ ka wa ka ïoŋ u Lamchwa.

Ïēiñ u Lamchwa tæ oŋ u ïa ki, "Ŋa u lai noh o mo, wa da miet o itæ."

"Tæ, liwan manda dep u bam ja na-oŋ." oŋ ka Maïa ïa ō, ka Pynhun leh da ē siknal ïa ō da ki khmat wow choŋ chwa u.

"Ieh, ũ boi myntu, daŋ hap li ē bai phniaŋ bai luti o ïa kitu ki trok ki wow lai Kohati chibet. Tæ, mo meitæ, thiah suk." Dep u u klam ïeitæ, mih wot u.

Mynda palat u Lamchwa na dwar, tæ oŋ ka Maïa ïa ka Pynhun, "Ïa ka yi oŋ u 'thiah suk' næ? Ïa pha mo, ïa ŋa mo?"
"Ïa pyn-ar ŋut i hi na-oŋ." Jubab ka Pynhun dei wa sōhrkhai. Sñiawthōh hi ko wa siat pharchi ka Maïa ïa ka.

52

Ha katæ ka mēt, katwa daŋ thiah ki ha thawthiah khana ka Pynhun ïa ka Maïa ïei wa jia ynne ha pyrdi u Lamchwa wa ka. Ka Maïa, han lada daŋ em itæ i sahnōd ko leh, ïaleh ko u pynïō ïei kmen ïoŋ ka nei bynta ka paralok.

Oŋ ko ïa ka, "Ŋa te, ũ chah o mo, u rah pho ō neini. Ki yi wan u ïarap ïow pa cheini?"

"To, pha leh, ũ boi batai, dow ïoŋ ŋa tæ leh o katwa ŋait o na-oŋ!" Klam pynjaw ka Pynhun ïa ka Maïa. "Mo, u pynbia i ō wa pha mo, ïow sah neh u wa pha."

Hadien chibet tæ oŋ ko, "To doi, klam kyndæh o ïa pha, ŋa leh sñiawthōh hi o ïeitæ. Seiwi leh, ŋa ka kynthai sahwiar, ka wom em bei, em pa dē; ka wom em païu para. Cheiwon u rah o ō? Chirup wa ō hi na-oŋ u sah o. Tæ da ïoh bait i'u ïachem man ki por ïow neh i maïa lok wa ŋa wa pha chi r'ta."

Ïa suki ki chipor la jār i pyrkhat. Khatdōh, oŋ ka Maïa ïa ka, "Tip pho, mynchwa, da mut hi u pa u pynbia ïa ŋa wa ō, taŋwa ũ bien o."

"Embhah cha ŋa na-oŋ, wom bien pho!" Jubab ka Pynhun. Heitæ ïa rkhai ki pyn-ar ŋut ki.

Ka Maïa wei rkhai wei mih umkhmat da dem hapoh tæ tymmoh ko ïei khlich da ka thad kup. Heitæ da ïa suki ki kiaw ne deiwa her jār jer i pyrkhaṭ.

53

U Lamchwa daŋ choŋ u harōd tpai, ō wa ka bei u, ki diah u pyn-ar da thiah ki. U Marbōd daŋ wan chuti u la ar sŋi. Da dep u ïa ka eksam *Chartered Accountant* tæ da em leh kiwa khut kreh ïa ō ha Shilloŋ.

Ka Salan leh daŋ wan Shillong ko ynne wa lai su bai puræ nos ko ha Nazareth Hospital. Hadien chi taïaw, da hap li sah noh ko cha Shillong ïow sdaŋ ko ïei puræ nos.

Khana u Lamchwa ïa ka bei u wa da´ïa maïa u wa ka Pynhun.

Ka bei u daŋbiah pathi-kwai ko ïa ō tæ mynda dep ko u e ïa ō tæ oŋ ko, "Da jia hi kam wa mut o, nadōh katu ka miet wa kbai mi ïei pyrtuit ko ha ïemphō mi leh, da sñiawthōh hi o wa em jiŋmut mi ïa ka. To, iyi de u ïoh o'u oŋ, hawa da ïa monlaŋ hi phi, ŋa kam ka bei mi, u kyrkhu khyrdoh o ïa phi ïow neh i maïa phi hadōh wa kut ka sŋi ka rata phi. U pa phi leh, ŋait o, na saŋia u kyrkhu u ïa phi. Ini heh wa kwah o, wa u ïapoi phi dei wa smai chwa phi hakhmat ka duwan dupat, hakhmat u Blai u bru khnaŋ wow neh i burom ka ïuŋ ka sem."

"Khublei chibōn bei, wa pdiaŋ pho ïa i; ŋa leh, kular o u pynhun ïei wa kwah pho." Jubab u Lamchwa ïa

ka.

"Ileh u oŋ mi khublei?" Oŋ ka bei u ïa ō, "da toh hi i por wow thōh bru mi. Me wa slem pathan mi u thōh; pait ki lok para-rta mi du kiwa da lē sō ŋut ki khon bait! U Dame pathan la ynru ŋut!" Klam ka bei u dei wa sōhrkhai khyrŋaŋ.

"Sñiaw ïei klam pho bei tæ kam ka wajhan heh u ïoh ksu! Kammon u ieh o ïa pha wa ki diah o?"

"Tip hi o khon ïei tæ waroh. Ŋa sñiawŋōh o ïow Blai wa ïoh o u khon kam me. U ŋōh Blai o leh·ïow ïoh phi ki khon kiwa ŋaitsneiñ kiwa kitkhia kam me."

Hadien neitæ, kylli ka bei u ïa ō, "Da oŋ mi ïa ka na-oŋ ïow wan bam ja ko cheini mynstep? Ehe, toh u oŋ noh o 'ki pyrsa' næ, yndæ?"

Ïarkhai ki pyn-ar ŋut heitæ. "Ha-o, bei. Tæ ka syiar leh dep phah bōh o wa dep ē poisa o leh ha ka koŋ Lytiŋ; phah chim wan da u Marbōd næ da ka Salan kat kiwa lait mynstep."

"To, khon." Oŋ ka bei u. Ïachoŋ ki suki ne chibet chipor tæ oŋ ka bei u ïa ō: "Ïō mi khon, ũ em u khana o ïa me ini. Daŋ kini ki bnai wa da dep, hadien wa pyllait mi ïa ka Maïa na u Rokki, wan psiah kē u ma Kiaŋ ha ïuŋ i chisien, hei por wa wan emkam u cheini i chnoŋ i. Em, ŋa hi eh samen ha

ïuŋ. Katwa daŋ ïa dih cha laŋ i, ïa parom khyrŋaŋ i. Heitæ tyrwa u ïa ŋa wow pynbia ïa me wa ka Maïa. Khyrŋiat o heitæ i por kam cheiwon, sñiaw burom saŋ o ïa ō wa khēiñ u me u wa ïatoh kyrdan wa ka Maïa. Hei kmen ware o, da mut o u ky'i ïa ō heitæ i por, taŋwa, ũ nōd o u ky'i khlem pan jiŋmut na me. Kamtæ, oŋ o ïa ō ieh ïow oŋ wan o ka rai manda ïoh o'u ïaklam wa me. Ō leh, oŋ u ïa ŋa wa ũ pu em u jhan u, toh wa daŋ puræ ka Maïa."

U Lamchwa, pait heh u cha ka bei u deiwa ïō phylla.

Pteiñ ka bei u u klam, "Da mut hi o, u khana ïa me daŋ ha kitæ ki por, taŋwa da chýnna o wa em jiŋmut mi ïa ka Pynhun. Kamtæ, ũ kwah o'u pynwit ïei sñiaw i ïoŋ me. Kattæ wan sñiaw o, wa u Blai hi wa khaŋ ïa ŋa u ky'i ïow ma Kiaŋ heitæ i por."

Oŋ wan u Lamchwa, "Biaŋ hi, wom em u khana phi ïa ŋa. Wa ha ŋa hi samen, sñiaw o ïa ka Maïa kam ka diah ïoŋ ŋa hi. Kamwa burom o ïow ma Kiaŋ, ïa ka leh kamjōh. Wọm jōh em hi u mutdur o ïa ka deiwi tawan."

Ïa suki ki chipor ne tæ oŋ ka bei u ïa ō dei wa ïēiñ, "Ŋa u lai thiah noh o kattæ. Me wan?"

"Ŋa daŋ em i jiŋkheiñ wow leh o chibet, dep itæ tæ thiah wot o. Thiah suk mo bei." oŋ u ïa ka.

Ka leh oŋ ko, "To, me leh thiah suk khon." Lai wot ka bei u.

Ō leh da ïēin u neitæ tæ li choŋ u ha chyŋkōh.

54

Khai u Lamchwa daŋstep tæ li beh u cha wa khih wa kreh dei wa jhan u u sep ka sŋi. Ka Maïa da lai Shillong ko ïow ïachem wow *Sir* ïoŋ ka ha University, wei oŋ ko leh daw sah ko chi taïaw waɽoh nei daw wa daw leh *'Practical'* ko ha *University*. Kamtæ, ka Pynhun choŋ ko ha ïuŋ waroh chi sŋi. Mut ko u pyndep ïei jiŋthoh ïoŋ ka hei ïatoh wei Research ïoŋ ka, taŋwa her i jiŋmut ko cha u Lamchwa bait. Kamtæ, hei por chiteiñ sŋi, phōn ko cha ka Salan ïow wan pynïohlok wa ka ha ïuŋ u ma Kiaŋ. Oŋ wan ka Salan ïa ka, "Wan cheini na oŋ, ïow ïah uiñ kē o pha ha chnoŋ ïoŋ i."

"Ũ sñiaw tipsap o doi u wan samen cheitu. Taŋ i thaw ku kari hiar kari leh ũ tip o." Oŋ ka Pynhun ïa ka.

"Ïaŋ meitæ, ïow phōn o cha utu u draibar wa kamai cheini ïow lithōh u pha na ïuŋ u ma Kiaŋ mo. Ŋa daŋ ïarap kām o wa ka bei kattæ, tæ ũ tanar o u lithōh pha." Oŋ ka Salan.

"To meitæ." Jubab ka Pynhun tæ bōh phōn wot ko.

55

Ha katæ ka janmiet, choŋchit bha ka ïuŋ u Lamchwa. Waroh waroh ki ïaleh ki u pynbiaŋ pyntoh ïa ka Pynhun. Ka Pynhun leh sñiaw ko la kam ha ïuŋ ha sem ïoŋ ka hi manda ïō ko ïei wa maïa burom ka bei wa ki diah u Lamchwa ïa ka."

Da dep oŋ u Lamchwa ïa ki diah u chwa u lai kreh u ynne i step wa daw wan bam ja ka Pynhun chibet tæ ïow khut ki ka leh 'ki koŋ' næ. Ki leh sñiawkmen ki u tip ïei tæ, tæ phōh i khmat i khmut ki deisōhrkhai iwa nadōh mynsien.

Oŋ ka Salan ïa ō, "Ari sanpun, ŋa da slem kwah koŋ o, taŋ ũ nōd o'u oŋ ïa me."

"A doŋ, kammon u tip o u pyrkhat cheitæ katwa daŋ pyrkhat o ïei bhah ïoŋpha wow Marbōd? Kattu da ïa chkæh hi phi, tæ, da sñiaw stiñ hi o. Pha leh chi dep pho ïei puræ nos tæ da ïoh khih hi pho heitu. U Marbōd leh su li join kreh noh u, tæ katwon sñiaw ŋōh o ïow Blai wa kyrkhu u ïa i. Lada chim U ïa ŋa kattæ leh da hun o." Pait u cha ki pynar ŋut tæ kduŋ u ki.

"Ham oŋ kamtæ, Sanpun." Oŋ u Marbōd, "dadep U U chim ïow pa i na i, ũ kwah i u dōh sa ïa me leh." Ō wa ka Salan heitæ da sōhïām.

Dap i khmat u Lamchwa dei umkhmat wa da kmen wara u nei bynta wa da ïahoi bru ki diah u kattu. Pait u cha jroŋ kam wa kynmō u ïow pa ki.

Poi ka bei ki heitæ, tæ ïō ko ïa ki kiwa ïakduŋ pynlē. Sñiawhun sñiawkmen ko u pait wa ïa maïa ki chipaïu. Oŋ wot ko, "Daŋ em thaw hi sa ïa ŋa leh heitu ma ai?"

Waroh ki da pait cha ka bei tæ ïarkhai ki dei kmen. Da ïa pyllaït ki na wa ïakduŋ, tæ oŋ u Lamchwa, "Ŋa u lai noh o mo, wa da slem o itæ."

Waroh ki oŋ ki ïa ō, "To."

56

Kattæ, daŋ khana ka Pynhun ïa ki wa kammon jan hap ko ha thlu um por wa li rah um ko wa ka Salan ynne.

"Ŋa daŋ pait bēij o ïa ki sim munia wa daŋ her ha khap ranem, tæ ũ em u ïō o ïei wa tlær ka luti. Toh ïōh o heitæ wot i wa tlær tæ syntōid o hadōh poi jan thlu um!"

"To, embhah hi pho u syntōid. I cheini ũ em *park* i tæ, lamjia kamtæ leh ũ ïoh hi pho syndoi u sýntōid." Klam danda u Lamchwa ïa ka.

Waroh ki da ïarkhai ïei tæ wa klam chutia u Lamchwa.

Wom pu em u slem wa daŋ dep wot ki u bamja tæ daŋ ïachoŋ kē ki ha chyŋkōh. Kat u poi ko ha chnoŋ ïoŋ ki ynne, da dep kām ka Salan. Sah su rah um eh ko. Dep ko u ïarah um wa ka Salan, da ïah uiñkē ka Salan ka chapoh chnoŋ.

Ïaroh ka Pynhun ïei wa ïōsuk ki thaw ha chnoŋ ki. "Katu ka khlō wa em ha neiñ chnoŋ phi kawa ïō khōid saŋ. Ïō suk leh wa daŋ em ki dēiñ wa heh wa ki dōid wa khōid hapoh katu ka khlō."

"Katu tæ toh ka khlō ïoŋ ki kur Khynda." Oŋ ka bei

u Lamchwa, "daŋ im ka tynde ka Sŋur ·Khynda tæ jōḥ lai thōh tit, khait syut, khait saphai i, ŋa wa ka heitu i khlō. Katni leh daŋ bōn hi ki soh ki jhur heitæ, taŋ ũ ïē dē o u lai jŋai katni wa chitom kini ki chyēin o ha mat."

"O, sakhiat!" Oŋ u Lamchwa, "daŋ em hi kitu ki dawai pho na-oŋ bei? Boi da toh por u lithōh biaŋ."

"Daŋ em hi, taŋwa ha katai ka taïaw te daw hap lithōh hi mi." Oŋ ka bei u ïa ō.

"Ieh, lithōh da ŋa leh mynstep, kamni daŋ lait por o." Oŋ u Marbōd ïa ka.

"Neiwon lithōh dawai phi bei?" Kylli ka Pynhun.

"Na wār.... Sñiaw o nadōh wa dih o kitu ki dawai tæ ïarap bha ko ŋa." Oŋ ka bei u Lamchwa.

Ka Salan da rah ko ïa ka elbom dur ïoŋ ka tæ da pynïō ïa ka Pynhun. Katwa daŋ pait ki ïa kitæ ki dur, u Lamchwa da mih u neitæ ïow lai cha kamra chet ïow dih um u.

Chibet næ, da lai sa'u Marbōd cha kamra chet.

57

Kitæ wa choŋ ha chyŋkōh daŋ muja ïa rkhai khyrŋaŋ katwa daŋ pait ki ïa ki dur ha elbom. Khyrŋiat syndet ki mynda sñiaw ki ïei sur kbai wa wan na kamra chet: "Sanpun!" tæ waroh ki da ïa pait ki chei liaŋ ka kamra chet.

U Lamchwa dei choŋ ha trē rachot (chrot) wei ksoh rupai. I khmat wan dei rŋip ïoŋheh kam u wa ïaleh u kun ïei kjut. I chit da kāi na kapar wa ha radaŋ u. U Marbōd da ksoh ïow sanpun u tæ kylli u, "Ileh me sanpun?"

U Lamchwa heitæ da pait cha ō tæ oŋ u, "Da khai biaŋ ini i sōh o. To, chibet da wiar hi ki."

Heitæ da poi sa ka bei u, ka Salan wa ka Pynhun. Pun-lē ŋut ki da chynna i tēiñ i dur khmat ïoŋ ki. Phet pynsmat ki tæ kli ki ō. Pait u Lamchwa cha ki tæ oŋ u, "To, ham tēiñ, da wiar hi kattæ."

"Ŋa da her wei r'ŋu, wa sñiaw o ïei wa kiat u Marbōd. Pait khon, ham ieh u choŋ ka kjut hapoh. Da oŋ o ïa me bōnsien u lithōh dawai ïa me leh, ũ bien mi."

"Da bōnsien mo wa jia ïa ō kamni?" Kylli ka Pynhun ïa ka bei u.

"Ha-o, koŋ." Jubab da ka Salan. "Mut u jan ũ tip i, ŋa jōh sñiaw hi o wa jōh ōd u ha thawthiah u la lē sien kattu."

Heitæ da ïēiñ u Lamchwa taŋwa daŋ chynna hi wa kjut u. Ksoh u Marbōd ō tæ ïalai ki cha thawthiah u. Waroh ki da ïabōd laŋ.

58

Waroh ki da plæh itæ i kmen i r'khai manda ïō ki ïei dur u Lamchwa katwa daŋ thiah u ha thawthiah. Ō daŋ ïaleh u u murieh ïei tæ i kjut u, taŋwa chynna ki ha thŋa wa ha i durkhmat ïoŋ ō.

Phah lihōh u ka ka Pynhun how Marbōd, taŋwa ũ bēn ko u liwan cha ïuŋ u ma Kiaŋ. Oŋ ko, u thiah laŋ ko wa ka Salan myntu.

Dadep ka bei u u sympōd ïei rupai u dei phniaŋ dawai. Ka Pynhun naŋ ŋiam i chit u wa mih ha thŋa u katwa ka Salan wan naŋ khem ki kjat ïoŋ ō. U Marbōd daŋ phōn ïow ma Kiaŋ ïow pyntip wa ka Pynhun da sah ko cha ki.

Khana u leh ïei wa khai kjut u sanpun u, tæ oŋ u ma Kiaŋ, "Tæ, oŋ ïa ō u lithōh dawai na Shilloŋ mynstep mo. Oŋ ham dam næ, oŋ ïa ō leh ham syntā ïa ki kām cheini. Ŋa wow tip ïei tæ waroh. Lada emkām pisa u leh, me wanthōh na ŋa mynstep, mo."

Katwa daŋ klam u ma Kiaŋ, u Marbōd naŋ ky'i. Khàtdōh, oŋ u, "To, ma" tæ bōh wot u ka oŋthai.

Lai u cha u sanpun u tæ oŋ u ïei wa klam u ma Kiaŋ ha ō.

Ka Pynhun leh rap ko, "O, mynstep, ŋa u ïah me cha ka Doktor wa tipmit o ha Shilloŋ. Ham oŋ dē o-hoh næ"

Kiwa em heitæ da sñiawkmen sñiawŋōh ki ïei kitkhia ïoŋ ka.

59

Waroh ki da ïa khreh thiah ki. Ka Pynhun daŋ choŋ ko ha thawthiah u Lamchwa. Da oŋ ko ïa ki: "Ieh, ŋa wow ïaŋ ō katwa daŋ pait u, dieh, phi naŋ thiah." Deiwa kwah u ē lad ïa ki u ïa parom, ŋait ki ïei wa oŋ ko.

Pait u Lamchwa cha ka chislem, tæ chim u ïa ka kti tidiaŋ ïoŋ ka ha kti ïoŋ ō tæ sōhrkhai u cha ka.

Ka leh sōhrkhai ko ïa ō tæ kylli ko, "Ileh r'khai mi?"

"Wa sñiaw danda o na-oŋ." Jubab u. "Khut i pha cheini ïow bam ja sñiawbha, kat u ïō chem wan pho dei sñiawsih. Pieh i ïa pha dei doh, taŋwa mih da ka chyēin ha pliaŋ! Chish! Sihbhah saŋ i ka, yndæ?"

"Ileh u oŋ mi kamtæ?" oŋ ko ïa ō, "Iwa toh u jia, jia bait i. Ladam toh myntu leh, mynstep mynkawi da jia bait ki. Ileh u oŋ mi sihbhah? Ïa ka bhah, ũ em i sih i bha. Choŋ hei rukom pait i ïa ka sæ. Lada pait i cheiḷiaŋ mihsŋi heipor mih ka sŋi, ũ chynna bha i u pait neiwa chēphalaŋ ka sŋi. Lada pait wan i chei wa choh ka sŋi, u chynna i ïa ka pyrthai myndær wa che wa miat."

"I klam pho na ai tæ la kam ka tymmen." Oŋ u ïa ka dei wa sōhrkhai wei wa ksih ïa ka kti ko.

Taŋwa ka wan, ũ em dē u sōhrkhai ko. Kylli takit ko chaphaŋ i kjut u deiwa oŋ ïa ō, "To, khana mot ïa ŋa kammon sdaŋ ini i kjut mi?"

Heitæ khana u ïa ka nadōh wa sdaŋ u u khai rih khai sōh. Mynda dep u tæ oŋ ko ïa ō, "Wa leh stiñ hi mi ïeini. Ileh u pyrkhat mi sa du ïei kām? I chait i khiah leh iwa emkām bha na-oŋ?"

Ksoh cjkur u Lamchwa chiliaŋ tæ oŋ u ïa ka, "*Sorry, Madam.* Nadōh myntu ũ myllien dē o." Sōhrkhai khyrŋaŋ u.

Ka leh da sōhrkhai ïa ō, tæ tia chōh ko hajan u. Kynriah u Lamchwa rap charōd thawthiah tæ oŋ u ïa ka, "Pynbait chwa heini na-oŋ, kamwa parom kē i chibet chipor."

Ka leh ŋait ko ïeiwa oŋ u, tæ thiah ko hajan u deiwa syŋkhien ha kti timun ïoŋ ō.
Oŋ u ïa ka, "Ŋa, nadōh daŋ khian o, lai mylla laŋ o wow pa. Jōh oŋ u pa ïa ŋa, wa i bām toh iwa emkām bha, iwa man dawai ïa i doh i pran. U pa, lada kjut u kat wa kjut leh, ïei bām ũ jōh dam u u bām. Ŋa leh da bōd o ïei pynïō u pa. Kini ki bnai wa da dep, khai rih o chibnai chibnai. I sōh na-ai, daŋ chisien arsien hi eh. I kyoh leh em hi tēiñ tēiñ. Dih hi o ïei dawai, tæ wiar hi ka rih. Taŋwa ïei bām tæ ïaleh bait o'u bām han la sñiaw kynroi o leh. Neitæ i daw, ũ jōh lai doktor o."

Ka wan oŋ ko, "Miat tæ, dei lai doktor hi wot, khamtam mynda khai bōnsien ijōh i kjut. Ki na-oŋ wa tip ware u sumar ïei kjut, ban ïa i?"

"Toh hi, iwa oŋ pho. To, mynstep, da lai bait o."

"Ladam lai mi leh, u kdoh i me dei kdoh tæ kit i cha hospital!" Sōhrkhai khyrŋaŋ ko katwa daŋ klam ko ïei ni.

Ō leh sohhrkhai u ïa ka tæ oŋ u ïa ka, "Hadōh kattæ mo khor pho?"

"Daw ïō mi sæ! Chakhmat pathan, naŋ khor chōh chōh!" Ka leh dei pait cha ō markhmat tæ rkhai ko.

Ïō suk u u pait ïei dur ko heitæ i por. Chim u ïa ka kti timun ko ha ka kti tidiaŋ ïoŋ ō tæ oŋ u ïa ka, "Sñiaw hun o ynne wa kmen ka bei wa ki diah o nei wa wan phi cheini."

Ka leh oŋ ko, "Ŋa leh, sñiaw kmen hi o, u ïoh ïei maïa ïoŋ ki. Sñiaw o la kām ha ïuŋ ïoŋ ŋa hi."

Ïa suki ki kiaw næ, jar jær i pyrkhat. Hadien chibet, pait ka Pynhun cha ō. Ïō ko wa da r'ŋip i khmat u tæ mut ko da lai khmat u næ, tæ ka leh hiar ko na thawthiah. Pynkup thad ko ō dei toh rukom tæ ɳiam ko i chit u na thŋa wa na radaŋ tæ bōh ko ka thad ɳiam charōd. Mut ko u lai thiah noh, tæ

khyruiñ biaŋ ko tæ doh ka ō ha thŋa.

"Doh heini leh."

Sñiaw ko ïei sur u tæ khyrŋiat ko. Thap maïa ko ïa ō tæ oŋ ko, "Heit! Ŋa mut o da ïohthiah mi næ! Thiah noh kattu!"

U Lamchwa sōhrkhai hi ch u, tæ oŋ u ïa ka, "To, thiahsuk mo." Chim u ïa ka kti ko tæ doh u ka.

Ka leh oŋ ko, "To, thiah suk, *darliŋ*." Pyllait ko ïci kti ko na ō tæ lai ko cha thawthiah ka Salan.

60

Em ki ha pchem ïoŋ ka hospital NEIGRIHMS. Ar sŋi hachwa, da dep ka Doktor Wanniaŋ, ka paralok ïoŋ ka Pynhun kawa man leh ka Chest Specialist, u eksamin ō tæ dep phah X-RAY ko ïei rupai u. I snam leh da dep ki u chim ïow tes. Ynnin da wan biaŋ ki cha ka tæ mynda dep ko u pait ïa ka report ïoŋ ka X-RAY ïoŋ ō, deiwa ïō khia i jiŋmut, oŋ ko ïa ki, "Katkam kani ka X-RAY report, tæ em i kjut wa suba o wa em ha rupai u Lamchwa. Tæ, khnaŋ wow pynthikna ïei tæ, hap leh i sa kani kawi ka tes cha NEIGRIHMS. Ïachem wan wa ŋa mynda ïoh phi ïa ka report."

Da dep ki u leh ïa katæ ka tes wa oŋ ki doctor ka FNAC næ. Siam u doktor heitæ ïa ō da u thyrnia na tympoŋ tæ sai u khajiak i bynta na ka tor u tæ thap u ha i kloŋ khian ïow tes ki ki.

Ka Pynhun wa u Marbōd wa wan laŋ wa ō ynne. Ïa ksoh kti ki ō, iwi chiliaŋ katwa daŋ lai ki cha ka kari ïow liwan. Lai ki khlem ïaklam hadōh wa da dep psiah ki hapoh kari. U Marbōd waïah ïa ka kari. Ka Pynhun choŋ laŋ ko wa u Lamchwa hadien.

Stat u Marbōd ïa ka kari tæ kylli u dei wa khyruiñ cha u sanpun u, "U liwan i bait bait mo, daw lai chwa i cha sor mo, sanpun?"

Pait u Lamchwa cha ka Pynhun tæ kylli u ïa ka, "Ũ toh daw emkām pho cha *University*?"

"Em kām hi o. Taŋwa kwah o'u lai laŋ wa phi cha chnoŋ." Jubab ko.

"To, naŋ pyndep ïei kām ïoŋphi. Ũ man u thut i puræ pho." oŋ u Lamchwa ïa ka tæ pait u cha u Marbōd tæ oŋ wan u ïa ō, "Pi, libōh chwa i ia ka cha NEHU."

61

Da dep ki u dih chā ha Mōryŋkneŋ. Katwa daŋ lai ki, u Lamchwa r'ŋip u ki khmat la kām wa thiah, taŋwa i pyrkhat u lai ki cha ka Pynhun.

Kynmō u ïei dur khmat ko hei por wa hiar ko na kari ha NEHU. Chynna u ïei wa diaw i mynsien ko. Chwa u lai ki, oŋ ko ïa ō, "Ŋa u ïaŋ o phi ha NEIGRIHMS, mynkawi, mo, lai suk lai damiat næ dieh."

Ō leh da tliaw u ka. Sñiaw sy'ir u leh mynda pyrkhat u ïei kjut ïoŋ ō. Ka doktor leh ũ pu bien ko u khana dei chē. Oŋ ko u ïaŋ ïa ka report næ. Tēiñsar u boi ka kjut heh wa ïoh ō.

Kamtæ, pait u cha u Marbōd uwa daŋ pyllai jiŋmut hei ïah kari. Ïō u, ō leh kamwa bōn pyrkhat u tæ klam u ïa ō, "Marbōd."

Pait u Marbōd cha ō. "Pait, lada jia iwon iwon ïa ŋa, hap kular mi ïa ŋa wow ri wow sumar mi ïa ka bei wa ka doŋ."

"Ileh sanpun u klam mi kamtæ! Daw chait hi mi na-oŋ!" jubab u ïa ō.

"Ŋa suba o, wa ka kjut heh wa ïoh ŋa ini. Pait taŋ nei rukom klam ka doktor leh wei phah tes ko ŋa

kamtu!"

"Æ... u ṣanpun, katni ki por tæ ïei kjut khian leh dei tes bniah hi ki na-oŋ, khnaŋ wow chem trē ki ïei kjut. Cha ki doktor heh u lai tæ, kamtu hi sæ leh bniah ki." Klam u Marbōd ïow pynjem ïei tēiñ u, taŋwa ō leh ha mynsēn u sy'ir bait u.

62

Mynda poi ki ha Mō-Suwe, li bōh ki ka kari u ma Kiaŋ ha ïuŋ tæ liwan ki da ka baik u Lamchwa. Da dep ki u klam ïow ma Kiaŋ. Da khana u Lamchwa ïa ō wa mynkawi u lai biaŋ ki ïow chim ki ka report wow ïachem biaŋ wa ka doktor.

Oŋ u ma Kiaŋ ïa ō, "Me, kat wom pu chait bha mi, ũ boi li kreh, ieh ŋa wow pyllai ki khih ki kreh deilaŋ wa ki menejar."

Heitæ, sai u ma Kiaŋ ïa ka poisa sanphaw hajar, da ki kot san spah, napoh katta u tæ ē u ha ō deiwa oŋ, "Chim kani, ïow pynemkam mi, lada duna, tæ oŋ wan. Manda lai mi mynkawi, rah da ka bolero, boi ũ chiam phi da ka olto. Dep phōn ka Maïa ïa ŋa ynne tæ oŋ ko daw lai laŋ ko wa phi, ka wa ka Pynhun."

"Khublei chibōn, ma, ïei sbōn ïoŋphi. Ŋa ũ tip sap dē o, kammon u su kylliaŋ ïa phi." Oŋ u Lamchwa ïa ō.

"To, me, ũpher." Oŋ u Ma Kiaŋ. "Waïoh o ka u ē leh, toh nei wa khih hok hi mi ïa ŋa waroh chi kattu. Lada man mi kam u Rokki, cheiwon u ïoh o ka u klah? Kam wa chkæh wa chaniah o ha me, ŋa leh toh u bah khlieh hi o ïei bynta ïoŋ me. Ïa me, pathan, uwa sñiaw o kam u khon u pyrsa ïoŋ ŋa hi, dei pran dei jiŋim leh smat o u ē."

Sñiaw luŋ i mynsien u Lamchwa manda ap u ïeiwa klam u ma Kiaŋ hadōh womtip dē u kammon u jubab. Laŋ ki umkhmat u tæ dem u ïei khlieh ïow lait ki u chynna ïeitæ.

Manda poi ki ha ïuŋ, ka bei u wa ka Salan da rap ki ō daŋ na pchem. Oŋ ka Salan ïa ō wa da dep ko u tu um sum ïa ō. Ka bei u leh oŋ ko wa da ih i ja i jhur lada sñiaw thŋan u u bam.

Da dep ki u ïaphōn nadōh wa mih ki na hospital ynne, tæ kamtæ ũ sñiaw emkam dē ki u ïa parom ware ïei bhah i kjut u. Kylli hi ka bei u kammon sñiaw u, tæ oŋ u, kamjōh hi.

Oŋ ka Salan ïa ïō wa phōn ka Pynhun cha ka, toh womïoh ka ō kat wa phōn leh. Heitæ oŋ u, "Ieh, ïow phōn o cha ka kattæ." Lai wot u cha kamra thiah u tæ phōn u cha ka.

63

Ka doktor da ïō khia jiŋmut katwa daŋ puræ ko ïa katæ ka *report*. Chim biaŋ ko ïa ka X-RAY ïoŋ ō tæ pait bniah ko. Em ka bei u, ka Pynhun, ka Maïa wow Marbōd deilaŋ wa ō hapoh itæ i klinik. Ka Salan leh kwah ko u lai laŋ taŋwa ū chah u Lamchwa. Waroh ki da pait cha ka doktor. I dur ki kattæ, waroh ki, man ki kam ki khynnah wa ïaŋ risot.

Da wan chim ki ïa ka *report* ynne i step na NEIGRIHMS. Ka Pynhun wa ka Maïa da ïaŋ ïa ki ha pchem hospital nadōh 9:30 i step. Ïoh ki ïa ka *report* hei por 10:15 tæ wan bait ki ha klinik ka Doktor Wanniaŋ.

Pait ka doktor cha ki waroh tæ oŋ ko, "Heini, du ki wa da heh hi, tæ, u klam bait o dei wachē, mo. Seiwi leh, oŋ ka Pynhun ïa ŋa wa ka Maïa leh kam ka païu ka diah ïoŋ phi hi tæ ū pher lada ap ko leh ïei wow oŋ o."

Ky'i u Lamchwa ïa ka, tæ ptciñ ko, "Ka kjut wa ïoh mi leh toh hi kam wa suba o."

Saŋeh ko chipor u klam deiwa pait cha ki iwi pa iwi. Waroh ki da pynap bha ïei chkōr ïoŋ ki u ap ïei wow oŋ ko.

Pait biaŋ ko cha u Lamchwa tæ oŋ ko dei wa

sñiawkhia, "Sñiawsih o u khana ïa me wa ïoh kjut mi da ka *Lung Cancer*."

Heitæ, lada pynhap dow pin ha madan katæ ka kamra leh, da sñiaw bait ïei hap u. U Lamchwa da dem tæ tba khlieh. Ka bei u, ũ sñiawthōh ko ïei tæ i '*Lung Cancer*' taŋwa ïei '*Cancer*' tæ da jōh sñiaw hi ko toh wa da em kiwa ïap ha chnoŋ ki na katæ ka kjut. Ïām ko heitæ. Manda ïō u Lamchwa wa ïām ka bei u, ō leh da sdaŋ laŋ ki umkhmat. U Marbōd leh kamjōh.

Ka Pynhun leh da tharu wei dap dei sñiawdiaw wei sñiaw wyr-ai ïow Lamchwa. Lai i mynsien ko cha ō tæ li ksoh ko ō ha tũpha wa ha khlieh.

Ka Maïa wan pait ko cha ki arŋut, tæ dap i mynsien ko dei sñiaw wyr-ai ïa pyn arŋut ki.

Waroh ki, ũ tip dē ki u klam. Ka doktor leh ēlad ko u ŋōid wow tylliat ki ïa kani ka khubor tæ klam ko hadien chibet chipor: "Sñiawsih o u oŋ leh, wa ïa kani ka jait kjut, i kam ki doktor leh, chem chitom i u pynchait, toh ũ pu em u chem i ki dawai kiwow ïē u pyndōh pyndam ïa ka."

Ka bei u Lamchwa da pynsuki ïei ïām ïow ap ïei wa oŋ ka doktor.

Pteiñ ka doktor u klam, "Em hi kiwa ïē i u pynkhōid

lada chem i daŋ hei por wa khai ko. Em hi kiwa pōid i tæ chait noh ki. Taŋwa, bōnsien hi, i pōid ũ ïē ko u ïarap khamtam mynda rap heh i kjut. Pynsaja heh ko ïa ki wa kjut. Em hi kiwa sumar i da ki kynja X-RAY, taŋwa katæ leh bōn i ktah ko cheiwi tawan i liaŋ. Ïē ko han u khai chawi i bynta ka doh leh."

Pait ko cha ki, tæ ïō ko du kiwa pait cha ka. Tæ klam biaŋ ko deiwa pait cha u Lamchwa, "Sa du ki dawai hi ch, ïē o u ē ïa me, ïow dih mi. La dam ïarap ki, tæ... sa du U Blai heh wa ïē u pynchait ïa me. I por leh ïa me, sñiawsih o'u oŋ, da tbian i. Katkam ka report ïoŋ ka X-RAY wa katu wa leh ki ha NEIGRIHMS, pynïō ki wa ka kjut mi da sdaŋ ko u heh. Ũ ïe o'u oŋ thikna, boi chi snem, ar snem ne san snem leh. Taŋwa, ũ hoi u dōh kyrmen mi. I ki bru ũ ïē i u tip ïa ka im ka ïap. Chaniah tylli, du how Trekirod don hi."

Ka bei u Lamchwa da suki u ïām tæ oŋ ko ïa ka doktor, "U khon o, i biri sikret leh ũ jōh dih, ka kyiad leh ũ jōh mād u. Tæ kammon saŋ ïoh kam katæ ka jait kjut ïa ō?"

Sōhrkhai ka doktor ïa ka, tæ jubab ko, "Ha-o, ka dih duma ka bam duma toh kawa ïarap ïa kani ka jait kjut u khai. Em u paralok ïoŋ ŋa, u doktor ha Bombay, wa khana ïa ŋa wa ha ka hospital wa kreh u, bōn ki noŋkjut cancer kiwa dih dawai heitæ toh kiwa na ka thaiñ lam-mihsŋi ïoŋ ka ri i, toh ki bru

ha kani ka thaiñ ïoŋ i toh kiwa khlan bha u bam næ u dih duma. Katkam wa oŋ ki stad tæ chem ki, wa, kamwa 30 ŋut na ka chispah kiwa ïoh ïa kani ka kjut toh kiwa pynemkām ïow duma la dei bam næ dei dih, hadōh 35 ŋut na ka chispah neiwa bōn ka khlaiñ ha ka pran ïoŋ ki. Kiwi tawan kiwa ïē u pynkhai ïa kani ka jait kjut toh ki kynja X-RAY, ka rukom im ïoŋ i hi, weiwa, ki tŋit wa pynmih i ha ka mariaŋ leh ïē ki u pynkhai ïa kani ka kjut cancer. Taŋwa, hadōh katni, ũ pu ïē i u kdaw kti cheiwon cheiwon leh, toh wa bōn hi ki cancer khai ki nei bōn tylli ki daw. Pait, kām ïow Lamchwa, kamwa khana ka Pynhun ïa ŋa toh uwa khih cha´krem mōïoŋ nadōh daŋ khian u. I thaw khih thaw kreh u leh ha ki thaw wa ïoh u riñ sa du ki tdem kari wa ki pum pum mōïoŋ. Ka umbam umdih leh kam cha kitu ki thaw, kawa da tŋit. Hawa kamtæ, ïē ko'u man wa sdaŋ ko u sōhthied ha ō nadōh kitæ ki por tæ mih pyrthai wan ko katni. Ini toh iwa mutdur hi eh o. Ïē u, u ïoh ïa kani ka kjut na kiwi tawan ki daw ki womtip i leh."

Saŋeh ka doktor u klam heitæ toh sñiaw ko da dōh lyer ko u klam. Waroh ki da ïa pynchoŋ nia ïei wa oŋ ka doktor ïa ki. Kamtæ ïa suki ki chipor.

U Lamchwa leh, ũ tip dē taŋ u klam, da bōnjait ki pyrkhat wa dap ha khlieh u. Ka Maïa wa ka Pynhun pait eh ki cha ō wa dem khlieh u. U Marbōd da lai ïēiñ hajan ka bei u toh ũ lait thaw dē hajan u

sanpun u wa da ïēiñ ka Pynhun wa ka Maïa iwi chiliaŋ ïoŋ ō.

Klam biaŋ ka doktor heitæ, "Phi kiwa ha ïuŋ ha sem, sah su pynbiaŋ hi eh phi, i bam i diẖ u, wei wow pait u sylli, u lum u laŋ phi ō manda jōr i chitom u neini chakhmat. Lait neitæ, sa i ŋōh i dem how Blai heh, ïē phi u leh ïa ō."

Ka bei u Lamchwa wa u Marbōd da ïa ky'i ïa ka doktor. Pait ka doktor cha waroh ki tæ oŋ ko ïa ki, "Sñiawbha phi u ïaŋ cha lait chibet, waroh phi. Em i wow oŋ o ïow Lamchwa, du ŋa wa ō don hi."

64

Da ïa choŋ ki ha ka kamra wa jōh ïaŋ ki noŋchim dawai heitæ i klinik. Ka Maïa wa ka Pynhun da choŋ wa ka bei u Lamchwa iwi chiliaŋ. Da ïaleh ki u ē mynsien ïa ka, deiwa oŋ, "To, bei, ham khuslai, daw chait hi u."

Ka leh, ha pyrdi i sñiawsih sñiawdiaw, pdiaŋ ko ïei ē mynsien ïoŋki dei em kyrmen khajiak. Taŋwa ha mynsien ko, da sñiawthōh kó, wa deibor bru na ai, ũ em lād dē ïow khon ko. Oŋ ko ïa ki, "Ileh pynsaja u Blai ïow khon o kamni? U pli, uwa im deihok, uwa kit wabah ïei khia i chon, ka ïuŋ ka sem waroh wachat. Wei ïa kiwi leh ïaleh u u leh dei bha. A! U khon o u pli, ka bainoŋ yi ïoh u kamni?"

Oŋ ka Maïa ïa ka, "To, bei, ham dōh kyrmen. Ŋait o jan wa tynjōh u Blai ïa ō wa ïa phi, ïa i leh kamjōh. Chisien pyrkhat, ha-o, katkam wa im u, ũ toh u ïoh u kām ini i chitom. Taŋwa, i ki bru, iyi u tip i ïei wa mut u Blai? Ŋa leh, da kheiñ o ō kām u sanpun ïoŋ ŋa hi. Kamtæ, sñiawsih bha o nei bynta ïoŋ ō. Phi, kam ka bei wakha ïa ō, ũ yi dē o u mutdur ïei sñiaw ïoŋphi. Taŋwa kular o u emlaŋ wa phi, ŋa wow pa, ũ ieh i phi kam ha kani ka por. Ïa ka Pynhun leh, u oŋ o ijōh, ham dōh kyrmen. I, wow emlaŋ wa pha."

Sñiawŋōh ka bei u Lamchwa ïei wa klam ka Maïa. Pait ko cha ka Pynhun kawa da sōhïām tæ oŋ ko ïa

ka, "To, u ïa pynchkæh i kattu, ũ man u pynïō i ïow Lamchwa dei dur ïām. U ïaleh i u pynkmen ïa ō katwa daŋ ïoh lad i. Λ pli u khon o. Ïarap Blai ïa ō."

Ka Pynhun da ŋiam ko ïei umkhmat ko. Ka bei u Lamchwa leh da ŋiam ko ïei khmat tæ pait ko cha u Marbōd tæ oŋ ko ïa ō, "Me, leh, khon, pynchkæh: Bōd ïa ka luti wa lai u sanpun mi. Im deihok, leh ïeibha, man katwa man leh."

"To, bei." oŋ u Marbōd.

Heitæ da mih u Lamchwa na kamra ka doktor. Da rah u ha kti u ïa ka plastik wa em ki dawai. Waroh ki da pait cha ō. Lai u cha wa choŋ ki tæ oŋ u, "Dieh li klam ïa ka doktor ïow liwan noh i."

65

U ma Kiaŋ da em u ha ïuŋ wa ïaŋ u ïa ki. Dadep phōn ka Maïa ïa ō wa daw wan ki cha ïuŋ. Manda kylli u ïei bhah u Lamchwa tæ oŋ ko ïow khana wan ko manda poi ha ïuŋ. Kamtæ laŋ-a i mynsien u kat wom pu chē u.

Da ïa choŋ ki ha kamra pdēiñ katwa daŋ tu chā ka Pynhun. Ka Maïa mar ïa poi ha ïuŋ da khut ïow pa ha kamra ïoŋ ka chanēiñ. Heitæ khana ko ïa ō waroh i wa klam ka doktor ïa ki. Khana ko leh wa ïa maïa u Lamchwa wa ka Pynhun. Suki u ma Kiaŋ chipor katwa daŋ ŋam itæ i khubor waroh ha ō.

Hadien chipor klam u, "Sñiaw wyr-ai saŋ o ïow Lamchwa, wa ïoh u kam katæ ka jait kjut. Iyi dē u leh i? Choŋ heibor u Kynrad. Ŋa da jōh ïemphō o, wa dadep tyrwa o ïa pha leh, wow wan sah u heini wa i, kam u pyrsa ïoŋ ŋa. Taŋwa, itæ leh kopsar, ũ ïatoh ki wei mut u Blai, tæ sah ki hei ïemphō donhi. Han la kamtæ leh, ha ŋa hi samen, ũ ïē dē o'u su kylliaŋ ïei khih hok wei burom u Lamchwa ïa i. Dabōn hi ka spah wa ïoh i u pyllaŋ nei wa khih hok u. Ïa pha leh da ïō hi i, wa syndoŋ u̥ pha la kam ka diah u hadōh wa nōd u, u pynchah dei jiŋim ïoŋ ō neibhah ïoŋ pha. Pyrkhat u leh ïei bha i miat ïoŋpha wei ïoŋ ŋa. Ŋa sŋiaw o la kam wa em khon chynraŋ hi o. Rai o kattæ, wow kitkhlieh ïei lut i sep, ũ toh du ïei dih dawai u, taŋwa ïa ka ïuŋ ka sem u leh. Mo,

pha, sñiaw pho kammon?"

"Kam wa sñiaw mi pa, ŋa leh kamjōh." Jubab ka Maïa ïa ō. "Ŋa leh, hadien itu i jia wow Rokki, da pyrkhat hi o ïa ka wa tyrwa phi ïa ŋa mynchwa. Taŋwa, ha wom ïatoh ka chyēiñ kruŋ, u leh i kammon?"

"Toh hi iwa oŋ pho, khon." Oŋ u pa ko ïa ka deiwa choŋ hajan ko tæ tawah kti u ha tũmpha ko. "Tæ, pha leh pyrchaŋ u thōh u tip, boi daŋ em lad ïei bhah i chait i khiah u Lamchwa. Ŋa leh ũ pu em u dōh kyrmen o."

"Da em hi kiwa oŋ ïa ŋa, kat tynne wa phōn o kyllēiñ kyllēiñ cha ki lok wa cha ki wa tipmit o. Em kiwa oŋ ïa ŋa ïow lithōh dawai na Mawbyrsiew. Em u wa ē dawai kynbat wa chyrkhei bha heitæ. Ŋa mut o'u oŋ ïa phi ïow lai laŋ i cheitæ." Oŋ ko ïa ō.

Oŋ sa'u pa ko, "Lada kamtæ tæ, u lai i pyn mynstep na-oŋ."

"Biaŋ hi." Oŋ ko tæ ïēiñ wot ko, tæ da ïa ïēiñ ki pun-ar deptæ ïa hiar laŋ ki cha kamra pdēiñ.

66

Ka Pynhun wa ka Salan daŋ choŋ ki ha trē lōm hajrōŋ mōsiaŋ harōd chnoŋ hei thaw wa la-ŋam. Ka sŋi da sdaŋ ko u sep na khap ki khlō ki Kur Khynda. Lada pait ïa i pyrthai myndær ha itæ i thaw tæ, i ïōsuk da kut, taŋwa sep ai itæ i miat i, hakhmat kini ki arŋut toh wa i pyrkhat ki, da lai sadu cha ú Lamchwa donhi.

U Lamchwa du wa poi ha ïuŋ da kwah sum toh wa da mih chit ware u ynne. Da em ka um wa tu ka Salan tæ da khræh sum u. Ka Pynhun khut ko ka ka Salan ïow lai laŋ wa ka. Lai ki khlem klam hadōh wa poi ki heini i thaw. Ka Salan da ïō ko wa khia pyrkhat ka Pynhun tæ suba ko wa da khor i kjut u sanpun ko.

Manda choŋ ki, khana ka Pynhun ïa ka waroh. Khyrŋiat chwa ka Salan, neitæ ïām ko, manda tip ko ïei kjut u sanpun ko hadōh wa ka Pynhun leh da sōhïām biaŋ ko.

Manda suki i ïām ki punarŋut tæ kylli ka Salan ïa ka, "Pha wan, kammon pyrkhat pho u leh?"

"Iyi mut pho? Wow ieh o ō u sanpun pho kam heini i por? Wow kut i maïa o du nei daw wa kjut u? Lada mut pho kamtæ, ũ pu sñiawthōh pho ïei maïa." Oŋ ka Pynhun ïa ka.

Suki ka Salan chipor tæ oŋ ko, "Māp, koŋ ïa ŋa, wa kylli o kamtæ. Ŋa ũ ïē o'u mutdur ïei jiŋim o khlem em u Sanpun. Ō ũtoh du u sanpun hi eh o, man u leh, kam u pa, u ma ïoŋ ŋa, nadōh wa khlād u pa i. Ladam em sa ō, ŋa da sahwiar o."

Pait ka Pynhun cha ka tæ chynna hi ko ïei wa daŋ em itæ i jiŋloŋ khynnah ha ka tæ oŋ ko ïa ka, "Ham oŋ kamtæ, daŋ em ka bei pho wow pundæh pho. Ŋa sæ kawa da sahwiar. Nadōh wa khlād u pa, im o ïow pynsakhiat ïei ïemphō ïoŋ ō. Wom em u pyllai jiŋmut o cha ki chynraŋ toh wa kat kiwa chem o leh du kiwa duna hakhmat ïoŋ ŋa. Toh du u sanpun pho, uwa ïe u kyrsu ïei maïa ha mynsien ha nōd ïoŋ ŋa. Lada ïoh o dei sa, u sai o ki i kjut u, tæ u chim noh o ka cha ŋa. Ynne leh, ha mynsien o da pan o na'u Blai u chim u na ō tæ ē cha ŋa, taŋwa, ũ choŋ i bor ha i. Kamtæ, hap pdiaŋ i katwa ē uwa ē. Ŋa tæ da chaniah o sadu how Kynrad donhi, su hun katkam wa dakam."

"Toh hi, iwa oŋ phi." Oŋ ka Salan. "Lada bien sakhiat u Blai u ē ki cha ŋa."

Heitæ da choŋ ki suki næ deiwa pyrkhat jar i pyrkhat. Manda sdaŋ dōm i pyrthai tæ oŋ ka Pynhun ïa ka, "Pi yn lai noh i."

67

Ka Pynhun daŋ lum ïuŋ ko ha kamra chet. Da oŋ u Lamchwa ïa ka u lai pyndep i kām ïoŋ ka cha NEHU taŋwa oŋ ko u lai ko hadien chi taïaw. U Marbōd da li bōh u ka ka Salan cha Nazareth ha Shilloŋ toh wa da toh i por wow sdaŋ klas noh ki mynstep. Ō leh datoh u joiñ kreh u mynkawi. Wom kwah ko'u lai, oŋ ko, wa kwah ko'u emlaŋ wow sanpun ko. Chrai u Lamchwa ka, toh ũ bien ko u lai tæ ïām ko. Phet ko cha thawthiah ko tæ ïām chōh ko heitæ.

Wan ka bei ko, tæ choŋ ko hajan ko.

"Pait bei," oŋ ka Salan ïa ka, "u sanpun ũ em dē u maïa u ïa ŋa. Wom kwah u u pait o ō taŋ heipor wakjut u leh." Ïām khyrŋaŋ ko.

Sñiawthōh hi ka bei ko ïei jiŋloŋ khynnah ïoŋ ka tæ klam ko ïa ka deiwa jēi næ, "Ŋait pho ïeitæ iwa oŋ pho? Tip hi pho wa katwon maïa u sanpun phi ïa phi punarŋut phi? Ïa kiyi khih chitom u? Hadien wa khlad u pa phi, da mut o'u pyndam skur phi pynar, toh wom sñiaw ïē o samen u pusai phi. U sanpun phi wa khaŋ ïa ŋa deiwa kular u u khih chitom nei bhah ïoŋphi. Itæ i por, ō leh ũtoh wa da heh u, daŋ 13 snem hi eh u, chim u ka lyŋkor kawa khia deiwow em katæ ka māiñ chynraŋ ïow pyndap pynbiaŋ ïa phi wa ïa ŋa. Heipor kjut pho leh, ō bait wa phet wa phar nei bynta ïoŋpha, wa dōhthiah

dōhdem u, ïow sumar ïa pha."

Saŋeh ka bei u klam chipor tæ deiwa syrpōd ïa ka klam biaŋ ko: "Ap khon, ŋait ïei wa oŋ u sanpun pho, lada bien phi u puræ bha u leh bha, ïow ïē phi u ïēiñ ha ki ïoŋphi da hi ki kjat, itæ donhi iwow pynkmen ïow sanpun phi. Dieh li klam ïow sanpun pho tæ khræh lai. Ham pynsñiawsih ïa ō weiwa ham ē u sep-ai i maïa u ïa pha. Tip hi o, wa kwah pho u emlaŋ wow sanpun pho heipor wa kjut u, taŋwa, i puræ pho leh toh iwa thraŋ i, ŋa wow sanpun pho. Daw ïoh hi pho u pait ō manda wan thōh dawai u, pha leh, wan hi cheini manda ïohpor pho."

Manda dep klam ka bei ko ïa ka, tæ da dam ko u ïām, ïeiñ tæ lai ko cha u sanpun ko.

U Lamchwa daŋ thiah ha thawthiah, lai kdup ko ō dei ïām tæ oŋ ko, "Map ïa ŋa sanpun! U lai puræ bait o, ū sñiaw lā-nōd o'u ieh me kamni."

U Lamchwa leh wa um ki khmat. Sympōd u ka na khlieh tæ oŋ u, "Tip hi o doŋ, ŋa leh kwah hi o u em pho chirup wa ŋa. Taŋwa, kwah o u pyndep pho seini iwi i puræ, tæ lada ïap o leh, dahun o. Daw wan pait hi i pha cheitai, u pundæh pho leh ha Shilloŋ hi u em u. Kamtæ, ham diaw ham tliaw, lada chem ne ū ïachem de i leh, em o wa pha chilynter ha mynsien. Dieh, lai suk doŋ, i kyrkhu kyrdoh ïoŋ

ŋa emlaŋ ki wa pha, u Blai leh u emlaŋ u wapha. Ri ïei akor i burom ka ïuŋ ka sem kat cha wa lai wa wan pho." Doh u ka ha thŋa tæ ka leh doh ka ō ha ŋap u pynarliaŋ. Daŋ dei sōhïām, mih ko na kamra thiah u tæ li khræh ko.

Chwa u mih ki na ïuŋ, li klam biaŋ ki ïa ō. Snēiñ kyntu u Lamchwa ïow Marbōd deiwa oŋ ïa ō wow khih hok u hei kām i jām ïoŋ ō wow syndoŋ u leh ïei jiŋloŋ i akor ïoŋ ō ïow neh i burom ka ïuŋ ka sem. Ē poisa u ïa ō tæ oŋ u, "Me sah noh cha Shilloŋ myntu, neibhah me pun mynkawi da join kreh mi, tæ ïow ïoh mi u li thied li pet ïei wa emkam ka Salan mynstep."

Punarŋut ki neh ki chislem heitæ. Ka Salan da sōhïām biaŋ heitæ. U Marbōd leh da kai ki umkhmat toh wom sñiaw lā-nōd u u ieh ïow sanpun u hei kjut. Taŋwa oŋ u Lamchwa ïa ki, "Phi ham khuslai nei bynta ïoŋ ŋa, katwa daŋ ïē o, u lai u wan, u bam u dih, ka bei leh emlaŋ ko wa ŋa. Phi pyllai jiŋmut ïei kām ïoŋphi, i tæ donhi kwah o. Dieh lai phi kattu, ïa slem pathan phi. Lai suk." Pyllait wot u ki nei wa ïa kduŋ ki.

Dep u Marbōd u kular wow wan pait ō man ka sŋi saitjaiñ, ïa mih wot ki, ō wa ka Salan na ïuŋ. Ka Pynhun da lai laŋ wa ki hadōh surok hei thaw ïaŋ kari ki.

68

Wan u ma Kiaŋ wa ka Maïa ha ïoŋ ki ynne. Choŋkē ki ha chyŋkōh deilaŋ wow Lamchwa wa ka Pynhun. Ka bei u Lamchwa daŋ khræh chā ko ïa ki. Ē u ma Kiaŋ ki dawai wa rah ki na Mawbyrsiew ha'u Lamchwa katwa ka Maïa daŋ batai ïei rukom dih ha ō.

Sñiawŋōh u Lamchwa ïei kitkhia ïoŋ ki, tæ kular u ïow dih tikna ki kitæ ki dawai. Katwa daŋ ïa dih chā ki, khai syndet i ky'oh u tæ thæh ka chā u ha madan. Oŋ ki ïa ō u thiah dei thiah ïow rap arām i doh i pran u. Deiwa kwah u pynhun ïa ki, lai u cha thawthiah tæ thiah u. Ka Pynhun naŋ choŋlaŋ wa ō heitæ katwa ka bei u daŋchoŋ parom wow ma Kiaŋ wa ka Maïa ha chyŋkōh.

Manda liwan ki, ka Pynhun leh lai laŋ ko wa ki. Oŋ ko wa emkām ko u leh *internet* ha komputor ka Maïa ha ïuŋ.

Ha katæ ka miet, choŋ ka bei u wa ō hadōh wa lai khmat u. Ïa parom ki bōnjait. Ap ka bei u ïei wa klam u tæ ū ïē dē ko u kun ïei umkhmat ko. Oŋ u ïa ka, "Bei, iwa pān o na'u Blai, weiwa thraŋ o, da jan man hi ki, neibhah, ki diah ïoŋ ŋa da jan hoibru hi ki kattu. Bien ki sow emsalon, itæ wot i wow pynhun sakhiat ïa ŋa. Lada ini i kjut ïoŋ ŋa toh i jiŋsu neibynta i bha i miat ïoŋ ki, hun hi o u man i kamtæ.

Tæ, neiliaŋ ïoŋpha, bei, lada em iwa tamsnēiñ o ïa pha ha kini ki por wa dadep, lada em iwa pynsñiawsih o ïa pha, sñiawbha ham ksoh nōd kì, khnaŋ wow ïoh o u lai suk cha wa em u pa, mynda toh i por o."

"Khon," oŋ ka bei u dei wa sōhïām, "Ŋa toh ka bei wa embhah tam, toh waïoh khon o kam me. Pyndap mi ŋa, dei kmen wei hun mynsien, iyi u ïoh o, u sah nōd ïa me? Boi na ŋa sæ, wa em iwa pyndōh o me? Waroh chi kattu, jōh pan o na'u Blai u ē lad ïa ŋa u ïō o ïa ki ksu o, chwa u chim u ŋa neini na pyrthai; ha kattu ka sŋi wan, oŋ o ïa ō, ïow chîm u ïei jiŋim ïoŋ ŋa, ïoh U U pyndap cha me. Ini waroh khon, choŋ heimon ïoŋ ō. Ïei wom ïe i u kylla, to ē kti i cha Ō deiwa pdiaŋ ïei ni i kjut kam ka wow pynkhōid ïei mynsien ïoŋ i. Ŋa leh u ŋōh o nei bynta ïoŋ me, boi bien u Blai u ap ïa i."

69

Em u Lamchwa samen ha thawthiah. Toh wa da wan ka Pynhun ynne i step, ka bei u da lai ko cha Jwai. Oŋ ko ïow phah kñia Mass ko nei bynta u Lamchwa ha u Phadar. Ka Pynhun daŋ li rah um ko.

Katwa daŋ bōh ko ïa ka um ha tyŋkoŋ, sñiaw ko ïei wa ky'oh u Lamchwa khlem saŋeh tæ lai ko cha thawthiah u. Chynna ko ïeiwa kjut i rupai u weiwa da mih wa ki umkhmat u du na wa ky'oh. Mynda ïō ko ïei wa chitom u, kjut cha ka. Lai ko hajan u tæ sympōd ko ïei ryŋkhi wei rupai u, hei mut ko ïow jem itæ i ky'oh u.

Manda wiar itæ i ky'oh u, pait u cha ka dei ïō diaw iwa jōr. Chim u ïa ki kti ïoŋ ka tæ tan u ka ïow choŋ hakhmat ïoŋ ō hajroŋ thawthiah. Syrpē u ïow sñiuh wei ŋāp ko dei wa sōhrkhai cha ka, taŋwa i dur u dei diaw wei khia jiŋmut. Ka leh sōhrkhai ko ïa ō tæ ksoh ko ïa ka kti u kawa lait.

Hadien chibet, oŋ u ïa ka dei sur wa tlot, "Iwa bha dōh jan, ieh noh ŋa." Dem u ïei khlieh chapoh.

Jubab ko ïa ō dei sur wa khlan, "Ham klam kamtæ! Da tip hi mi, ũ ieh o me, la kammon kammon leh!"

Oŋ u ïa ka, "Wom sñiaw pho ïei wa oŋ ka doctor? Sa katwon sŋi u im o?" Suki u chipor tæ klam biaŋ u,

"Iyi u ïoh o'u ē ïa pha? Lait nei kjut wei chitom?"

Jubab ko heitæ, dei sur wajem, "Ka bei o ïap ko, hadien wa thiah kjut ko lē snem. Heitæ i por, ŋa daŋ khynnah o, taŋwa daŋ kynmō o ki hadôh katni. U pa o, ũ jōh ieh u ka ka bei hei por kjut ko. Ri u ka, sumar u ka, pynbiaŋ u leh ïa ka wa ïa ŋa nadoŋ chadoŋ. I hikai wa khrō tam ïoh o na'u pa toh, i maïa khlan bor i ban ïei kjut."

Oŋ biaŋ u ïa ka, "Ũ chynna pho wa ŋa u wa da dep ïap? Ka mynried ïoŋ pha daŋ ïaŋ ko ïa pha! I kām wa leh pho kordor i, ũ toh du ïa pha, ïa ki bru ka thaiñ ïoŋ i leh kordor i hadōh kattæ kattæ! Ŋa ũ ïatoh o u ïoh kat dapha! Pha, toh u ïoh pho da'u wa em kyrdan, wa dap wa biaŋ, ban ïa ŋa!"

Ïām ka Pynhun heitæ tæ oŋ ko deiwa ïām khyrŋaŋ, "Ŋa da maïa o ïa me khlem kyndon. Dathehlut o leh du ha me donhi. Ŋa, ũ ïē dē o u maïa chawi, mynstep næ ha ka mynried leh!"

Naŋjōr i ïām ko heitæ.

Pait u Lamchwa cha ka tæ naŋluŋ chōh chōh i mynsien u. Chlai i maïa u ïa ka da kuṭ. Taŋwa ũ kwah u, u pynchitom sa ïa ka leh. Ũ neh chah u u pait ïeiwa ïām ko leh.

Kamtæ, kduŋ u ka tæ oŋ u ïa ka deiwa sympōd ïow

tympoŋ ko, "A! wamaïa ïoŋ ŋa, māp ïa ŋa wa pynïām o pha." Pait u cha jroŋ tæ oŋ u, "A Blai! Ileh ïa ŋa kamni?" R'ŋip u ki khmat u tæ tōid ki umkhmat u là kam wa jō ki umslap na ka sla waŋ.

Manda ïē u u kun ïei umkhmat u tæ pyllait u ka nei wa kduŋ. Ksoh u ka pun-arliaŋ ki kti ko tæ oŋ u ïa ka, "Ŋa sñiaw wiarnar sñiaw kutlad saŋ o itæ, hadōh womtip de o, iyi u leh, iyi u oŋ, iyi u klam. Manda pyrkhat o ïeibhah ïoŋpha, kjut nōd o da kut. Kwah o'u im tymmen chirup wa pha, ïow ïoh i'u pait ïei heh ïei san ki khon ki ksu ïoŋ i. Taŋwa, i mon u Blai, oŋ i deiwi. Sñiaw kut lād saŋ o itæ, taŋwa, du i em pha wa ŋa heini leh, pynim ko ïei kyrmen ïoŋ ŋa. Du pha donhi wa man kam utæ u tyllē, wa ksoh ïa ŋa nei hap o heini i thlu. A! Lada bien u Blai u ap ïei duwai i!"

Heitæ oŋ ka Pynhun ïa ō, "Ŋa leh daŋ em i kyrmen o, dadep thōh lad o na *internet* tæ chem o wa em uwi u stad saïan wa hikai pyn ha NEHU hi uwa puræ bniah wei leh *research* ïa ka *cancer* deiwa pynemkām da ki kynbat wa em heini ha ri Khasi-Pnar ïoŋ i. Chem o leh wa waroh ki stad saïan ka pyrthai kheiñ ki ō kam uwi na ki noŋïalam ha kani ka laiñ *research*. Dep puræ o leh ïei wa thoh ki chaphaŋ ïoŋ ō. Oŋ ki, wa pyndep u ïa ka PhD ïoŋ ō na pharæŋ hapoh le snem donhi. Bōn ki ri wa khut ïa ō ïow kreh wa ki, taŋwa kynteit u ïei tæ waroh toh kwah u u chakri ïa ka ri ïoŋ ō hi. Mut o'u oŋ ïa

me, wa u lai ïachem o wa ō, taŋwa, chwa u lai o, kwah o'u ïathoh choŋkurim noh i."

U Lamchwa naŋ pait wei ky'i katwa daŋ klam ko, taŋwa mynda poi chei wa kut i klam ko, khyrŋiat u wa oŋ ko kamtæ tæ pait bēij u cha ka khlem tip dē u klam. Manda pai u u klam tæ kylli u ïa ka, "Ileh kwah pho'u choŋkurim wow wa dadep ïap?"

Dem ka Pynhun ha rupai ïoŋ ō tæ oŋ ko, "Ŋa, da dep o'u raikut du ha me donhi. Kamtæ, kwah o'u ïoh ki khon na me ïow pyntŋen ki ïa ŋa ha wom em dē mi heini."

70

I sawa ka waje Anjelus daŋneh ha lyer katwa daŋ psiah u Lamchwa wa ka Pynhun ha pchem ka Parish. U Phadar Joakim daŋchoŋ emkām u hapoh ka ophis Parish kawa em ha khap Ïuŋmane. Ïō u ïeiwa poi ki ha dwar tæ khut u ki chapoh.

"Psiah, psiah." Oŋ u ïa ki. Psiah wot ki tæ ē khublei kti ki ïa ō pun arŋut ki. Phah choŋ u ki tæ kylli u, "Iyi emkām phi?"

Heitæ khana ka Pynhun ïa ō ïei eh ïoŋ ki waroh. U Phadar Joakim dap u dei wyr-ai nei bhah ïoŋ ki pun arŋut katwa daŋ ap u ïeiwa khana ka Pynhun. Heiwa khatdōh oŋ ka Pynhun ïa ō, "Ŋa samen, da raikut o i maïa ha u Lamchwa donhi. Kamtæ, kwah o leh u ïoh ka pateiñ na ō hi wot. Oŋ ki doktor wom im slem dē u neibhah i kjut ïoŋ ō. Kamtæ, kwah i u iathoh choŋ kurim noh myntu hi wot ïoh u im i kām chi kurim kat daŋneh ki sŋi ïoŋ ō. Lait neitæ, ŋa chaniah o hei mon ïoŋ u Blai donhi."

U Phadar, choŋ pyrkhat u chipor tæ oŋ u ïa ki.

"Ŋa, womjōh chem o, kamni i man hei r'ta ïoŋ ŋa. Hei sakhiat, chwa u iathoh choŋkurim, emkām i u pyntip paidbah hadōh lē sien khnaŋ wow tip i boi em ki daw kiwow khaŋ ïa phi arŋut u iachoŋ kurim. Taŋwa, manda ap o, ïei eh ïoŋphi, ka Balaŋ leh

sñiawlem ko ïei wa chem phi kam kani ka eh ka chitom. Kamtæ, ŋa leh, kam u Pa-mynsien ïoŋphi, sñiawsuk, sñiawkmen o wa wa'n khana phi ïa ŋa chwa wow chim phi ïa kani ka rai. Tæ, phi wan noh mynkawi, ha ka sŋi saitjaiñ, rah laŋ wa ki sakhi ïoŋ phi khnaŋ wow pyndep i ïa kani ka kām hakhmat u bru u Blai. Ŋa leh, daŋ hāp pan bor o na u Bishop ïoŋ i ïow ē u ka bor kyrpaŋ wow pyndep o ïa kani ka kām khōid kām kyntaŋ ïoŋ phi."

Katwa daŋ ap ki ïeiwa klam u Phadar, dap i mynsien ki dei kyrmen wei kmen. Manda kut i klam u tæ oŋ ka Pynhun, "Khublei chibōn, Phadar, wa ē mynsien phi ïa i. Na khap ki ly'oh wadōm, i klam ïoŋphi man ki kām ki kjatsŋi wa ē kyrmen ïa i."

"To, khon. Ham jōh dōh kyrmen." Jubab u Phadar ïa ka dei sōhrkhai. "U Blai ũ jōh ieh u ïa ki khon ïoŋ ō. Kwah u leh u dap ki dei kmen borabor. Lai suk."

Heitæ ē khublei kti biaŋ ki ïa ō tæ lai wot ki cha ïuŋ.

71

Hapoh ïuŋmane, da em laŋ ka bei u, ki diah u, arŋut ki paralok ka bei u na chnoŋ, u ma Kiaŋ, ka Maïa wa sa lēŋut ki paralok ïoŋ ō na chnoŋ. Wan u phadar hakhmat ka duwan tæ sdaŋ u ïa ka lehniam ka riti.

U Lamchwa da dep u chim ïa ka smai tæ ka Pynhun dap ko dei sñiawkhia weikmen katwa daŋ smai ko deini i kyntien, "Ŋa ka Pynhun Kharsyntiew, chim o ïa me u Lamchwa Lyŋdoh, ïow man mi u kurim ïoŋ ŋa nadōh myntu hadōh waïap, la hei duk hei suk næ heikjut i chitom, lada dōh laïoh leh."

Oŋ sa u phadar, "Hawa da ïaŋaitlaŋ phi hakhmat ka Balaŋ, to U Blai U kyrkhu U ïeini i ïamonjur ïoŋphi wow pyndap ïa phi leh dei kyrkhu ïoŋ Ō. Neitæ i daw, u bru ũ hoi u pynïakhlād u ïa kawa da pynïasohlaŋ da U Blai."

Manda dep ki u ïakhlai ki jubanlak wei ïa pyndēiñ 'sahkti kylliaŋ, duwai u phadar kamwa san minit hadien wa dep ki u duwai ïa ki jiŋduwai ki ruŋait. Pynkut u phadar da kini ki kyntien: "Kattæ, a Blai Trekirod, kyrpad i dei leh rit hakhmat ïoŋ Me: to ē wa kini ki khon ïoŋ Me, u ïaineh ki ha ka jiŋŋait wow ri syndoŋ ki ïa ki hukum ïoŋ Me; ē ïow ïaineh ki hei man chitylli ka pran wa ka mynsien, wow paw u chynna ki ha ka burom ka akor. Pynkhlan ïa ki da ki kyntien ïoŋ Me, ïow man sakhiat ki, kitæ ki

sakhi ïoŋ u Khrist hakhmat ka pyrthai waroh kawi. Ē ïow man ki, ka ïuŋ ka sem, ïow roi ïow par ki parum pareh, hajār thyndāi, ïoh ki khon ki kti ki, u kdup ïa ka burom ïoŋ ki. Ē u bit u biaŋ ki, ïow ïoh ki ka ja-ka dakha, ïow phōh ka loŋbru manbru. Ē leh u im choŋprah choŋchaŋ ki, khnaŋ wow poi ki chirup wa ki wamaïa ïoŋ ki u bam kwai ha ïuŋ Blai ïoŋ Me. Hei pyrtuit hei nām u Khrist u Trekirod ïoŋ i. Amen."

Ha katæ ka janmiet, khawai u ma Kiaŋ ïa ki ha ïuŋ ïoŋ ō. Da khut u leh ïa ki jan ïuŋ jan sem u wa ki kur wa ki lok u Lamchwa na chnoŋ u. Katæ ka sŋi toh kawa kmen tam ïa ka Pynhun wow Lamchwa.

72

Hadien chitaïaw, lai ka Pynhun cha NEHU. Psiah ko ha ka Department ïoŋ ka Biochemistry tæ thōh ko ïa ka kamra u Dr. Khrawkupar Nongsiej, utæ u saïantis wa pawnam.

Choh ko ha dwar tæ sñiaw ko em kiwa oŋ "*Come in*" napoh tæ wai dwar ko ïow psiah. Khyrŋiat ko u ïō da'u Bah-heh wa choŋ heitæ. Ō leh khyrŋiat u la kam wa ïōh tdoŋ psciñ, u ïō ka heitæ.

"Ani! Ka Pynhun! Phi poiwir kumno shane?" Klam u ïa ka dei ïoŋ khynriam.

"Ani! Ko Bah-heh! Ngan lah mutdur shaei, ba phin dei maphi uta u Dr. Khrawkupar!" Jubab ka Pynhun ïa ō.

"Phin bna shaei ïa kum ma ngi! Tang ka kyrtiang ruh phi tama rat!" Klam noh u ïa ka dei ktien chnoŋ ïoŋ ki toh ō leh uwa na ka thaiñ Mawkyrwat.

Ka sien nyŋkoŋ wa ïachem ko wa ō toh ha Youth Centre ha Shilloŋ hei por wa man ka Freshers Meet ïoŋ ki West Khasi Hills Students' Union. Waroh waroh ki khut ki ō u Bah-heh næ. Ō toh u *Senior* ïoŋ ki wei man u leh u President katæ ka seiñ heitæ i por. Heitæ kynmō ko wa dajōh thoh chithi u ïa ka taŋwa ũ em u jubab ko. Bōn hi kiwa thoh chithi

khynrō cha ka taŋwa ũ em u jubab ko taŋ kawi leh.

"To, ïathuh ïa ŋa, kumno phi wan poi shane." Kylli u ïa ka.

Noh mynsien ka Pynhun tæ oŋ ko ïa ō, "I lok jong nga i ïoh jingpang Lung cancer. Ki doktor ki ong ba un ym im slem shuh. Nga sngew kut lad haduh katta, kumta, nga wan sha phi da kaba kyrmen ba phin sngewbha ban ïarap ïa ngi."

Sñiaw phylla u, u tip wa da ïoh kurim ko næ, wei waïoh u leh kam katæ ka kjut. Oŋ u ïa ka, "Kumno phi wan poi sha nga? Nga, ngam dei u noŋsumar ïa kiba pang!"

"Nga tip ïa katta." Oŋ ko ïa ō. "Hynrei, nga tip ruh ba phi la jop bha ha ka *research* jongphi shaphang kane ka jingpang, bad nga ngeit skhem ba phi lah ruh ban pynkoit ïa ka. Nga ong ïa kane namarba nga la dep pule ïa ki Paper jongphi baroh kiba la mih ha ki *Journal* bad nga tip ba tangphi hi, ba lah ban ïarap ïa ngi."

"Kumno, ka lah ban long kumta?" Kylli u ïa ka. "Nga leh research tang halor ki khnai! Haoid, nga la lah ban pynkoit ïa ki khnai, tangba, ban pyrshang ha ki briew ka long be-aiñ dang mynta. Nga hap ban phah shwa ïa ka formula jong nga sha ki Lab kiba leh ïa kine ban leh ïa kaba ki ong ka 'Drug Testing'

bad ka 'Clinical Trial' bad kan shim por ym duna ïa ka khatsan snem ban pynlait paidbah ïa kane ka dawai. Te, kumno ngan lah ban ïarap ïa phi?"

Jubab ka Pynhun, "Nga tip ïa kata ruh. Tangba, u lok jong nga un ym lah ban ap haduh khatsan snem. U lah ban ïap ha kano kano ka por!"

Sōh ïam ko katwa daŋ klam ko. "Ngim don por ban ap! Nga dem ha sla kjat jongphi bad nga kyrpad ïa phi, sngewbha sch, ai ïa ka dawai jongphi ba ngin pyrshang. ngan ym ïathuh ïano ïano ruh ba phi ai kata ka dawai ïa nga. Ngan bynda da ki jaka ki puta jong nga baroh ban siew ïa phi, katba phi pan."

Sai ko ïei tana ïoŋ ka na bēk tæ ŋiam ko ïei umkhmat ko.

U Dr. Khrawkupar da pait cha ka dei choŋ pyrkhat chislem næ. Ïēiñ u neiwa choŋ tæ lai u hajan ïoŋ ka. Pait u cha ka tæ oŋ u, "Pynhun, ngan ïarap ïa phi tang lada phi leh ïa nga kawei ka kam."

"Nga kloi ban leh katba phi ong, lada phi treh ban ïarap ïa u lok jong nga." Smat ko u jubab ïa ō.

Heitæ, klam u jei næ, "Pynhun, phi tip ba nga la ïapmat ïaphi, naduh kato ka por ba nga ïakynduh ïaphi ha kato ka Freshers Meet. Nga la tyrwa ruh haphi, ha kata ka por, ïa ka jingieid jong nga lyngba

ka shithi. Mynta ruh, nga dang don ka jingieid ïa phi, nga shait kynmaw ïa phi man ki por. Te, lada phi treh ban pynhun ïa nga, kum u shynrang ban poikha bad phi tang shisien ruh, ngan ai ïa phi kata ka dawai kaba phi kwah eh."

Pait ka Pynhun cha ō dei wom sñiaw ŋait ïeiwa da ap i chkōr ko, ïeiwa da klam u itæ wot. Sñiaw ko la kam ka mrad wachah kset hapoh tharu.

73

Mar syn poi ko ha ïuŋ u Lamchwa, da sai ko ïa kitæ ki dawai wa ē u Dr. Khrawkupar ïa ka. Dep thied ko leh ïa ki siriñ (thyrnia siam dawai) na dukan dawai ha Jwai.

Dep ko u khleh ïa kitæ ki dawai kamwa da batai u Dr. Khrawkupar ïa ka, pyndap ko ïa utæ

U Lamchwa da riñ mynsien ïoŋheh tæ pynchkæh u katwa dang siam ka Pynhun u thyrnia injek dawai ha ka thied snam heh ïoŋ ō. Pait u cha ka tæ ïō pher ïō phylla u, ïei dur i dar ïoŋ ka.

Ka Pynhun da dep u injek ïei dawai iwa da ē u Dr. Khrawkupar ïa ka, tæ da sai ïow thyrnia. Pait ko cha ō tæ ïō u kamwa thaŋ ïoŋ i dur ko.

74

HADIEN 3 SNEM

I por kattæ da jan sep ka sŋi. Emlaŋ ki waroh ha lōm jiŋtep, ka bei u Lamchwa wa ka Salan daŋ pynchna ïa ki syntu hajroŋ jiŋtep katwa u Marbōd daŋ thaŋ ïa ki mombati tæ pynïeiñ u ki deiwa ïō ryntih.

Ka Pynhun daŋ ïaleh ko u synjre ïa'u khon ïoŋ ka uwa daŋ 2 snem, wa daŋ ku u hajroŋ jiŋtep ïow lehke.

"Kitbok!" Oŋ ko ïow khon ko, "Hiar pynsmat neitu! Læ heini!"

Heitæ oŋ u khon ko, "Papa! Papa!"

Waroh ki heitæ da khyruiñ cha wa pait u. Ïō ki ïow Lamchwa uwa dei sōhrkhai lai u cha u khon tæ chim u ō ha kti. Waroh ki dei ïōkmen i dur ki heitæ.

Kylli ka Pynhun ïa ō, "Ileh slem phi?"

"Wa su poisa ki dkhar ynne tæ li ē chwa o ka cha u ma Kiaŋ ha ïuŋ u." Pait u cha ka bei u tæ oŋ wan u, "To, sdaŋ noh i meitæ."

Sdaŋ ki u ŋōh Blai heitæ i jiŋtep u pa ki. Ynne da dap 18 snem i ïap u.

Katwa daŋ liwan ki cha ïuŋ na lōm jiŋtep, ka Pynhun pynwandur biaŋ ko ïei wa da dep jia 3 snem nachwa ha kamra u Dr. Khrawkupar.

Khyrŋiat ka Pynhun wei sñiaw kulmar jiŋmut ko heipor wa oŋ u, u pynhun ïa ō. Sñiaw kynchiñ ko ïeitæ wa dawa u na ka. Sñiaw kwah ko leh nadōh mynsien, u ïoh ïa itæ i dawai na ō, iwa kyrmen ko'u pynchait ïow Lamchwa. Suki ko chipor deiwa pyrkhaṭ kammon u leh.

Khatdōh, ïeiñ ko tæ pait ko ō markhmat tæ klam ko, "Ngam shym poi pyrkhat ba phin long kumne. Nga wan da ka jingthmu ka babha. Pleng! Phi pat phi don jingmut da kaba sniew! Ngan ym treh ban leh ïa kane ka pop, da lei lei ruh em!" Lai wot ko cha dwar ïow mih neitæ.

Da poi ko ha dwar tæ oŋ u, "Pynhun, ap khyndiat," tæ saŋeh ko.

Klam biaŋ u, "Nga shu kwah ban tynjuh ïa phi. Nga tip mynta, ba phi ieid hok ïa la u tnga bad ïa u Blei ruh. Ale, wat sngew ei ei, shong biang hangne."

Lai choŋ biaŋ ka Pynhun ha chuki deiwa sñiaw ïynsur i mynsien. U Dr. Khrawkupar da lai u cha wa em ka frij tæ dei wa sai u chabi na kata, wai u ka tæ sai u ïa ar tylli ki kloŋ khian.

Ē u kitæ ki kloŋ ha ka tæ oŋ u ïa ka, "Kaei kaba nga leh mynta, ka long be-aiñ. Phi dei ban tip ïa kane. Tangba, namar jongphi bad u lok jongphi, ngan ai ïa phi kine ki dawai ba nga la *extract* na u Kseh Blei bad u Lynñiang. Phin shim ïa kine da ka jingkitkhlieh lajong, namar ngam tip kumno kan trei ha u briew. Nga la dep kheiñ ïa ka *dosage* tangba ngam tip thikna haduh katno ngi lah ban ai ïa u briew. Nga ruh nga don ka jingngeit ba namarba ki dei ki dawai kynbat, kin ym ktah eh ïa ka met u briew. La katta ruh, ngim dei ban kheiñ sting ïa kane."

Saŋeh u chipor tæ kylli u ïa ka, "Phi don briew shatei ba naŋ ban injek?"

Jubab ko ïa ō. "Haoid, nga ruh nga nang. Nga la ju trei kum ka volunteer ha ki *immunisation program* ha ki thaiñ jong ngi mynshuwa bad nga la dep ïa ki training halor kane." Heitæ da ïō kmen i dur ko.

"To, ka bha eh kumta." Oŋ u. "Shim 2 ml na kane ka bitor ba nga la thoh 'Kseh Blei' bad 4 ml na kane kaba la thoh 'Lynñiang'. Milai lang ïa kine bad injek ha u thied snam man la ka 12 kynta. Lada phi lap ba don ki *side effects* kumno kumno ruh, sangeh noh ban ai bad pyntip sha nga. Ynda la jan lut kine, sa wan biang shane ba ngan ïoh ai shuh shuh ïa phi." Ē u kitæ ki kloŋ dawai ha ka tæ chim ko ki.

"Khublei shibun eh Bah-heh." Oŋ ka ïa ō. "Ngam tip, kumno ban siew kylliang ïaphi, ngan ïai duwai ha u Blei ba phin long u ba jop ha baroh ki kam jongphi bad ba un phah ruh ïa ka briew kaba lah ban ai jingkmen ïa phi."

"To Pynhun, ïa phi ruh khublei, na ka bynta ki jingduwai jongphi. Tangba, ngam tharai ngan ïoh ïa kaba kum ma phi. Nga dang ieid ïa phi mynta ruh bad nga bishni ïa u lok jong phi. Te, map ïa nga ba nga tynjuh ïa phi, ngan ym lah ban ieid ïa kawei pat kumba nga ieid ïa phi, hynrei phim dei kata ka bynta jong nga. U Blei U la thoh ïa kane bad nga pdiang ïa katta. Khie, katta, donbok ba u lok jongphi un koit noh khnang ba phin dap da ka jingkmen."

Da sōhrkhai ka Pynhun ïa ō tæ tia ko hajan u tæ doh ka ō ha ŋap u. Oŋ ko, "Nga tip, ba phi long u briew uba bha, hynrei, ngam lah ban ieid ïa phi ha kano kano ka rukom lait tang kum ka para jong phi. Nga sngew ïaphi la kum u hynmen lajong bad phi la pynshisha ïa kane da kaba phi kloi ban ïarap ïa nga. Nga kyrmen skhem ba phin lap ïa kata kaban ieid ïa phi kumba phi mon."

"Em, Pynhun." Oŋ u ïa ka. "Nga la sangeh ban wad naduh ba nga la ïakynduh bad phi. Mynta, ka kam jong nga dei ka baieid jong nga. Ïa, ngin leit dih sha lang ha *canteen*."

Sōhrkhai ko heitæ tæ sñiawŋōh sakhiat ko ïa u Dr. Khrawkupar wa da bien u u ïarap ïa ki. Chwa u mih ko na *canteen*, da oŋ ka ïa ō: "Nga ngeit skhem ba phin shem ïa kaba u Blei u la mang ïa phi."

Sōhrkhai u ïa ka tæ oŋ u, "*Bye, see you soon.*"

75

Waroh ki bru da sñiaw phylla ki wa kammon lait u Lamchwa na kam kani ka jait kjut. Kam wa ïō ki toh kiwa ïoh kjut *cancer* du kiwa ïap bait hapoh 5 snem kamtæ.

Wat ka doktor Wanniang leh phylla ko u pait ha ki X-RAY ïoŋ ō wa dajan wiar itæ i kjut u. Da khana hi ka Pynhun ïa ka, daŋ ha kini wot ki sŋi, wa dih laŋ u wei kynbat pnar wei tæ i dawai wa ē u Dr. Khrawkupar.

Oŋ ka Dr. Wanniang ïa ka, "Kani toh ka kamphylla! Kawa leh kyrpaŋ u Blai ïa phi!"

U Lamchwa hadōh katni ki por leh, ũ ïē u u oŋ na iyi i daw wa sdaŋ ka kjut u u wiar. Na ki dawai doktor mo, na ki dawai kynbat mo, na ki dawai u Dr. Khrawkupar mo, næ dei wa ïakrehlaŋ ki mo. Ka bei u leh, nadōh kitu hi ki por wa tip ki ïei kjut u, da lai bait ko man ka taïaw cha Jwai ïow phah kñia Mass ha u Phadar wei duwai ko leh kut jait ki jiŋduwai Nobena. Kamtæ, ŋait u, wa kini waroh toh ki jiŋkyrkhu ïoŋ u Blai Trekirod.

Ka Pynhun da pyndep ko ïa ka PhD ïoŋ ka. Da ïoh ko leh u hikai ha ka Department of Environmental Science ha NEHU.

U Dr. Khrawkupar da dep u ïakular ktien wa ka Maïa. Ar snem chiteiñ nachwa, ïa pyntipmit ka Pynhun ïa ki hei por wa lai laŋ ka Maïa wa ka ha lab ïoŋ ō ïow lithōh biaŋ ïa ki dawai u Lamchwa.

Jia sakhiat iwa oŋ ko ïa ō, hawa sdaŋ ka Maïa u lai laŋ wa ō. Ka Maïa leh da pyndep ko ïa ka PhD ïoŋ ka. Em jiŋmut ko u leh ïa ka Post Doctorate cha ri Finland.

U Marbōd leh da jan sdaŋ u ka ïoŋ ō hi ka Accounting Business. Ka Salan wan, daŋ du wadep ko ïa i puræ nos ko, da join kreh wot ko ha Nazareth Hospital.

Kamtæ, waroh ki dap ki dei sŋiawŋōh ïow Blai katwa daŋ psiah ki ha ïuŋmane ha katæ ka Sŋi U Blai. Choŋ laŋ ki hakhmat dōh.

U Lamchwa dem khyrsu u tæ deiwa sŋiawŋōh ïei wa ē lad u Blai ïa ō u daŋ im ha pyrthai, sdaŋ u u duwai, "Ŋait o..."

--- Da Kut ---

Chaphaŋ u noŋthoh

U Dkhar Riŋson Maikhæl Buam toh u khon wa lē (na ki 11 ŋut) ïoŋ u Ma Denis Dkhar (Bam kwai ha ïuŋ u Blai) wa ka Koŋ Sumer Sisilia Buam. I chnoŋ trē ïoŋ ō toh na Jong-U-Shen ha ri lōm War-Jaintia. Pyndep u ia ka Matrik na Holy Cross School, Silchar (Assam) wa ka P.U. (Science) na G.C. College (Silchar). Da pyndep u wan ïei puræ BSc wa ka DCA na St. Anthony's College, Shillong wa ka Red Hat Certified Engineer (RHCE) na Venus Technology Park, Bangalore.

Da jōh hikai skur u ha Shillong, Sawsymper, Mawsynram wa ha Mawkynrew. Ha u snem 1998, kreh u ha North Eastern Hill University (NEHU) kam u *Research Fellow* ha ka North Eastern Biodiversity Research Cell kamwa 8 snem. Ha kitæ ki snem, da em ki jiŋthoh (*Paper*) wa da pynmih laŋ u wa ki para-noŋkreh kiwa da mih ha ki kot "Biodiversity:North East India Perspectives" wa ka "Ecologist Asia". Ha kijōh hi ki snem da em bynta u ha ki projek wa pynmih ïa ki *report* "Meghalaya Biodiversity Strategy and Action Plan", "Conservation and Sustainable Utilization of Medicinal Plants in Meghalaya", "Master Plan for Community based Conservation and Commercialization of Medicinal and Aromatic Plants of North East Region of India" wa ka "Gender Analysis of Local Health Tradition and Practitioners of Meghalaya" Hadien wa iehnoh kam u na NEHU ha u snem 2005, wan seiñ u ïa ka kompani ïoŋ ō hi, ka TechLife ha Ïawmusiang, Jwai.

Ka TechLife toh ka kompani kawa chakri hei ïatoh wa ki kor komputar, nadōh i dai wei chna wei hikai hadōh ki kam taip kot, prin wei pynchna dur-neh (*graphics*) wa ki dur-im (phlim). Ka TechLife man ko leh, ka kompani kawa da pynmih pynchna chibōn ki dur-im (phlim) ïoŋ pnar wei ïoŋ war.

Katni, man u, u *Director* ïong ka TechLife wei man u leh uwi na ki *Director* wa seiñ ïa ka kompani *Picturewave Production* kawa kreh hei liaŋ ka *Media Technology*. Man u leh u Vice Chairman (Meghalaya Chapter) ka North East Film Producers & Directors Association wei man Member u ha ka Signis India North East.

U Ma D. R. Maikhæl Buam katni choŋ-wai u ha Lōmpariat, Ladthadlaboh, ha Jwai chirup wa ka kurim u wa ki khon ki lē ŋut.

Ŋait o... is the story of Lamchwa who had to shoulder responsibility of his mother and younger siblings at an early age owing to the death of his father in a mining accident. By dint of his honesty, grit and hard work, he rescues his family from the grips of poverty. A woman, he is irresistibly attracted to, enters his life and he falls in love with her. But unexpected and unbeleivable events shatter his dreams of a perfect world and pushes everyone connected to him in turmoil...

Dedication

This book is dedicated
to my parents:

Mrs. Sumer Sistila Buam
and
(Late) Mr. Denis Dkhar.

12-189